ALTIN EL SANATLARI

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Fakültesi

MOTİFLER

Editör
Öğr. Gör. İrem Fulya Özkan

STA Yayın
www.stayayin.org

ISBN: 978-625-90026-7-5

Önsöz

Altın El Sanatları Motif Kataloğu, geleneksel sanatlarda karşılaşılan motif, form ve işaretleri ortak bir araştırma çerçevesi içinde görünür kılmak amacıyla hazırlanmıştır. Katalogda yer alan 171 kayıt, Altın El Sanatları dijital araştırma altyapısında kullanılan kararlı AES kimlikleriyle ilişkilendirilmiş; her motif, kendi adı, taksonomik konumu, biçimsel özellikleri, tanımı, tarihsel ve kullanımsal bağlamı, terminolojisi, ilişkili el sanatları, belgelenmiş örnekleri ve kaynakçası üzerinden ele alınmıştır.

Bu çalışmada motifler yalnızca görsel benzerlikler üzerinden sınıflandırılmamış; adlandırma, referent, temsil biçimi, repertuvar ilişkisi ve kullanım bağlamı birlikte değerlendirilmiştir. Böylece aynı ya da yakın biçimlerin farklı dönemlerde, coğrafyalarda ve el sanatı alanlarında kazandığı anlam ve işlevlerin tek bir genellemeye indirgenmesinden kaçınılmıştır. Motiflerin ilişkili olduğu el sanatları da bağımsız varsayımlar üzerinden değil, araştırma kayıtları ve belgelenmiş kullanım örnekleriyle birlikte sunulmuştur.

Katalog, dijital platformdaki araştırma verisinin basılı ve çevrimdışı okunabilir bir karşılığını oluştururken, her sayfada görsel ve metinsel bilgiyi tek bakışta karşılaştırılabilir bir düzende bir araya getirmektedir. Taksonomi ve terminoloji alanları kavramsal sürekliliği; belgelenmiş örnekler ve kaynakça ise araştırmanın izlenebilirliğini desteklemektedir. Bu yapı, motifleri yalnızca dekoratif öğeler olarak değil, üretim teknikleri, ustalık gelenekleri, malzeme kültürü ve tarihsel aktarım süreçleriyle ilişkili araştırma nesneleri olarak ele almayı amaçlamaktadır.

Altın El Sanatları'nın açık, güncellenebilir ve ilişkisel bilgi yaklaşımının bir ürünü olan bu katalog, araştırmacılar, öğrenciler, sanatçılar, tasarımcılar ve geleneksel sanatlara ilgi duyan okuyucular için başvuru kaynağı olarak tasarlanmıştır. Yeni belgeler, nesne kayıtları ve araştırmalarla genişleyebilen dijital yapı, kataloğun gelecekteki sürümlerinin de aynı kararlı kimlik ve kaynak temeli üzerinde güncellenebilmesine imkân vermektedir.

İçindekiler

AES-MOT-001 Hatâyî 5
AES-MOT-002 Penç 6
AES-MOT-003 Gonca 7
AES-MOT-004 Lale 8
AES-MOT-005 Gül 9
AES-MOT-006 Karanfil 10
AES-MOT-007 Sümbül 11
AES-MOT-008 Lotus 12
AES-MOT-009 Şakayık 13
AES-MOT-010 İris / Süsen 14
AES-MOT-011 Gülhatmi 15
AES-MOT-012 Elma Çiçeği 16
AES-MOT-013 Çuha Çiçeği 17
AES-MOT-014 Papatya 18
AES-MOT-015 Dört Yapraklı Çiçek 19
AES-MOT-016 Sekiz Yapraklı Çiçek 20
AES-MOT-017 Kır Çiçeği 21
AES-MOT-018 Palmet 22
AES-MOT-019 Akantus 23
AES-MOT-020 Hançer Yaprağı 24
AES-MOT-021 Saz Yaprağı 25
AES-MOT-022 Çınar Yaprağı 26
AES-MOT-023 Kıvrık Dal 27
AES-MOT-024 Bahar Dalı / Çiçekli ve Yapraklı Dal 28
AES-MOT-026 Asma Dalı 29
AES-MOT-028 Nar 30
AES-MOT-029 Üzüm Salkımı 31
AES-MOT-030 Kozalak 32
AES-MOT-031 Pıtrak 33
AES-MOT-032 Elma 34
AES-MOT-033 Badem 35
AES-MOT-034 Kiraz / Vişne 36
AES-MOT-035 Haşhaş Kozası 37
AES-MOT-036 Biber 38
AES-MOT-037 Ağaç 39
AES-MOT-039 Servi 40
AES-MOT-040 Buğday Başağı 41
AES-MOT-041 Kavak 42
AES-MOT-042 Köknar 43
AES-MOT-043 İnsan Figürü 44
AES-MOT-047 Elibelinde 45
AES-MOT-048 El 46
AES-MOT-049 Göz 47
AES-MOT-050 Yüz 48
AES-MOT-051 Parmak 49
AES-MOT-052 Kuş 50
AES-MOT-053 Kartal 51
AES-MOT-054 Çift Başlı Kartal 52
AES-MOT-055 Tavus Kuşu 53
AES-MOT-056 Güvercin 54
AES-MOT-057 Kuğu 55
AES-MOT-058 Leylek 56
AES-MOT-059 Sülün 57
AES-MOT-060 Aslan 58
AES-MOT-061 Geyik 59
AES-MOT-062 At 60
AES-MOT-063 Koç 61
AES-MOT-064 Keçi 62
AES-MOT-065 Kurt 63
AES-MOT-066 Ceylan 64
AES-MOT-067 Pars 65
AES-MOT-068 Tavşan 66
AES-MOT-069 Dağ Keçisi 67
AES-MOT-070 Balık 68
AES-MOT-071 Yılan 69
AES-MOT-072 Akrep 70
AES-MOT-073 Kelebek 71
AES-MOT-074 Ejder 72
AES-MOT-075 Grifon 73
AES-MOT-076 Hüma 74
AES-MOT-077 Sfenks 75
AES-MOT-078 Siren 76
AES-MOT-079 Koç Boynuzu 77
AES-MOT-080 Kazayağı 78
AES-MOT-081 Koç Başı 79
AES-MOT-082 Geyik Boynuzu 80
AES-MOT-083 Keçi Boynuzu 81
AES-MOT-084 Sığır / İnek Boynuzu 82
AES-MOT-085 Deve Ayağı / Tüyetaban 83
AES-MOT-086 Deveboynu 84
AES-MOT-087 Köpek Kuyruğu 85
AES-MOT-088 Karga Tırnağı 86
AES-MOT-089 Fare İzi 87
AES-MOT-090 Güneş 88
AES-MOT-091 Ay 89
AES-MOT-092 Göksel Yıldız 90

İçindekiler

AES-MOT-093 Ay-Yıldız 91
AES-MOT-094 Hilal 92
AES-MOT-095 Işın / Işın Çubuğu 93
AES-MOT-096 Bulut 94
AES-MOT-097 Dalga 95
AES-MOT-098 Su 96
AES-MOT-099 Dağ 97
AES-MOT-100 Alev 98
AES-MOT-101 Deniz Kabuğu 99
AES-MOT-102 Suyolu 100
AES-MOT-103 İbrik 101
AES-MOT-104 Tarak 102
AES-MOT-105 Ayna 103
AES-MOT-106 Saat 104
AES-MOT-107 Kandil 105
AES-MOT-108 Sandık / Sandıklı 106
AES-MOT-109 Meyve Kasesi 107
AES-MOT-110 Vazo 108
AES-MOT-111 Komuz Dili 109
AES-MOT-112 Küpe 110
AES-MOT-113 Gerdanlık 111
AES-MOT-114 Ala Boncuk 112
AES-MOT-115 Saç Bağı 113
AES-MOT-116 İnci 114
AES-MOT-117 Ok ve Yay 115
AES-MOT-118 Kılıç 116
AES-MOT-119 Zülfikar 117
AES-MOT-120 Çengel 118
AES-MOT-121 Bıçak 119
AES-MOT-122 Baldak 120
AES-MOT-123 Bayrak 121
AES-MOT-124 Damga / Tamga 122
AES-MOT-125 Muska 123
AES-MOT-126 Bereket 124
AES-MOT-127 Bukağı 125
AES-MOT-128 İz 126
AES-MOT-129 Daire 127
AES-MOT-130 Halka 128
AES-MOT-131 Rozet / Gülbezek 129
AES-MOT-132 Oval 130
AES-MOT-133 Üçgen 131
AES-MOT-134 Kare 132
AES-MOT-135 Dikdörtgen 133
AES-MOT-136 Eşkenar Dörtgen 134
AES-MOT-137 Dama 135
AES-MOT-138 Altıgen 136
AES-MOT-139 Sekizgen 137
AES-MOT-140 Çokgen 138
AES-MOT-141 Beş Kollu Yıldız 139
AES-MOT-142 Altı Kollu Yıldız 140
AES-MOT-143 Sekiz Kollu Yıldız 141
AES-MOT-144 On Kollu Yıldız 142
AES-MOT-145 On İki Kollu Yıldız 143
AES-MOT-146 Çok Kollu Yıldız 144
AES-MOT-147 Spiral 145
AES-MOT-148 C Kıvrımı 146
AES-MOT-149 S Kıvrımı 147
AES-MOT-150 Karşılıklı Kıvrım 148
AES-MOT-151 Burma 149
AES-MOT-152 Saç Örgüsü 150
AES-MOT-153 Zikzak 151
AES-MOT-154 Şevron 152
AES-MOT-155 Şerit 153
AES-MOT-156 Testere Dişi 154
AES-MOT-157 Haç / Çarpı 155
AES-MOT-158 Y Motifi 156
AES-MOT-159 Rûmî 157
AES-MOT-160 Sade Rûmî 158
AES-MOT-161 Dilimli Rûmî 159
AES-MOT-162 Hurdeli Rûmî 160
AES-MOT-163 Sarılma Rûmî 161
AES-MOT-164 Kanatlı Rûmî 162
AES-MOT-166 Sencide Rûmî 163
AES-MOT-167 Çintemani 164
AES-MOT-168 Pelengî 165
AES-MOT-169 Pars Beneği 166
AES-MOT-170 Buta 167
AES-MOT-172 Çarkıfelek 168
AES-MOT-173 Münhanî 169
AES-MOT-174 Şemse 170
AES-MOT-175 Türkmen Göl / Gul 171
AES-MOT-176 Simurg / Anka 172
AES-MOT-177 Zencerek / Geçme 173
AES-MOT-254 Hayat Ağacı 174
AES-MOT-255 Baklava 175

Hatâyî

AES-MOT-001

Belirli bir botanik türü birebir betimlemekten çok, çiçeğin dikine kesitinden türetilerek tam stilizasyonla kurulan klasik tezyinat motifidir; tezhip, çini, cilt ve tekstilde yaygınlaşmıştır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Hatâyî Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Çoğunlukla belirgin bir eksen çevresinde dengelenen taç yapraklar, merkezî göbek ve çevresel yaprak/çanak unsurlarıyla kurulur. Simetri ve organik kıvrımlar, motifin ayırt edici çizim ilkeleridir.

Tanım

Hatâyî, doğal bir çiçeğin doğrudan kopyası olmayan; çiçek kesitinin taç yaprak, çanak yaprak ve merkez öğeleri yeniden düzenlenerek tam stilizasyonla kurulduğu geleneksel bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hatâyî, klasik Türk tezyinatında tezhip, çini, cilt ve tekstil gibi farklı yüzeylerde uzun süreli kullanım gösteren temel floral repertuvarlardan biridir. Literatürde oluşumu Orta Asya–Çin/Türkistan süsleme aktarımıyla ilişkilendirilmektedir.

Anlam ve Bağlam

Motifin işlevi öncelikle bezeme ve kompozisyon kurucu floral repertuvar içindeki kullanımına dayanır; bağlamdan bağımsız tek bir sembolik anlam atanmamıştır.

Terminoloji

Türkçe: Hatâyî; Hatayi

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

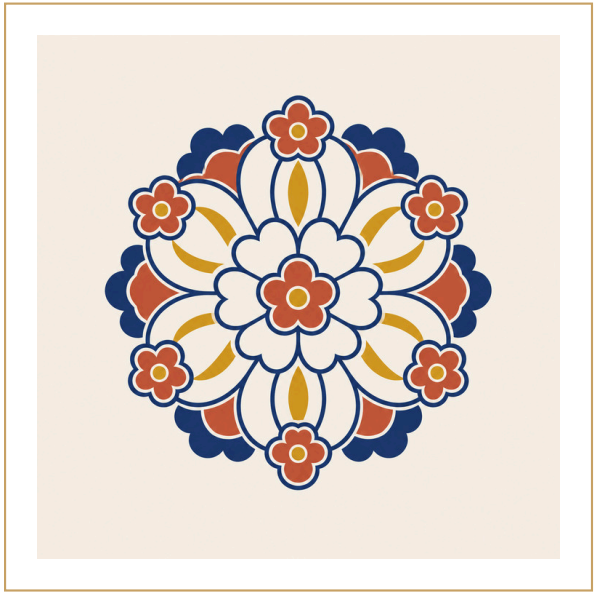
1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Karaca, N. (2021). Türk Çini Sanatında ‘Hatayi’ ve ‘Şakayık’ Motifi Örneğinde Çizim Özellikleri. • 3. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul’da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 4. Necipoğlu, G. (1990). From International Timurid to Ottoman: A Change of Taste in Sixteenth-Century Ceramic Tiles. • 5. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Penç

AES-MOT-002

Çiçeğin üstten/kuşbakışı görünüşünün stilizasyonuna dayanan, merkez çevresinde radyal olarak açılan taç yapraklarla kurulan geleneksel floral motif biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Hatâyî Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezî göbek çevresinde dört, beş veya daha fazla taç yaprak düzenlenebilir. Radyal kuruluş, dönel simetri ve merkezî yoğunlaşma motifin temel biçimsel özellikleridir.

Tanım

Penç, bir çiçeğin üstten görünüşünün stilize edilmesiyle elde edilen; merkez çevresine yerleşen taç yaprakların radyal düzeniyle tanınan geleneksel tezyinat motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Penç motifi Anadolu Selçuklu bezeme sanatında belgelenmiş, daha sonraki geleneksel süsleme repertuvarlarında da floral kompozisyonların temel elemanlarından biri olarak kullanılmıştır.

Anlam ve Bağlam

Biçim, öncelikle stilize çiçek temsilidir; sembolik anlam, somut eser ve tarihsel kullanım bağlamı doğrulanmadan genelleştirilmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Penç

Kullanıldığı El Sanatları

Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Anadolu Selçuklu sanatında Penç motifi araştırma korpusu - Anadolu Selçuklu dönemi

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Özsoy, H. N. (2025). Anadolu Selçuklu Sanatında Penç Motifi. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Gonca

AES-MOT-003

Açılmamış ya da kısmen açılmış çiçek tomurcuğunun eksenel ve kompakt bir form içinde stilize edilmesiyle oluşturulan floral motif öğesidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Hatâyî Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kapalı veya yarı açılmış taç yapraklar dar bir eksen üzerinde toplanır; dış yapraklar gövdeyi kavrar. Dikey yönlenme ve iki yanlı denge sık görülür.

Tanım

Gonca motifi, çiçeğin açılmadan önceki tomurcuk durumunu referans alan ve bu formu geleneksel çizim ilkeleriyle stilize eden bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Gonca biçimleri, klasik bitkisel kompozisyonlarda açmış çiçekler ve kıvrık dallarla birlikte tamamlayıcı floral öğe olarak değerlendirilmiştir.

Anlam ve Bağlam

Gonca biçiminin yorumu kullanıldığı eser ve kompozisyon bağlamına göre değişir; bu kayıtta evrensel bir sembolik anlam ileri sürülmemektedir.

Terminoloji

Türkçe: Gonca

Kullanıldığı El Sanatları

Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Lale

AES-MOT-004

Lale çiçeğinin uzun saplı, yukarı yönlenen ve sivrilen taç yapraklı görünüşünü natüralist ya da yarı stilize biçimde aktaran Osmanlı floral repertuvarının karakteristik motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Uzun ve ince bir sap, yukarı doğru daralan çanak, sivri veya hafif kıvrımlı taç yapraklar ve çoğu kez dar yapraklar görülür. Kompozisyon genellikle eksenel ve iki yanlı dengelidir.

Tanım

Lale motifi, Tulipa cinsi çiçeklerin belirgin dikey gövde ve taç yaprak formunu esas alan, geleneksel sanatlarda natüralistten stilizeye uzanan temsil biçimlerinde kullanılan bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Lale, özellikle XVI. yüzyıl Osmanlı saray kumaşları ve tezhip sanatında gül, karanfil ve sümbülle birlikte öne çıkan çiçek motifleri arasındadır; çeşitli stilizasyon derecelerinde kullanılmıştır.

Anlam ve Bağlam

Laleye ilişkin sembolik okumalar tarihsel kaynaklarda farklı bağlamlarda kurulmuştur; motifin anlamı eser, dönem ve kullanım bağlamı doğrulanarak değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Lale

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers - third quarter 16th century
3. Dish with Floral Design - ca. 1545–60
4. Dish - 1575
5. Floor Spread (sofra) with Design of Tulips and Pomegranates - 17th century

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Uğurlu, S. S.; Turgut, A. Y. (2024). 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarında ve Tezhip Sanatında Çiçek Sevgisi: Lâle. • 3. Kuru, A. (. (1997). Orta Asya Türk Sanatında Palmet ve Lâle Motiflerinin Değerlendirilmesi Hakkında Bir Deneme. • 4. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 5. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 6. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers. • 8. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Floral Design. • 9. Aga Khan Museum. Dish. • 10. Museum With No Frontiers. Floor Spread (sofra) with Design of Tulips and Pomegranates.

Gül

AES-MOT-005

Gülün katmanlı taç yaprak yapısını ve merkezî açılımını referans alan; Osmanlı tezhip ve kumaşlarında natüralist ya da yarı stilize biçimlerde kullanılan floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkez çevresinde yoğunlaşan ve dışa doğru genişleyen yaprak katmanları belirgindir. Açılmış çiçek radyal, tomurcuk biçimleri ise eksenel düzen gösterebilir.

Tanım

Gül motifi, gül çiçeğinin çok katmanlı taç yapraklarını, merkezî açılımını ve gerektiğinde sap-yaprak ilişkisini bezeme diline uyarlayan bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

XVI. yüzyıl ortalarından itibaren Osmanlı tezhip ve saray kumaşlarında natüralist/yarı stilize çiçek repertuvarının belirgin öğelerinden biri olmuştur.

Anlam ve Bağlam

Gül motifine atfedilen anlamlar farklı tarihsel ve edebî bağlamlarda değişir; bu nedenle anlam, somut kullanım bağlamından bağımsızlaştırılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Gül

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses - ca. 1575–80

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Uğurlu, S. S.; Turgut, A. Y. (2024). 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarında ve Tezhip Sanatında Çiçek Sevgisi: Lâle. • 4. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 5. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 6. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses.

Karanfil

AES-MOT-006

Karanfilin ince sapı ve dişli/dalgalı kenarlı yoğun taç yapraklarını esas alan, özellikle Osmanlı floral bezeme repertuvarında yaygınlaşmış bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İnce, dikey sapın üzerinde genişleyen çiçek başı; sık, dilimli ve dalgalı taç yaprak kenarlarıyla ayırt edilir. Yapraklar çoğunlukla dar ve uzundur.

Tanım

Karanfil motifi, karanfil çiçeğinin karakteristik dalgalı veya dişli taç yapraklarını ve ince gövdesini natüralist ya da stilize biçimde aktaran floral motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Karanfil, XVI. yüzyıl Osmanlı saray sanatlarında lale, gül ve sümbülle birlikte öne çıkan çiçek tasvirleri arasında belgelenmektedir.

Anlam ve Bağlam

Karanfilin olası sembolik çağrışımları dönemsel ve nesneye özgü kanıtlarla değerlendirilmelidir; burada temel işlev floral bezeme olarak ele alınmıştır.

Terminoloji

Türkçe: Karanfil

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

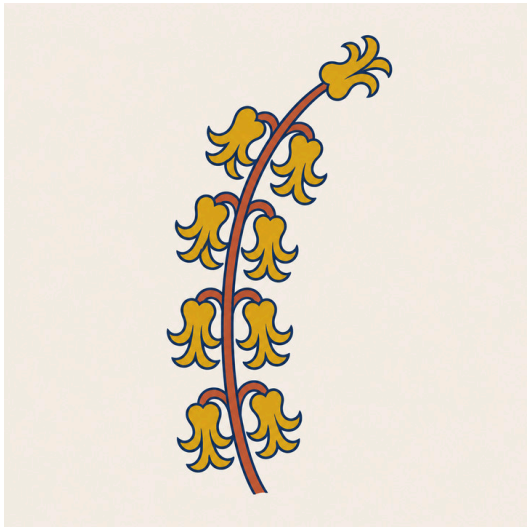
1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses - ca. 1575–80
3. Dish - 1575
4. Dish - ca. 1625–50

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Uğurlu, S. S.; Turgut, A. Y. (2024). 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarında ve Tezhip Sanatında Çiçek Sevgisi: Lâle. • 4. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 5. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 6. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses. • 8. Aga Khan Museum. Dish. • 9. The British Museum. Dish.

Sümbül

AES-MOT-007

Dikey bir sap boyunca çok sayıda küçük çiçeğin kümelendiği sümbül salkımını esas alan, Osmanlı tezhip ve kumaşlarında natüralist/yarı stilize biçimde kullanılan floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey eksen boyunca tekrarlanan küçük çiçek birimleri yukarı doğru daralan bir salkım oluşturur; dar yapraklar taban veya sap çevresinde yer alabilir.

Tanım

Sümbül motifi, sümbülün uzun sap üzerinde yoğun bir çiçek kümesi oluşturan infloresans yapısını bezeme diline aktaran bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sümbül, XVI. yüzyıl Osmanlı saray kumaşları ve tezhip sanatında lale, gül ve karanfille birlikte sık kullanılan çiçeklerden biri olarak belgelenmektedir.

Anlam ve Bağlam

Sümbülün anlamlandırılması tarihsel kullanım bağlamına göre değişebilir; bu kayıtta bağlamdan bağımsız bir sembolik eşdeğer tanımlanmamıştır.

Terminoloji

Türkçe: Sümbül

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses - ca. 1575–80
3. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers - third quarter 16th century
4. Dish with Floral Design - ca. 1545–60
5. Iznik Jug - c. 1580s–1592
6. Dish - ca. 1625–50

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Uğurlu, S. S.; Turgut, A. Y. (2024). 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarında ve Tezhip Sanatında Çiçek Sevgisi: Lâle. • 4. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 5. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 6. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses. • 8. The Metropolitan Museum of Art. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers. • 9. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Floral Design. • 10. The Fitzwilliam Museum. Iznik Jug. • 11. The British Museum. Dish.

Lotus

AES-MOT-008

Lotus çiçeğinin merkez çevresinde açılan yaprak/taç yaprak düzenini stilize eden; farklı dönem ve coğrafyalarda dolaşıma girerek Türk süsleme repertuvarında da kullanılan bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Lotus–Palmet–Akantus Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezî veya eksenel bir çekirdek çevresinde genişleyen sivri/oval loblar görülür. Kompozisyon çoğunlukla dengeli, katmanlı ve stilizedir.

Tanım

Lotus motifi, lotus çiçeğinin açılımını ve yaprak örgüsünü stilize edilmiş, çoğu kez simetrik bir bezeme formuna dönüştüren bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Lotus, uzun süreli ve geniş coğrafyalı bir süsleme geleneğine sahiptir; Osmanlı dönemi İstanbul kumaşlarındaki bitkisel bezeme repertuvarında da belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Lotusun farklı kültürlerde değişen ikonografik anlamları bulunabilir; Anlam yorumları yalnızca belirli bir eser bağlamı ve kaynakla doğrulandığında kullanılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Lotus

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

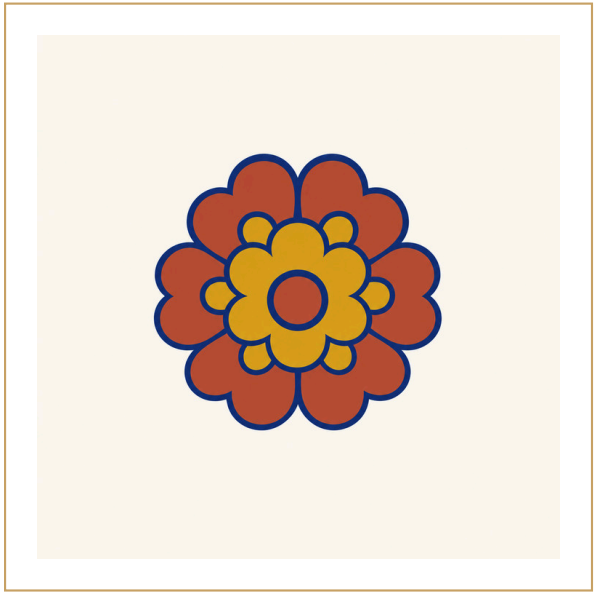
1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Basin - ca. 1545–50

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament. • 5. The British Museum. Basin.

Şakayık

AES-MOT-009

Şakayık çiçeğinin iri, katmanlı ve yoğun taç yapraklı görünüşünü referans alan; Türk çini ve tezyinat literatüründe stilizasyon örnekleriyle ele alınan floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezden dışa doğru çoğalan geniş yaprak katmanları, dolgun çiçek başı ve radyal/konantrik açılım temel özellikleridir.

Tanım

Şakayık motifi, şakayık çiçeğinin çok katmanlı ve geniş taç yapraklı formunu natüralist ya da stilize bir bezeme öğesine dönüştüren bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Şakayık, Türk çini sanatı çizim literatüründe Hatâyî ile birlikte biçimsel çözümleme konusu olmuş; farklı stilizasyon derecelerinde ele alınmıştır.

Anlam ve Bağlam

Şakayığın anlamı kullanım bağlamına bağlıdır; morfolojik benzerlik, tek başına belirli bir ikonografik anlamı kanıtlamaz.

Terminoloji

Türkçe: Şakayık

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

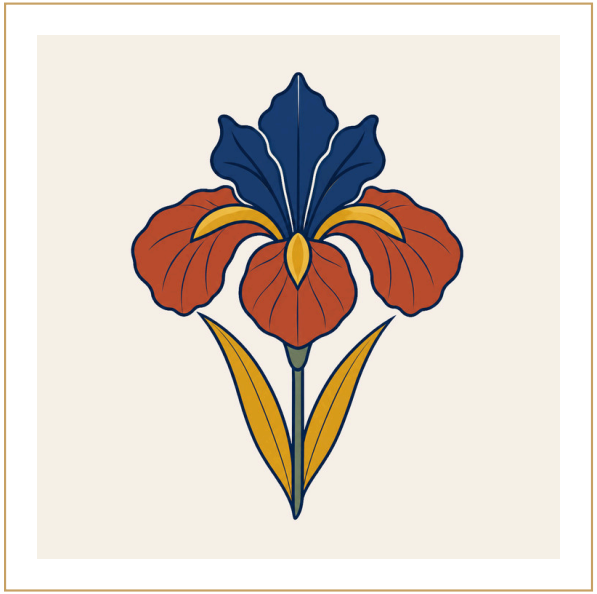
1. Mosque Lamp - late 16th century
2. Dish with peony blooms - c. 1575

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Karaca, N. (2021). Türk Çini Sanatında ‘Hatayi’ ve ‘Şakayık’ Motifi Örneğinde Çizim Özellikleri. • 3. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 4. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 5. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 6. The Metropolitan Museum of Art. Mosque Lamp. • 7. Ashmolean Museum. Dish with peony blooms.

İris / Süsen

AES-MOT-010

Süsen/iris çiçeğinin belirgin taç yaprak ve uzun yaprak yapısını referans alan; klasik dönem Osmanlı mimari çinilerinde daha seyrek belgelenen floral motiflerden biridir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey eksen, ayrışan taç yaprak grupları ve uzun sivri yapraklar öne çıkar. Form çoğu kez iki yanlı dengeli fakat doğal çiçek yapısına bağlı olarak asimetrik ayrıntılar içerebilir.

Tanım

İris / Süsen motifi, iris çiçeğinin dikey büyüme yapısını, belirgin dışa/aşağı kıvrılan taç yapraklarını ve uzun şerit yapraklarını bezeme formuna dönüştürür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

2026 tarihli bir çalışma, süsen/iris tasvirlerini Rüstem Paşa Camii'nden Hekimoğlu Ali Paşa Camii'ne uzanan seçilmiş Osmanlı mimari çini korpusunda nadir çiçekler arasında belgelemiştir.

Anlam ve Bağlam

Süsen/iris tasvirlerinin anlamı mekân, kompozisyon ve dönemsel kültürel çağrışımlarla birlikte yorumlanmalıdır; tek ve evrensel bir anlam kabul edilmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: İris / Süsen; İris; Süsen

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

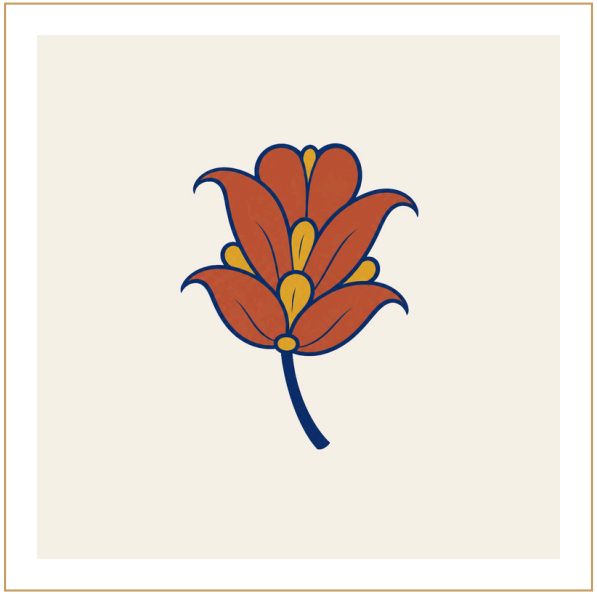
1. Rüstem Paşa Camii (1561)–Hekimoğlu Ali Paşa Camii (1735) seçilmiş mimari çini korpusu - 1561–1735

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Kaygusuz, E. F. (2026). Klasik Dönem Osmanlı Kâşî (Çini) Sanatında Nâdir Çiçek Motifleri ve Sembolik Anlamları Üzerine Bir İnceleme. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Gülhatmi

AES-MOT-011

Gülhatmi çiçeğinin geniş, çok loblu taç yapraklı görünüşünü ve dikey bitki karakterini referans alan stilize floral motif biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkez çevresinde açılan geniş loblu taç yapraklar ve belirgin merkez yapısı öne çıkar; çiçek başı radyal, gövde ise eksenel kuruluş gösterebilir.

Tanım

Gülhatmi motifi, gülhatmi çiçeğinin geniş taç yapraklı çiçek başını ve gerektiğinde sap-yaprak ilişkisini stilize ederek kullanılan bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Gülhatmi, natüralist ve yarı stilize çiçeklerin Osmanlı bezeme repertuvarında çeşitlendiği tarihsel bağlam içinde değerlendirilir; somut örnekler için nesne düzeyinde belgeleme sürdürülmelidir.

Anlam ve Bağlam

Gülhatmi motifine ilişkin anlam, somut eser ve kaynak bağlamına göre değerlendirilmelidir; bu kayıtta evrensel sembolik anlam ileri sürülmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: Gülhatmi

Kullanıldığı El Sanatları

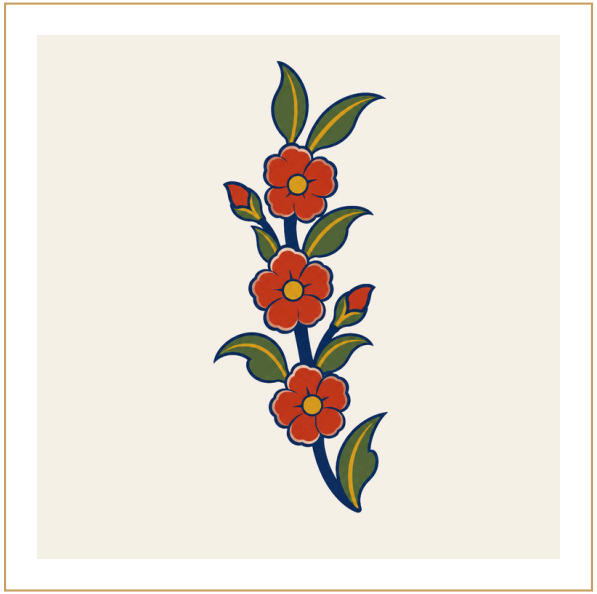
Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Elma Çiçeği

AES-MOT-012

Elma ağacının çoğunlukla beş taç yapraklı çiçeğini referans alan; radyal çiçek başı, merkez ve dal/yaprak ilişkisiyle tanımlanan floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Beşli radyal taç yaprak düzeni, merkezî erkek organ vurgusu ve gerektiğinde ince dal/yaprak birleşimi motifin temel biçim özellikleridir.

Tanım

Elma Çiçeği motifi, elma ağacının çiçeklenme evresindeki beş taç yapraklı çiçek formunu stilize veya yarı natüralist olarak aktarır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Motif, bahçe ve çiçek repertuvarında doğal çiçek formunun bezemeye aktarılması bağlamında değerlendirilir; somut tarihsel kullanımların eser/örnek düzeyinde kaynaklandırılması gereklidir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıtta elma çiçeğine bağlamdan bağımsız sembolik anlam atanmamış; yorumun eser ve kullanım koşullarıyla sınırlandırılması benimsenmiştir.

Terminoloji

Türkçe: Elma Çiçeği

Kullanıldığı El Sanatları

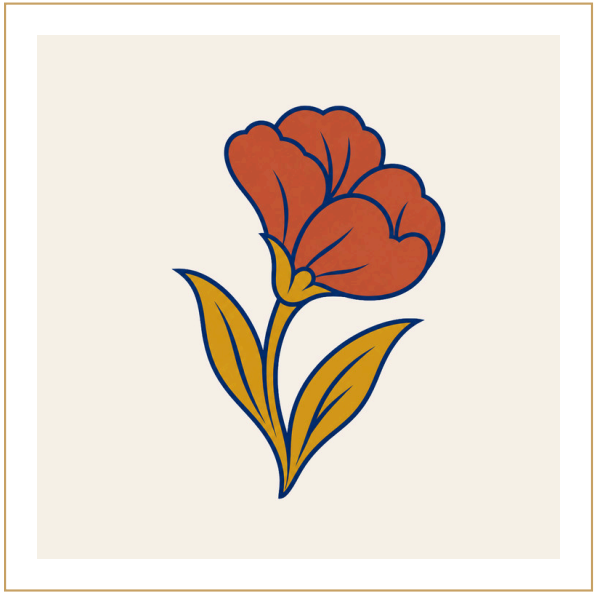
Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Çuha Çiçeği

AES-MOT-013

Çuha çiçeğinin merkez çevresinde açılan loblu taç yaprak yapısını referans alan, radyal ve kompakt bir çiçek başı olarak stilize edilen floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezî bir göz çevresinde çoğunlukla beş ana lob/petal düzeni görülür; form kompakt, radyal ve merkezîdir.

Tanım

Çuha Çiçeği motifi, çuha/primula çiçeğinin radyal taç yapraklı yapısını bezeme formuna aktarır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Doğal çiçeklerin Osmanlı tezyinatında daha belirgin biçimde temsil edildiği natüralist/yarı stilize repertuvar çerçevesinde değerlendirilir; nesne düzeyinde doğrulama sürdürülmelidir.

Anlam ve Bağlam

Motif için evrensel sembolik anlam belirlenmemiştir; anlamlandırma yalnız kaynaklandırılmış eser bağlamında yapılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Çuha Çiçeği

Kullanıldığı El Sanatları

Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Papatya

AES-MOT-014

Papatyanın belirgin merkez diski çevresinde radyal olarak sıralanan dar taç yapraklarını referans alan, rozet benzeri floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dairesel/merkezî bir göbek, çevresinde eş aralıklı veya ritmik biçimde tekrarlanan dar taç yapraklarla kurulur; radyal ve dönel simetri baskındır.

Tanım

Papatya motifi, papatya çiçeğinin merkezî disk ve çevresine ışınsal biçimde yerleşen dar taç yaprak düzenini bezeme formuna dönüştürür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Papatya, referanssal bahçe/çiçek motifleri içinde değerlendirilir; tarihsel kullanım iddiaları nesne veya katalog düzeyinde ayrıca kaynaklandırılmalıdır.

Anlam ve Bağlam

Motifin anlamı kullanıldığı eserin bağlamına göre değişebilir; biçimsel benzerlikten doğrudan ikonografik sonuç çıkarılmamıştır.

Terminoloji

Türkçe: Papatya

Kullanıldığı El Sanatları

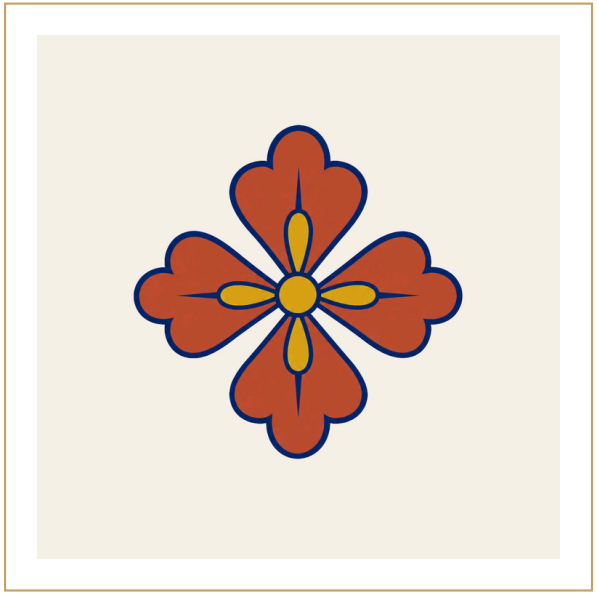
Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Dört Yapraklı Çiçek

AES-MOT-015

Dört ana taç yaprağın merkez çevresinde düzenlendiği, belirli bir botanik türden çok dört parçalı çiçek formunu öne çıkaran şematik floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dört ana birim 90 derecelik aralıklarla merkez çevresinde dengelenir. Radyal ve dönel simetri, kompakt merkez ve şematik petal geometrisi belirgindir.

Tanım

Dört Yapraklı Çiçek, merkez çevresinde dört ana taç yaprak veya lobun düzenlendiği çiçek kökenli bezeme biçimidir; tek bir botanik türle zorunlu olarak özdeşleştirilmemelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Dört parçalı çiçek biçimleri geniş bir bezeme repertuvarında görülebilir; somut tarihsel kullanımlar eser ve kaynak kayıtları üzerinden ayrı ayrı doğrulanmalıdır.

Anlam ve Bağlam

Dört sayısına dayalı sembolik yorumlar, yalnızca ilgili eser veya kaynak bunu destekliyorsa kullanılmalıdır; biçimsel dörtleme tek başına anlam kanıtı değildir.

Terminoloji

Türkçe: Dört Yapraklı Çiçek

Kullanıldığı El Sanatları

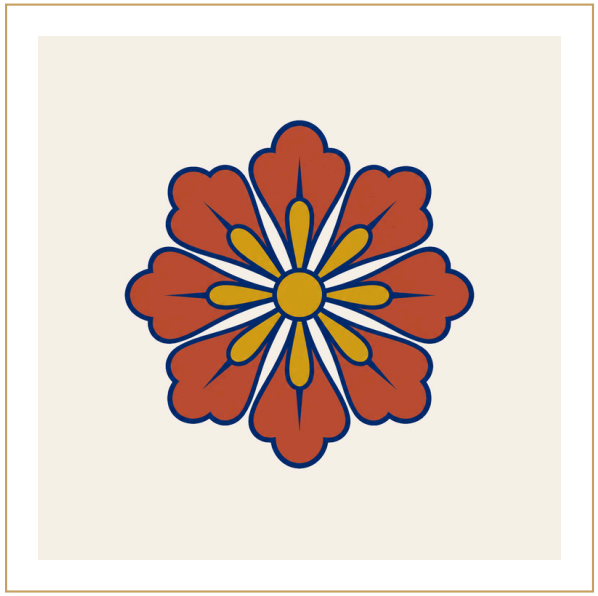
Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Sekiz Yapraklı Çiçek

AES-MOT-016

Sekiz ana taç yaprağın merkez çevresinde radyal ve dönel simetriyle düzenlendiği, rozet karakteri gösterebilen şematik floral motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Sekiz birimli radyal açılım, merkezî göbek ve güçlü dönel simetri belirgindir. Yaprakların biçimi oval, sivri veya stilize loblu olabilir.

Tanım

Sekiz Yapraklı Çiçek, merkez çevresinde sekiz ana petal/lobun eş ya da ritmik aralıklarla düzenlendiği çiçek kökenli bezeme biçimidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sekiz parçalı floral rozet biçimleri farklı süsleme geleneklerinde görülür; somut tarihsel kullanımlar eser düzeyinde ayrıca belgelenmelidir.

Anlam ve Bağlam

Sekizli düzenin sembolik anlamı yalnızca kaynaklandırılmış bağlamlarda ileri sürülebilir; morfolojik sekizleme tek başına semantik kanıt değildir.

Terminoloji

Türkçe: Sekiz Yapraklı Çiçek

Kullanıldığı El Sanatları

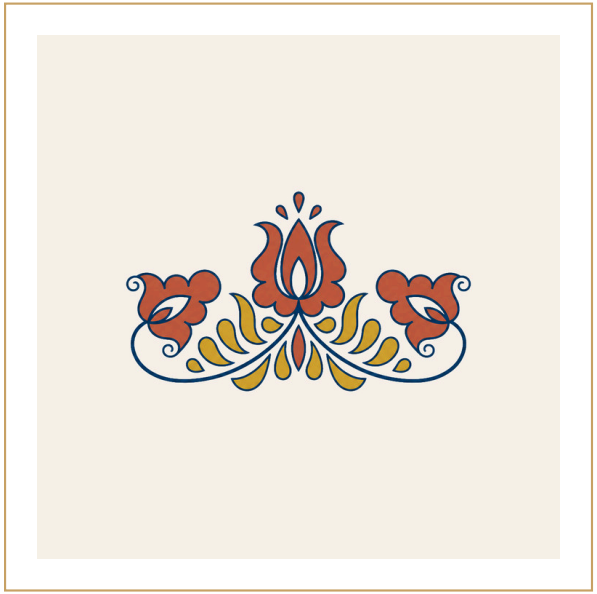
Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Kır Çiçeği

AES-MOT-017

Tek bir botanik türe indirgenmeyen, kırda yetişen küçük çiçeklerin yalın ve referanssal görünüşünü temsil eden genel floral motif kavramıdır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Bahçe ve Çiçek Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Küçük merkezî çiçek başı, birkaç radyal taç yaprak, ince sap ve sınırlı yaprak ayrıntısı tipiktir; yalınlık ve küçük ölçek ayırt edicidir.

Tanım

Kır Çiçeği motifi, belirli bir tür adı yerine küçük yabani/kır çiçeklerinin genel görünüşünü bezeme diline aktaran referanssal floral kavram olarak kullanılır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Doğal çiçeklerin bezeme repertuvarına aktarılması bağlamında değerlendirilir; ‘kır çiçeği’ adının tarihsel kullanımının hangi nesnelerde geçtiği ayrıca belgelenmelidir.

Anlam ve Bağlam

Genel tür adı nedeniyle sabit bir ikonografik anlam tanımlanmamıştır; anlam, belirli tasvir ve kullanım bağlamı üzerinden kurulmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Kır Çiçeği

Kullanıldığı El Sanatları

Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament.

Palmet

AES-MOT-018

Merkezî eksen çevresinde yelpaze/palmiye yaprağı izlenimi veren lobların simetrik biçimde açılmasıyla kurulan, uzun tarihsel dolaşıma sahip geleneksel bitkisel bezeme motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Lotus–Palmet–Akantus Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey eksen, iki yana açılan simetrik loblar ve merkezde yükselen ana yaprakla kurulur. Eksenellik, iki yanlı simetri ve loblu yapı belirgindir.

Tanım

Palmet, merkezden veya tabandan dışa doğru açılan yaprak/lob dizisinin palmiye benzeri yelpaze formu oluşturduğu stilize bitkisel bezeme motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Palmet, Orta Asya ve daha geniş Avrasya süsleme gelenekleri bağlamında tartışılmış; Osmanlı dönemi İstanbul kumaşlarının bitkisel repertuvarında da belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Palmetin tarihsel anlamları kültür ve dönemlere göre değişir; Biçimsel özellikler, kaynaklandırılmamış evrensel sembolizm iddialarından ayrı değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Palmet

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu
2. Dish with Split-Leaf Palmette Design - ca. 1625–50
3. Dish with Floral Design - ca. 1545–60
4. Textile Fragment - mid-16th century

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Kuru, A. (. (1997). Orta Asya Türk Sanatında Palmet ve Lâle Motiflerinin Değerlendirilmesi Hakkında Bir Deneme. • 3. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 5. Necipoğlu, G. (1990). From International Timurid to Ottoman: A Change of Taste in Sixteenth-Century Ceramic Tiles. • 6. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Split-Leaf Palmette Design. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Floral Design. • 8. The Metropolitan Museum of Art. Textile Fragment.

Akantus

AES-MOT-019

Akant bitkisinin derin dilimli, kıvrılan ve sivrilen yapraklarını stilize eden; özellikle Osmanlı batılılaşması döneminde yeni bezeme üslupları içinde dönüşerek kullanılan motif biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Lotus–Palmet–Akantus Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Derin loblar, kıvrılan yaprak uçları, güçlü damar/eksen ve hareketli eğrisel konturlar öne çıkar. Form çoğu kez eksenel fakat dinamik ve hacimlidir.

Tanım

Akantus motifi, Acanthus yapraklarının belirgin loblu, kıvrımlı ve sivri uçlu yapısını dekoratif bir yaprak formuna dönüştüren bitkisel bezeme motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Akantus, klasik Akdeniz süsleme mirasından gelen bir form olarak Osmanlı sanatında özellikle XVIII–XIX. yüzyıl batılılaşma üslupları içinde yeniden yorumlanmıştır.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıtta akantusun temel işlevi üslupsal ve dekoratif form olarak ele alınmış; sabit bir sembolik anlam atanması yerine dönemsel kullanım farkları esas alınmıştır.

Terminoloji

Türkçe: Akantus

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. İstanbul Osmanlı batılılaşması akant örnekleri araştırma korpusu - 18.–19. yüzyıl
2. Textile Fragment - mid-16th century

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Duran, A.; Geyik, G. (2025). İstanbul Örnekleriyle Osmanlı Batılılaşmasında Akant Motifinin Dönüşümü. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament. • 5. The Metropolitan Museum of Art. Textile Fragment.

Hançer Yaprağı

AES-MOT-020

Uzun, dar ve keskin uçlu yaprak formunu hançer benzetimiyle adlandıran; saz yolu ve Osmanlı bitkisel bezeme repertuvarında hareketli eğrilerle kullanılan yaprak motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Yaprak ve Saz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Uzun eksen boyunca incelen gövde, sivri uç, yer yer testere/dilim etkisi veren kenarlar ve S biçimli eğrisel hareket öne çıkar.

Tanım

Hançer Yaprağı, uzun ve dar gövdesi, sivrilen ucu ve kıvrımlı konturları nedeniyle hançeri çağrıştıran stilize yaprak motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hançer yaprağı, 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşlarının bitkisel bezeme repertuvarında açıkça belgelenmiş; saz yolu yaprak estetiğiyle biçimsel yakınlık taşır.

Anlam ve Bağlam

Adlandırma biçimsel benzetmeye dayanır; hançer sözcüğünden hareketle ayrı bir savaş/koruma sembolizmi türetilmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: Hançer Yaprağı

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

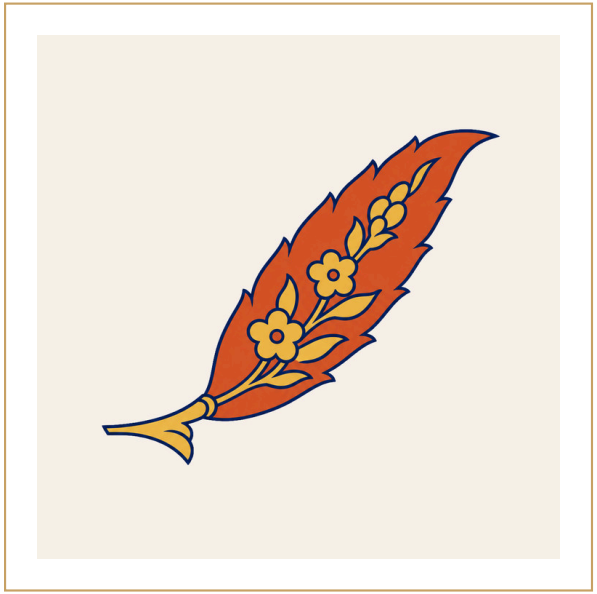
1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Meço, M.; Bilen, Y. (2024). Sazyolu Üslubunda "Yaprak Motifi". • 3. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 4. Necipoğlu, G. (1990). From International Timurid to Ottoman: A Change of Taste in Sixteenth-Century Ceramic Tiles. • 5. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Saz Yaprağı

AES-MOT-021

Saz yolu üslubunun karakteristik büyük, uzun, kıvrımlı ve çoğu kez dişli/dilimli yaprak formudur; XVI. yüzyıl Osmanlı tezhip ve desen repertuvarında belirginleşmiştir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Yaprak ve Saz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Uzun eksen, güçlü S eğrisi, sivri uç, belirgin damar ve yer yer dilimli/dişli kenarlar tipiktir. Yaprak, kompozisyonda yön ve hareket üreten baskın bir öğe olabilir.

Tanım

Saz Yaprağı, saz yolu üslubunda büyük ölçekli, uzun, sivri ve hareketli kıvrımlarla tasarlanan stilize yaprak motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Saz yolu üslubu XVI. yüzyıl Osmanlı saray sanatında Şah Kulu çevresinde belirginleşmiş; yaprak motifleri üslubun en hâkim bileşenlerinden biri olmuştur.

Anlam ve Bağlam

Saz yaprağı öncelikle biçim ve üslup kurucu bir öğedir; sabit sembolik anlam yerine kompozisyon içindeki rolü ve tarihsel üslup bağlamı esas alınmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Saz Yaprağı

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. TSMK H.2168, y.15a - XVI. yüzyıl
2. TSMK H.2147, y.20a - XVI. yüzyıl
3. TSMK H.2135, y.14a - XVI. yüzyıl
4. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers - third quarter 16th century
5. Border Tiles with 'Saz' Leaf Design - 16th century
6. Dish with Floral Design - ca. 1545–60
7. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses - ca. 1575–80
8. Mosque Lamp - late 16th century
9. Basin - ca. 1545–50

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Meço, M.; Bilen, Y. (2024). Sazyolu Üslubunda "Yaprak Motifi". • 3. Necipoğlu, G. (1990). From International Timurid to Ottoman: A Change of Taste in Sixteenth-Century Ceramic Tiles. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 5. The Metropolitan Museum of Art. Tile with Saz Leave, Tulips, and Hyacinth Flowers. • 6. The Metropolitan Museum of Art. Border Tiles with 'Saz' Leaf Design. • 7. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Floral Design. • 8. The Metropolitan Museum of Art. Dish with Cypress Tree, Saz Leaves, and Roses. • 9. The Metropolitan Museum of Art. Mosque Lamp. • 10. The British Museum. Basin.

Çınar Yaprağı

AES-MOT-022

Çınar ağacının geniş, elsi ve derin loblu yaprak formunu stilize eden; Osmanlı dönemi tekstil bitkisel repertuvarında belgelenmiş yaprak motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Yaprak ve Saz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezî damar düğümünden yayılan iri loblar, sivri uçlar ve geniş yaprak silueti belirgindir. Radyal açılım ve loblu organik yapı baskındır.

Tanım

Çınar Yaprağı motifi, çınar ağacının geniş, merkezden dışa açılan ve belirgin loblara ayrılan yaprak formunu bezeme diline aktaran bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Çınar yaprağı, 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşlarında incelenen bitkisel bezemeler arasında açıkça listelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Çınar yaprağının olası kültürel çağrışımları somut eser ve kaynak bağlamına göre ele alınmalıdır; biçim tek başına semantik sonuç üretmez.

Terminoloji

Türkçe: Çınar Yaprağı

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. 16.–18. yüzyıl İstanbul kumaşları — 51 örneklik bitkisel bezeme korpusu

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Kıvrık Dal

AES-MOT-023

Bitkisel kompozisyonda çiçek ve yaprakları taşıyan, helezonik/eğrisel biçimde ilerleyerek yön ve ritim kuran stilize dal formudur.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Dal, Sarmaşık ve Asma Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kesintisiz eğrisel çizgi, spiral/helezon dönüşleri ve yan dallanma noktaları temel özelliklerdir. Üzerine yaprak, gonca veya çiçek birimleri bağlanabilir.

Tanım

Kıvrık Dal, bitkisel bezeme kompozisyonlarında ana taşıyıcı hat olarak kullanılan; eğrisel veya helezonik ilerleyen stilize dal motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Helezon ve kıvrım sistemleri geleneksel bitkisel kompozisyonların kuruluşunda temel tasarım ilkeleri arasında değerlendirilmiştir.

Anlam ve Bağlam

Kıvrık dalın temel işlevi kompozisyonel bağlayıcılık ve ritim üretmektir; bağımsız, evrensel bir sembolik anlam atanmamıştır.

Terminoloji

Türkçe: Kıvrık Dal

Kullanıldığı El Sanatları

Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Özsoy, H. N. (2020). Geleneksel Sanatlarımızdaki Bitkisel Kompozisyonların Temeli Olan Helezonların Tarihçesi. • 3. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 4. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Bahar Dalı / Çiçekli ve Yapraklı Dal

AES-MOT-024

Çiçek ve yaprakların aynı dal sistemi üzerinde birlikte gösterildiği, doğal dal yapısını stilizasyonla birleştiren dallanan floral kompozisyon motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Dal, Sarmaşık ve Asma Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ana dal eğrisel veya hafif diyagonal ilerler; ikincil dallar, çiçekler ve yapraklar ritmik aralıklarla ayrılır. Dallanma ve organik kıvrım temel morfolojik özelliklerdir.

Tanım

Bahar Dalı / Çiçekli ve Yapraklı Dal, üzerinde çiçek, gonca ve yaprakların birlikte düzenlendiği dallanan bitkisel motif biçimidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Çiçekli dal düzenleri, natüralist ve stilize çiçek repertuvarlarının dal/helezyon temelli kompozisyon ilkeleriyle birleştiği bezeme düzenleri içinde değerlendirilir.

Anlam ve Bağlam

'Bahar' adlandırması mevsimsel çağrışım taşıyabilir; ancak sembolik anlam, yalnız ilgili eser ve kaynak tarafından doğrulandığında kullanılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Bahar Dalı / Çiçekli ve Yapraklı Dal; Çiçekli ve Yapraklı Dal

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Özsoy, H. N. (2020). Geleneksel Sanatlarımızdaki Bitkisel Kompozisyonların Temeli Olan Helezonların Tarihçesi. • 3. Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. • 4. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 5. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Asma Dalı

AES-MOT-026

Asmanın kıvrılan gövde ve filizlerini, loblu yapraklarını ve gerektiğinde üzümle ilişkili bitkisel yapıyı stilize eden dallanan sarmaşık motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Dal, Sarmaşık ve Asma Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Eğrisel/spiral ana dal, yan filizler ve loblu yapraklarla kurulur. Dallanma, kıvrım ve sarmaşık hareketi kompozisyonun belirleyici özellikleridir.

Tanım

Asma Dalı motifi, Vitis vinifera asmasının kıvrılarak ilerleyen sürgün, dal ve yaprak yapısını bezeme diline uyarlayan bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Asma ve sarmaşık düzenleri, bitkisel kompozisyonlarda helezonik taşıyıcı hatlarla ilişkilidir; somut tarihsel örneklerin nesne düzeyinde ayrıca kaynaklandırılması gereklidir.

Anlam ve Bağlam

Asmaya ilişkin tarihsel sembolik okumalar bağlama göre değişir; bu kayıtta morfolojik kimlik ile semantik yorum birbirinden ayrılmıştır.

Terminoloji

Türkçe: Asma Dalı

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

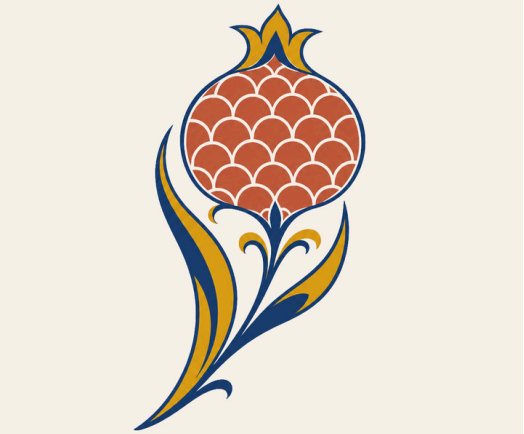
1. Tile Panel with Wavy-vine Design - 16th–17th century

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Özsoy, H. N. (2020). Geleneksel Sanatlarımızdaki Bitkisel Kompozisyonların Temeli Olan Helezonların Tarihçesi. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 5. The Metropolitan Museum of Art. Tile Panel with Wavy-vine Design.

Nar

AES-MOT-028

Nar meyvesinin yuvarlak gövdesi ve taç biçimli kaliksini belirginleştiren; Türk süsleme sanatlarında mimariden tekstil ve seramiğe farklı ortamlarda kullanılan bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezî meyve gövdesi, üstte dişli taç/kaliks, kısa sap ve eşlik eden yaprak/dal öğeleriyle kurulur; form çoğunlukla eksenel ve kompaktır.

Tanım

Nar motifi, nar meyvesinin yuvarlak/oval gövdesini ve üstteki taç biçimli kaliksini ayırt edici işaret olarak kullanan referanssal bitkisel bezeme motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Nar, Türk süsleme sanatlarında mimari bezemeden dokuma, seramik, metal ve mezar taşı gibi farklı ortamlarda belgelenmiş; Osmanlı kumaş repertuvarında da yer almıştır.

Anlam ve Bağlam

Literatürde nar; bolluk, bereket, doğurganlık ve koruyuculuk gibi çeşitli anlamlarla ilişkilendirilmiştir. Bu anlamların evrensel değil, tarihsel ve nesneye özgü bağlamlarda değerlendirilmesi gerekir.

Terminoloji

Türkçe: Nar

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Türk süsleme sanatında nar motifi — mimari ve el sanatları örnekleri korpusu - Tarihsel dönemler arası
2. Iznik Jug - c. 1580s–1592
3. Floor Spread (sofra) with Design of Tulips and Pomegranates - 17th century

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Çağlıtütüncigil, E. (2013). Türk Süsleme Sanatında Nar: Form, Köken ve İkonografik Anlamı. • 3. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 4. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 5. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 6. The Fitzwilliam Museum. Iznik Jug. • 7. Museum With No Frontiers. Floor Spread (sofra) with Design of Tulips and Pomegranates.

Üzüm Salkımı

AES-MOT-029

Üzüm tanelerinin aşağı doğru yoğunlaşan bir salkım ve dallanan sap sistemi içinde tekrarlandığı, asma repertuvarıyla ilişkili referanssal bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Çok sayıda yuvarlak/oval tane tekrarlı biçimde kümelenir; üstte dallanan sap sistemi bulunur. Form genellikle aşağı doğru daralan eksenel bir kütle oluşturur.

Tanım

Üzüm Salkımı motifi, üzüm tanelerinin bir ana sap ve küçük dallar üzerinde kümelenerek salkım oluşturduğu meyve kökenli bezeme motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Üzüm ve asma temaları geleneksel bitkisel bezeme repertuvarında birlikte veya ayrı motifler hâlinde kullanılabilir; somut tarihsel örnekler nesne düzeyinde doğrulanmalıdır.

Anlam ve Bağlam

Üzüme atfedilen kültürel ve dinî çağrışımlar dönemlere göre değişebilir; bu kayıtta yalnız kaynaklandırılmış bağlamsal anlamların kullanılacağı kabul edilmiştir.

Terminoloji

Türkçe: Üzüm Salkımı

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

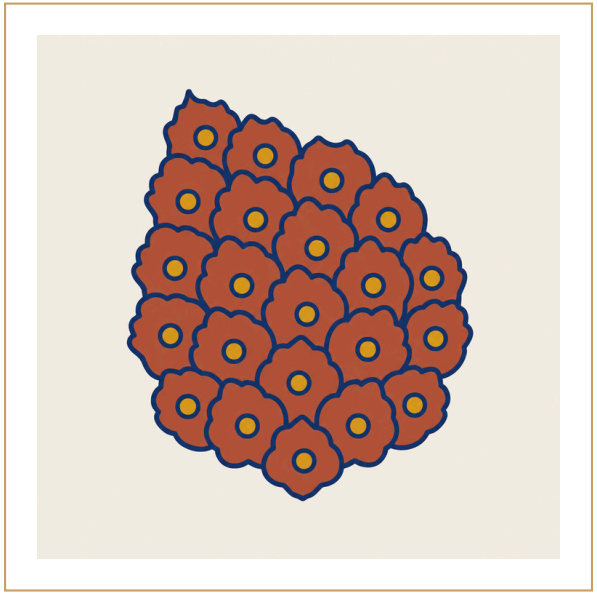
1. Dish - second quarter 16th century
2. Tile Panel with Wavy-vine Design - 16th–17th century
3. Dish - 1575

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Özsoy, H. N. (2020). Geleneksel Sanatlarımızdaki Bitkisel Kompozisyonların Temeli Olan Helezonların Tarihçesi. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics. • 5. The Metropolitan Museum of Art. Dish. • 6. The Metropolitan Museum of Art. Tile Panel with Wavy-vine Design. • 7. Aga Khan Museum. Dish.

Kozalak

AES-MOT-030

İğne yapraklı ağaç kozalaklarının oval/konik ve üst üste binen pullu yapısını stilize eden; tekstil dahil farklı sanat ortamlarında dekoratif ve ikonografik kullanımları belgelenmiş motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey eksen çevresinde daralan oval/konik siluet ve yüzey boyunca tekrarlanan pul birimleri belirgindir. Tekrar, merkezî kütle ve eksenellik baskındır.

Tanım

Kozalak motifi, çam ve benzeri iğne yapraklı ağaçların kozalak yapısını; konik/oval gövde ve tekrarlanan pullar aracılığıyla bezeme formuna dönüştürür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kozalak, tarih boyunca farklı kültür ve sanat ortamlarında görülmüş; Osmanlı dönemi tekstil bitkisel repertuvarında da örneklenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Kozalağa ilişkin ikonografik ve mitolojik yorumlar kültür, dönem ve kullanım alanına göre değişir; bu nedenle tek bir evrensel anlam yerine bağlamsal kanıt esas alınmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Kozalak

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

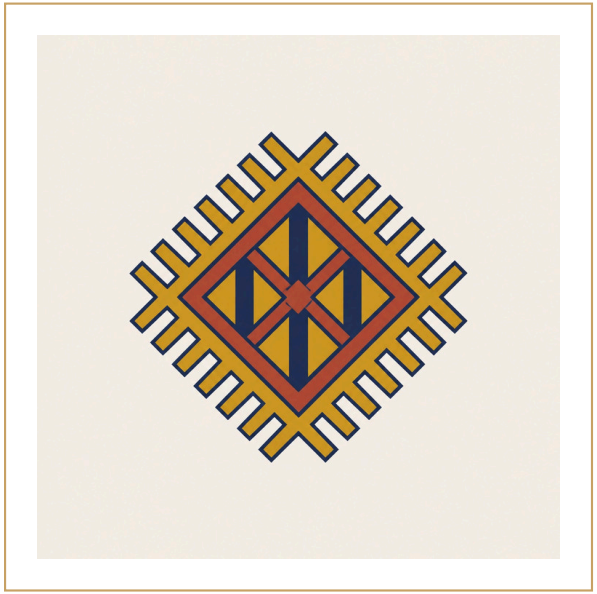
1. Kozalak motifinin tekstil sanatındaki kullanımları araştırma korpusu - Tarihsel dönemler arası

Kaynakça

1. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 2. Aksoy, E. (2022). İkonografik, Mitolojik ve Dekoratif Olarak Kozalak Motifi ve Tekstil Sanatında Kullanımı. • 3. Akpınarlı, H. F.; Balkanal, Z. (2012). 16-18. Yüzyıllarda İstanbul'da Üretilen Kumaşlarda Bitkisel Bezemelerin İncelenmesi. • 4. Baer, E. (1998). Islamic Ornament. • 5. Grabar, O. (1992). The Mediation of Ornament.

Pıtrak

AES-MOT-031

Pıtrak bitkisinin dikenli/tohumlu yapısına gönderme yapan, Anadolu düz dokumalarında geometrize ve yöresel varyantlarla görülen bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsilde merkezî baklava/kare çekirdeği, dışa açılan kademeli dişli uzantılar ve iki yanlı simetri belirgindir. Doğal bitki, dokuma tekniğine uyarlanmış geometrik bir şemaya dönüştürülmüştür.

Tanım

Pıtrak motifi, pıtrak bitkisinin dikenli tohum başına gönderme yapan ve dokuma yüzeyinde çoğunlukla geometrize edilmiş, köşeli ya da baklava eksenli biçimlerle kurulan referanssal bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Pıtrak, Anadolu düz dokuma repertuvarında farklı yöresel adlarla belgelenmektedir. Sarıkamış örneklerinde “pitirak” adıyla kaydedilmesi, motif kimliğinin yerel terminoloji içinde değişebildiğini gösterir; İngilizce kilim literatürü biçimin üretim tekniği ve bölgesel görsel dil içinde okunmasını destekler.

Anlam ve Bağlam

Pıtrak için bereket ya da korunma gibi anlamlar bazı dokuma literatüründe ilişkilendirilse de bunlar evrensel sabit anlamlar değildir. Anlam yorumları belirli yöre, nesne ve kaynak bağlamıyla sınırlandırılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Pıtrak

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

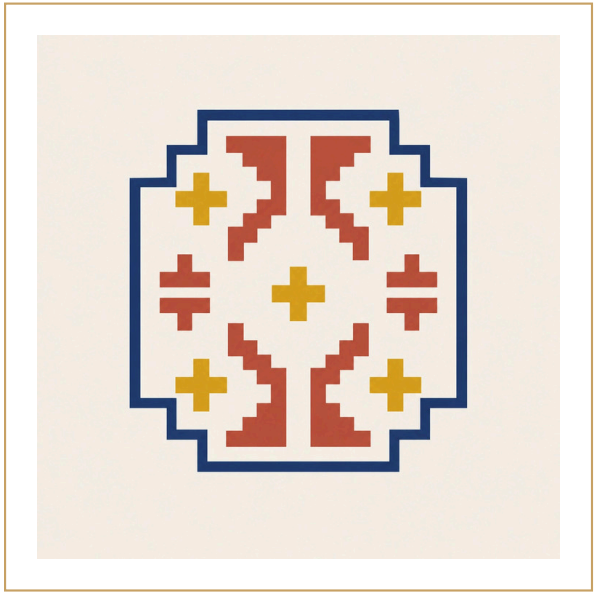
1. Sarıkamış kilimlerinde pıtrak/pitirak motifi - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri. • 2. Erzincan, A.; Yıldız, N.; Erken, E.; Parlak, D.; Akbak, S.; Evren, B.; Ebeoğlu, S.; Arslan, M.; Mercin, L. (2021). Anadolu Kilim Motiflerinin Sofra Seramiklerine Yansıması. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Elma

AES-MOT-032

Elma meyvesi ve elma ağacı referansının Türk süsleme ve maddi kültür repertuvarındaki farklı görsel dönüşümlerini temsil eden bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil doğal elma siluetini birebir tekrar etmez; merkezî, kademeli ve dikdörtgensel bir geometrik örgü içinde elma referentinin soyutlanmış temsilini kullanır.

Tanım

Elma motifi, elma meyvesi, elma ağacı veya elmayla ilişkili dal/çiçek şemalarının süsleme yüzeyine aktarılmasıyla oluşan referanssal bitkisel motif ailesinin motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Elma, Türk sanatlarında mimari bezeme, minyatür, mezar taşı, metal, saray kumaşı, işleme, halı-kilim ve yazma gibi farklı ortamlarda meyve, ağaç veya çiçekli dal biçimleriyle belgelenmiştir. İngilizce Osmanlı bezeme literatürü bu kullanımları daha geniş vegetal tasarım sistemi içinde karşılaştırmaya imkân verir.

Anlam ve Bağlam

Elmaya yüklenen ölümsüzlük, verimlilik, soyun devamı veya sevgi gibi anlamlar kaynaklarda farklı bağlamlarda sıralanır. Bu çağrışımlar tekil bir eser için otomatik yorum anahtarı olarak kullanılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Elma

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Tekstil Baskı ve Yüzey Desenleme Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Türk sanatlarında elma motifi ve tasvirleri korpusu - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Ölmez, F. (2013). Meyve ve Türk Sanatları Bağlamında Elma. • 2. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 3. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Badem

AES-MOT-033

Badem meyvesinin oval/damla biçimli referansından türeyen; özellikle oya ve bitkisel bezeme repertuvarlarında adlandırılmış stilize motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsilde kıvrılarak yükselen badem/damla silueti, içte yaprak ve çekirdek benzeri küçük birimlerin yoğun tekrarı ve uçta sap kıvrımıyla kurulmuştur; organik ve eğrisel yapı baskındır.

Tanım

Badem motifi, badem meyvesinin uzamış oval, sivri uçlu veya damla benzeri formuna referans veren bitkisel bezeme motifidir. Yerel uygulamalarda adlandırma gerçekçi tasvirden daha soyut biçimlere kadar değişebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Mudurnu iğne oyası saha araştırması badem adını bitkisel motif repertuvarı içinde açıkça kaydeder. İngilizce oya araştırmaları, doğadaki formların iğne oyasında taklit, soyutlama, ölçek ve renk düzeni yoluyla yeniden kurulduğunu göstermektedir.

Anlam ve Bağlam

Badem adına dayalı yerel motifin sabit ve bütün Anadolu için geçerli tek bir sembolik anlamı akademik kaynaklarla doğrulanamamıştır. Değerlendirmede öncelik adlandırma, biçim ve belgelenmiş kullanım bağlamına verilmektedir.

Terminoloji

Türkçe: Badem

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Mudurnu iğne oyalarında badem adlı motif repertuvarı - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Yenisoy, S. (2019). Geçmişten Günümüze Mudurnu İğne Oyaları. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Maizou, G. J.; Müller, K. (2021). Passion Flower and Wheel of Fortune: An Oya Motif as an Example of Textile Form and Color Design. • 4. Valentine, O. (2014). Needle Lace to Valley Walking: İğne Oyası as Landscape Ornamentation.

Kiraz / Vişne

AES-MOT-034

Kiraz veya vişne meyvelerini dal, yaprak ve yuvarlak meyve kümeleriyle referanslayan; oya repertuvarında da adı belgelenmiş bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsilde eğrisel bir dal üzerinde birden çok dairesel kırmızı meyve, yaprak ve çatallanan saplar asimetrik fakat dengeli bir botanik dal kompozisyonu oluşturur.

Tanım

Kiraz / Vişne motifi, yuvarlak meyveler ile ince sap/dal ve yaprak birlikteliğine dayanan referanssal bitkisel motiftir. Bu adlandırma, iki yakın meyve türünün geleneksel görsel repertuvardaki ortak temsil alanını kapsar.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Mudurnu iğne oyalarında “kiraz oyası” hem motif adı hem de somut bir fular oyası örneğiyle belgelenmiştir. İngilizce oya literatürü, doğal biçimlerin renk ve biçimsel soyutlama yoluyla tekstil kenar süslemesine dönüştürülmesini karşılaştırmalı olarak açıklar.

Anlam ve Bağlam

Kiraz/vişne motifine bütün dönem ve bölgelerde geçerli tek bir anlam atfetmek için yeterli akademik kanıt bulunmamaktadır. Anlamlandırma yerel gelenek ve tekil nesnenin işleviyle birlikte ele alınmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Kiraz / Vişne

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Kiraz Oyası — Mudurnu fular oyası örneği - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Yenisoy, S. (2019). Geçmişten Günümüze Mudurnu İğne Oyaları. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Maizou, G. J.; Müller, K. (2021). Passion Flower and Wheel of Fortune: An Oya Motif as an Example of Textile Form and Color Design. • 4. Valentine, O. (2014). Needle Lace to Valley Walking: İğne Oyası as Landscape Ornamentation.

Haşhaş Kozası

AES-MOT-035

Haşhaş bitkisinin kapsül/koza formunu gövde, taç ve yaprak öğeleriyle stilize eden; Selçuklu ve sonraki görsel kültürde belgelenen bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil dikey eksende genişleyen oval kapsül, üstte çiçek/taç benzeri başlık ve iki yanda simetrik yaprak-sap öğeleriyle kurulmuştur; doğal form dekoratif ayrıntılarla stilize edilmiştir.

Tanım

Haşhaş Kozası motifi, haşhaş bitkisinin olgun kapsülünü/kozasını ayırt edici gövde ve üst taç yapısıyla referanslayan bitkisel bezeme motifidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Haşhaş motifi Anadolu Selçuklu çinileri üzerine güncel akademik çalışmada doğrudan incelenmiş; haşhaş bitkisinin 11–14. yüzyıl Anadolu kültüründeki tıbbi, gıda ve kültürel kullanımları ayrı bir tarihsel çalışmada belgelenmiştir. İngilizce Osmanlı seramik literatürü daha geniş vegetal tasarım sistemi için karşılaştırmalı bağlam sağlar.

Anlam ve Bağlam

Haşhaşın bereket, güç veya süreklilik gibi anlamlarla ilişkilendirilmesi belirli kaynak ve dönemlere bağlıdır. Bitkinin tıbbi ve gündelik kullanım geçmişi de bulunduğundan sembolik yorum tek boyutlu sunulmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Haşhaş Kozası

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Giyim, Başlık ve Dikim Ustalıkları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Anadolu Selçuklu çinilerinde haşhaş motifi korpusu - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Öztürk, M.; Samur, T. (2025). Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerindeki Haşhaş Motifinin Çağdaş Türk Resmine Yansımaları. • 2. Kaya, S. (2024). Türk Kültüründe Haşhaş (Afyon Bitkisi) Kullanımı (11-14. Yüzyıl Anadolu'sunda). • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Biber

AES-MOT-036

Biberin uzun, kıvrık meyve formunu yerel oya ve bitkisel bezeme repertuvarında stilize eden referanssal bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsilde aşağı doğru uzayan ve uçta kıvrılan ana biber gövdesi, çevresindeki yaprak, kıvrım ve küçük çiçeksi öğelerle dikey bir kompozisyona dönüştürülmüştür.

Tanım

Biber motifi, biber meyvesinin uzun ve kıvrımlı siluetinden türeyen referanssal bitkisel bezeme motifidir; motif adı özellikle yerel oya repertuvarında doğrudan belgelenmiştir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Mudurnu iğne oyası araştırması biber adını yoğun kullanılan bitkisel motifler arasında kaydeder ve belirli bir Biber Oyası örneğini teknik/malzeme bilgileriyle belgeler. İngilizce oya çalışmaları doğa referentinin tekstilde stilizasyon biçimlerini açıklamak için karşılaştırmalı çerçeve sağlar.

Anlam ve Bağlam

Biber motifinin bütün oya geleneklerinde değişmez bir sembolik anlam taşıdığı doğrulanmamıştır. Biber adı öncelikle doğal biçime dayalı yerel bir adlandırma olarak ele alınmalı; anlam yorumları nesne düzeyindeki kanıtlarla sınırlandırılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Biber

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Tekstil Baskı ve Yüzey Desenleme Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Biber Oyası — Mudurnu yazma oyası örneği - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Yenisoy, S. (2019). Geçmişten Günümüze Mudurnu İğne Oyaları. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Maizou, G. J.; Müller, K. (2021). Passion Flower and Wheel of Fortune: An Oya Motif as an Example of Textile Form and Color Design. • 4. Valentine, O. (2014). Needle Lace to Valley Walking: İğne Oyası as Landscape Ornamentation.

Ağaç

AES-MOT-037

Gövde, dallanma ve taç/yaprak kütlesi üzerinden ağaç referentini taşıyan; hayat ağacı gibi daha özel ikonografik tiplerden ayrıştırılması gereken bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Ağaç ve Hayat Ağacı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil dikey ana gövde, iki yana açılan kıvrımlı dallar ve katmanlı yaprak/çiçek öğeleriyle yaklaşık iki yanlı simetrik, eksensel bir ağaç şeması kurar.

Tanım

Ağaç motifi, gövde ve dallanma yapısıyla bir ağacın genel biçimini stilize eden bitkisel motiftir. Hayat Ağacı gibi belirli ikonografik türlerle özdeş değildir; farklı dönem ve tekniklerde bağımsız ağaç tasvirleri olarak çeşitlenebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ağaç ve hayat ağacı imgeleri Türk görsel kültüründe dokuma, çini, seramik ve başka yüzeylerde uzun süreli bir repertuvar oluşturur. Ancak genel “Ağaç” kavramıyla “Hayat Ağacı” arasında ontolojik eşitlik kurulamaz; İngilizce kilim literatürü ağaç biçimlerinin yerel görsel dille değişebildiğini gösterir.

Anlam ve Bağlam

Ağaç imgeleri yaşam, süreklilik veya kozmolojik düzen gibi anlamlarla ilişkilendirilebilir; bu semantik katmanlar özellikle Hayat Ağacı bağlamında güçlenir. Genel Ağaç motifi için anlam, nesne ve kaynak bağlamı olmadan otomatik aktarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Ağaç

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Kaynakça

1. Kırtay, K. K. (2023). Türk Kültüründe Hayat Ağacı, Bir Motif Olarak Çini ve Seramiklerde Kullanımı. • 2. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Servi

AES-MOT-039

Servi ağacının uzun, dar ve yukarı doğru sivrilen siluetini temel alan; Osmanlı ve Anadolu bezeme repertuvarında farklı ortamlarda görülen ağaç motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Ağaç ve Hayat Ağacı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil yüksek ve dar bir eksen üzerinde tekrarlanan yaprak/ölçek birimleriyle yükselir; taban ve uçtaki dekoratif öğeler formu çerçeveler. Genel kütle yaklaşık üçgensel ve iki yanlı simetriktir.

Tanım

Servi motifi, servi ağacının uzun, dar, tabandan tepeye incelen ve sivrilen karakteristik siluetine dayanan referanssal bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Servi ağacı motifi güncel bir araştırmada İstanbul Anadolu Yakası çeşme, sebil ve şadırvan bezemelerinde nesne düzeyinde incelenmiştir; seramik, çini, minyatür ve mezar taşı gibi ortamlarla da ilişkilendirilir. İngilizce Osmanlı seramik literatürü servi gibi bitkisel imgeleri daha geniş üslup sistemi içinde karşılaştırmaya imkân verir.

Anlam ve Bağlam

Serviye ölüm, ebediyet, doğruluk veya yaşam sürekliliği gibi anlamlar farklı tarihsel bağlamlarda yüklenmiştir. Bu çağrışımlar tek bir evrensel kod değildir; semantik işlev ortamlar arasında değişebilir.

Terminoloji

Türkçe: Servi

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

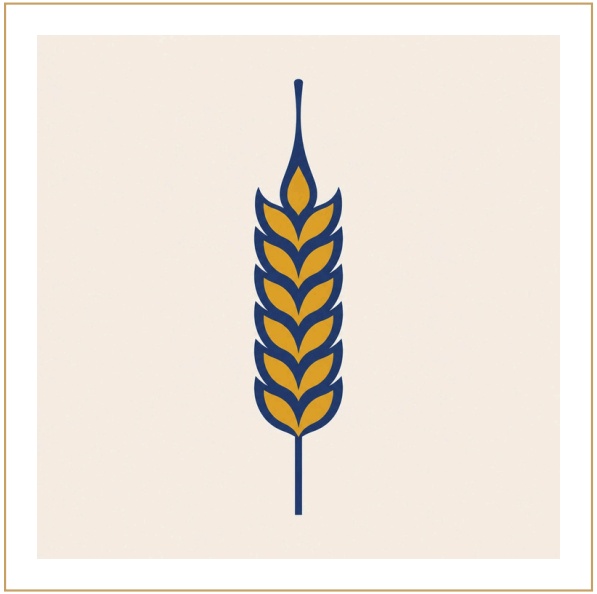
1. İstanbul Anadolu Yakası su mimarisinde servi ağacı motifleri - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Demir, D. (2025). İstanbul Örnekleriyle Çeşme Mimarisinde Servi Ağacı Motifi 1 (Anadolu Yakası). • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Buğday Başağı

AES-MOT-040

Buğdayın başak formunu tane ve kılçık ritmiyle stilize eden; Anadolu Türk kültüründe tarım, beslenme ve görsel sembolizm arasında belgelenen bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Meyve, Tohum ve Tarımsal Ürün Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil ince dikey eksen boyunca karşılıklı ve kademeli dizilen başakçık/tane birimlerinden oluşur; üst uç sivrilir ve iki yanlı ritmik denge belirgindir.

Tanım

Buğday Başağı motifi, buğday bitkisinin dikey başağını, tane dizilerini ve kılçık/başakçık yapısını ayırt edici öğeler olarak kullanan referanssal bitkisel motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Buğday/başak imgesi Anadolu Türk kültüründe beslenme, ritüel ve görsel temsil ilişkileri üzerinden ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Çalışmalar başağın farklı sanat ve gündelik kültür alanlarına aktarılmış bir görsel unsur olduğunu gösterir.

Anlam ve Bağlam

Buğday/başak bazı bağlamlarda bolluk, bereket, doğum, soy veya uğurla ilişkilendirilir. Bu anlamların tarihsel ve ritüel bağlama bağlı olduğu kabul edilmeli; her nesnede aynı semantik değerin bulunduğu varsayılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Buğday Başağı

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

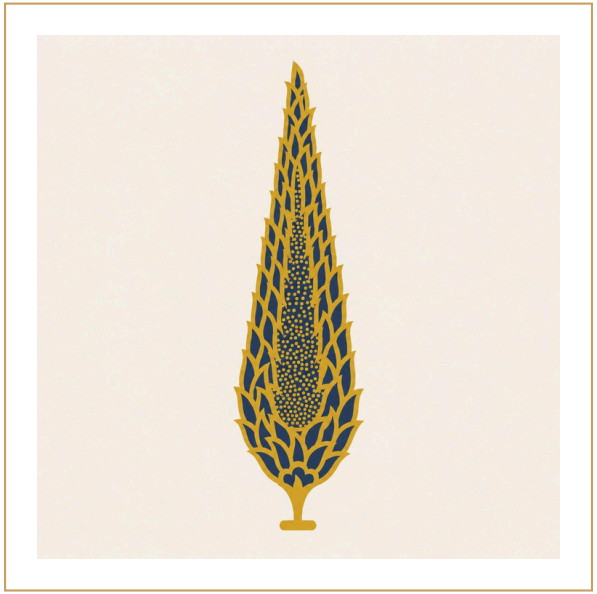
1. Anadolu Türk kültüründe buğday/başak görsel repertuvarı - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Altıer, S. (2022). Anadolu Türk Kültüründe Buğday/Başak ve Görsel Dile Aktarımı. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

Kavak

AES-MOT-041

Kavak ağacının dikey, daralan kütlesini stilize eden; Sivrihisar düz dokumalarında yerel parça adları ve kullanım sıklığıyla belgelenmiş ağaç motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Ağaç ve Hayat Ağacı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil uzun bir eksen çevresinde yoğun küçük yaprak birimlerinin yukarı doğru daralan kütle oluşturmasıyla kurulmuştur. Genel siluet dikey, yaklaşık üçgensel ve iki yanlı dengelidir.

Tanım

Kavak motifi, kavak ağacının uzun ve yukarı doğru daralan formuna referans veren bitkisel motiftir; bazı düz dokuma geleneklerinde motifin alt bölümleri ayrıca yerel adlarla tanımlanır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sivrihisar düz dokumaları araştırması kavak motifini doğrudan tanımlar ve yerel parça adlarını kaydeder. İngilizce kilim literatürü bu tür yerel biçim-ad ilişkilerinin bölgesel görsel dile bağlılığını vurgular.

Anlam ve Bağlam

Kavak motifinin anlamı yerel terminoloji ve kompozisyon işleviyle birlikte değerlendirilmelidir. Yaygın ağaç sembolizmini doğrudan kavak motifinin her örneğine aktarmak yöntemsel olarak uygun değildir.

Terminoloji

Türkçe: Kavak

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

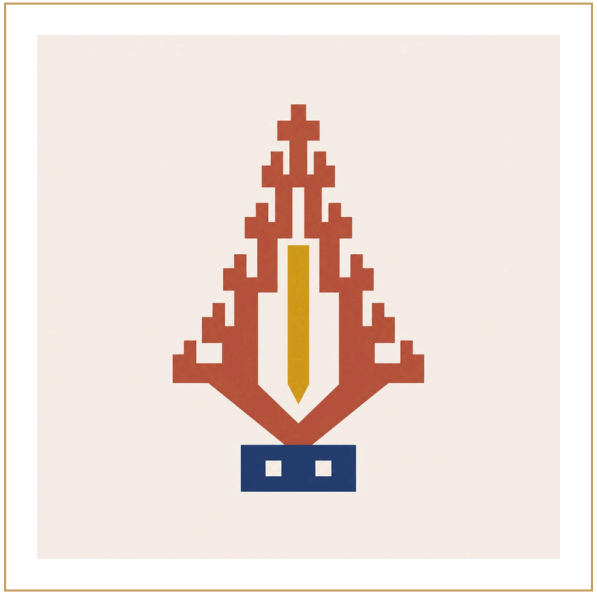
1. Sivrihisar düz dokumalarında kavak motifi - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Başaran, F. N.; Darçın, İ. (2018). Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Düz Dokumalarının İncelenmesi. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Köknar

AES-MOT-042

Köknar ağacı veya köknar yaprağı referansını yerel işleme repertuvarında şematikleştiren; Mengen'de "kuyner (köknar) yaprağı" adıyla belgelenmiş bitkisel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel / Fitomorfik
Repertuvar: Ağaç ve Hayat Ağacı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil doğalcı bir ağaç çizimi değildir; dikey gövde çevresinde iki yana açılan kademeli, kısa ve açısal dallardan oluşan son derece şematik bir yapı gösterir.

Tanım

Köknar motifi, köknar ağacı/yaprağının iğne yapraklı, eksensel ve katmanlı görünümünden türetilen referanssal bitkisel motiftir. Yerel geleneklerde ad ve biçim farklılaşabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Mengen geleneksel giyim-kuşam araştırması telli poğ nakışları arasında "yaprak teli [kuyner (köknar) yaprağı]" adını doğrudan kaydeder. Bu veri köknar adının yerel işleme terminolojisinde yaşayan bir motif adı olduğunu gösterir; İngilizce Osmanlı vegetal repertuvarı yalnızca daha geniş karşılaştırmalı bağlam sağlar.

Anlam ve Bağlam

Köknar motifine sabit ve genellenebilir bir sembolik anlam yüklemek için mevcut doğrulanmış literatür yetersizdir. Motif öncelikle yerel adlandırma ve biçimsel özellikleri üzerinden tanımlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Köknar

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Giyim, Başlık ve Dikim Ustalıkları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

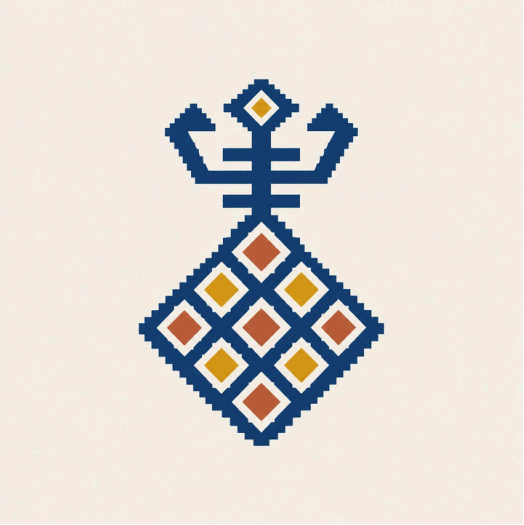
1. Mengen telli poğlarında kuyner (köknar) yaprağı - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Çelik, S. D. Y. (2015). Mengen'de Geleneksel Giyim Kuşam: Mikro Ölçekli Kültür Tarihi Çalışması. • 2. Birol, İ. A.; Derman, F. Ç. (1991). Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler. • 3. Atasoy, N.; Raby, J. (1989). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey. • 4. Denny, W. B. (2004). Iznik: The Artistry of Ottoman Ceramics.

İnsan Figürü

AES-MOT-043

İnsan bedenini bütün figür olarak referanslayan, geleneksel dokuma ve bezeme yüzeylerinde geometrik ya da stilize biçimlere dönüşebilen antropomorfik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: İnsan Figürü Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil baş, omuz-kol hattı, gövde ve alt bedenin geometrik bir eksen çevresinde düzenlenmesiyle kurulmuştur. Yukarı kalkık kollar ve iki yanlı simetri antropomorfik okunabilirliği korur.

Tanım

İnsan Figürü motifi, baş, gövde ve uzuvların birlikte algılandığı bütüncül insan betimlemesine dayanan antropomorfik motiftir. El, göz, yüz veya parmak gibi beden parçası motiflerinden bütüncül figür yapısıyla ayrılır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İç Anadolu halı ve düz dokuma çalışmalarında figüratif sembol ve motiflerin bölgesel repertuvarda yer tuttuğu gösterilmiştir. İngilizce kilim literatürü antropomorfik biçimleri üretici toplulukların görsel dili ve kompozisyon gelenekleri bağlamında tartışır.

Anlam ve Bağlam

İnsan figürünün anlamı cinsiyet, duruş, eşlik eden motifler ve kullanım bağlamına göre değişebilir. Genel antropomorfik formdan doğrudan doğurganlık, koruma veya kimlik gibi tek bir semantik sonuca gidilmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: İnsan Figürü

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Kaynakça

1. Akpınarlı, H. F.; Üner, İ. (2017). İç Anadolu Bölgesi Halılarında Görülen Figüratif Sembol ve Motifler. • 2. Akpınarlı, H. F.; Arslan, A. (2018). İç Anadolu Bölgesi Düz Dokuma Yaygılardaki Figürlü Bezemelerin İncelenmesi. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Elibelinde

AES-MOT-047

Kolların bele yerleştirildiği antropomorfik duruşu geometrik şemaya dönüştüren; Anadolu düz dokuma repertuvarında adı ve varyantları belgelenen konvansiyonel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: Elibelinde ve Stilize Antropomorfik Repertuvar
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil dikey eksende baş/gövde çekirdeği, iki yana açılan açısal kollar ve bel çevresindeki simetrik çıkıntılarla kurulmuştur; iç içe baklava ve üçgensel birimler figürü geometrize eder.

Tanım

Elibelinde, insan bedeninin kolları bel hizasına açılmış duruşunu geometrik bir şemaya dönüştüren, geleneksel adlandırmaya sahip antropomorfik motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Elibelinde güncel tekstil/moda ve seramik tasarımı araştırmalarında biçimsel örgüsü ve kültürel aktarımı bakımından ele alınmaktadır. Sivrihisar saha çalışmasında da belgelenmiştir. Köken ve semantik genellemeler konusunda literatür yeterince kesin olmadığından yorumlar temkinli tutulmalıdır.

Anlam ve Bağlam

Literatürde kadın, doğurganlık, bereket veya koruyuculukla ilişkilendirmeler bulunur; ancak bu yorumların tarihsel kökeni ve bütün varyantlara uygulanabilirliği tartışmalıdır. Anlam yorumları, kaynakların destek düzeyi açıkça gözetilerek değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Elibelinde

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Sivrihisar düz dokumalarında elibelinde motifi - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Baysal, B. E.; Özyazgan, V. (2026). Elibelinde Motifinin Günümüz Tekstil ve Moda Tasarımında Kullanımı: Sürdürülebilir ve Döngüsel Yaklaşım. • 2. Karagül, M. F.; Karagül, M. B. K. (2024). Elibelinde Motifi ve Seramik Tasarımında Esin Kaynağı Olarak Kullanımı. • 3. Başaran, F. N.; Darçın, İ. (2018). Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Düz Dokumalarının İncelenmesi. • 4. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 5. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

El

AES-MOT-048

İnsan elini beş parmaklı, gerçekçi ya da stilize/simgesel biçimlerle referanslayan; Anadolu halı ve kilim dokumalarında belgelenmiş anatomik referanssal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: İnsan Bedeni ve Beden Parçası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil koyu lacivert tek parça el silueti, belirgin avuç ve beş parmakla yalın bir şematik temsil kullanır; süsleyici iç desen bulunmaz.

Tanım

El motifi, insan elinin avuç ve parmak yapısını doğrudan ya da stilize biçimde referanslayan anatomik referanssal motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Türk halı ve kilim dokumalarında el motifi gerçek ele yakın, stilize ya da nokta-çizgi düzenine indirgenmiş biçimlerde belgelenmiştir. İngilizce kilim literatürü bu çeşitlenmenin teknik ve yerel tasarım gelenekleriyle ilişkisini değerlendirmeye imkân verir.

Anlam ve Bağlam

El motifine nazardan korunma, uğur, bereket veya Fatma/Fatıma'nın eli gibi anlam katmanları belirli geleneklerde yüklenmiştir. Bu ilişkiler kaynak ve nesne bağlamı doğrulanmadan evrensel motif anlamı olarak sunulmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: El

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

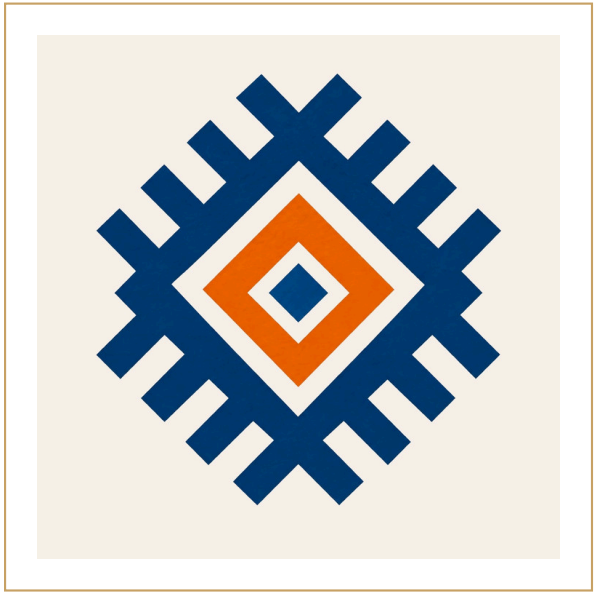
1. Türk halı ve kilimlerinde el motifli örnekler korpusu - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Aydın, T. (2022). Türk Halı ve Kilim Dokumalarında "El" Motifinin İzdüşümü. • 2. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Göz

AES-MOT-049

İnsan gözünü geometrik, özellikle baklava ve iç içe merkezli biçimlerle temsil eden; Anadolu düz dokumalarında nazar inancı bağlamında belgelenmiş anatomik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: İnsan Bedeni ve Beden Parçası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil iç içe yerleşmiş baklavalar, merkez çekirdeği ve iki yana açılan dişli/branşlı uzantılarla yatay eksenli bir göz şeması oluşturur; organik göz biçimi geometrik modüllere dönüştürülmüştür.

Tanım

Göz motifi, insan gözünü doğrudan veya geometrize edilmiş merkezli biçimler aracılığıyla referanslayan anatomik referanssal motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Düz dokumalarda göz motifi nazar inancı ile ilişkisi bakımından özel bir akademik çalışmada incelenmiş; İç Anadolu halı araştırmalarında da figüratif repertuvar içinde kaydedilmiştir. İngilizce kilim kaynakları geometrik işaretlerin yerel görsel dil içinde çoklu varyantlar üretebildiğini gösterir.

Anlam ve Bağlam

Göz motifi birçok Anadolu dokuma bağlamında nazardan korunma ile ilişkilendirilir; ancak biçimsel benzerlik tek başına aynı işlevi kanıtlamaz. Koruyucu anlam iddiası motif adlandırması ve kullanım bağlamının birlikte doğrulandığı örneklere dayandırılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Göz

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Anadolu düz dokumalarında göz motifi korpusu - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Etikan, S.; Kılıçarslan, H. (2013). Düz Dokumalarda Nazar İnancı ve Göz Motifi. • 2. Akpınarlı, H. F.; Üner, İ. (2017). İç Anadolu Bölgesi Halılarında Görülen Figüratif Sembol ve Motifler. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Yüz

AES-MOT-050

İnsan yüzünün göz, burun, ağız ve genel çehre düzeni üzerinden stilize edilmesiyle oluşturulan antropomorfik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: İnsan Bedeni ve Beden Parçası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil önden bakışlı maskeyi andıran oval/yay biçimli çehre, iki yanlı gözler, merkezî burun, ağız ve üstte saç/başlık izlenimi veren koyu konturla kurulmuştur.

Tanım

Yüz motifi, insan çehresinin göz, burun, ağız ve çevre konturu gibi temel bileşenlerini referanslayan anatomik referanssal motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İnsan yüzü Türk sanatında farklı tarihsel ve çağdaş ortamlarda kullanılan figüratif bir konudur. Güncel seramik araştırması yüz ve ifade biçimlerini inceler; ancak bu kaynak geleneksel dokumadaki "Yüz" motifinin tarihsel kanıtı değildir. Bu nedenle nesne düzeyi tarihsel belgelenmiş örnek araştırma açığı olarak korunur.

Anlam ve Bağlam

Yüz formu kimlik ve ifade ile ilişkilendirilebilir; fakat geleneksel motif düzeyinde sabit bir sembolik anlam için yeterli doğrulanmış kanıt bulunmamaktadır. Semantik yorum belirli eser ve geleneğe bağlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Yüz

Kullanıldığı El Sanatları

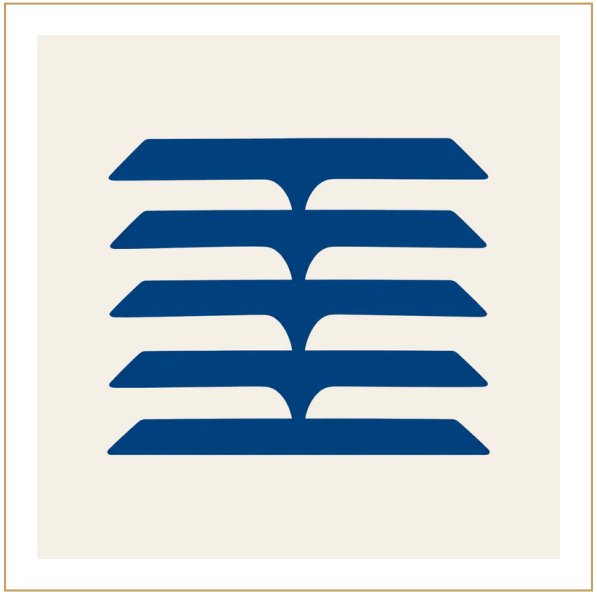
Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Giyim, Başlık ve Dikim Ustalıkları; Geleneksel Seramik Ustalıkları

Kaynakça

1. Ülker, H.; Poyraz, M. (2024). Çağdaş Türk Seramik Sanatında İnsan Yüzü ve İfade Biçimleri. • 2. Akpınarlı, H. F.; Arslan, A. (2018). İç Anadolu Bölgesi Düz Dokuma Yaygılardaki Figürlü Bezemelerin İncelenmesi. • 3. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 4. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Parmak

AES-MOT-051

İnsan parmağını veya parmak dizisini çizgisel/çubuksal birimlerle şematikleştiren; el ve tarak motifleriyle ilişkili beden-parçası motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: İnsan / Antropomorfik
Repertuvar: İnsan Bedeni ve Beden Parçası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil merkezî dikey eksenin iki yanında çiftler halinde yinelenen kısa yatay lacivert çubuklardan oluşur; temsil anatomik benzerlikten çok şematik tekrar ilkesine dayanır.

Tanım

Parmak motifi, insan parmağı veya parmak dizisi referentini çizgi, kısa çubuk, diş ya da tekrarlı doğrusal birimlerle temsil eden anatomik referanssal motiftir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Anadolu kilim literatüründe el, parmak ve tarak motifleri birlikte ele alınan bir görsel gruptur. Alafaradin ve diğer düz dokuma saha araştırmaları motiflerin yerel adlandırma ve kompozisyon içinde değiştiğini gösterir; İngilizce kilim literatürü bu bölgesel çeşitlenmeyi karşılaştırmalı olarak çerçeveler.

Anlam ve Bağlam

Parmak motifinin beş sayısı, korunma veya el motifinin semantik alanıyla ilişkilendirilmesi bazı kaynaklarda görülür. Bu ilişkiler her parmak benzeri çizgisel biçimde varsayılmamalı; yerel ad ve kaynak tanısı aranmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Parmak

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

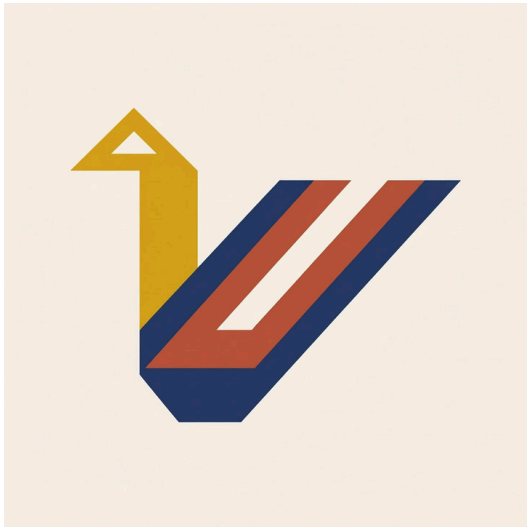
1. Anadolu kilimlerinde el-parmak-tarak motif grubu - Kaynakta belgelenen dönem/örneklem

Kaynakça

1. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. • 2. Karamazı, B.; Zaimoğlu, Ö. (2021). Büyükköy ve Küçükköy'de Bulunan Alafaradin Dokumalarının Tespiti. • 3. Aydın, T. (2022). Türk Halı ve Kilim Dokumalarında "El" Motifinin İzdüşümü. • 4. Davies, P. (2000). Antique Kilims of Anatolia. • 5. Cootner, C. M.; Muse, G. (1990). Anatolian Kilims: The Caroline & H. McCoy Jones Collection.

Kuş

AES-MOT-052

Kuş figürünün baş, gövde, kanat ve kuyruk öğelerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsilde kuş, kuş anatomisinin bütünü yerine geometrize edilmiş, yukarı yönelimli ve açısal bir silüetle temsil edilir. Gövde ve kanat ilişkisi lacivert-kiremit-hardal şeritlerle kurulmuş; baş/gaga bölgesi üst eksende sadeleştirilmiştir. Biçim, figüratif referenti korurken belirgin biçimde şematik ve geometrizedir.

Tanım

Kuş figürünün baş, gövde, kanat ve kuyruk öğelerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kuş figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Kuş tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Kuş motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Kuş — kanonik motif görseli.

Kartal

AES-MOT-053

Kartalın güçlü gövdesi, kanatları, gagası ve pençelerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kartal ve Çift Başlı Kartal Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kartal figürü cepheden, kanatları iki yana ve yukarı açılmış dinamik bir eksende kurulmuştur. Baş merkezde, kanatlar iki taraflı simetriye yakın biçimde genişler; kanat telekleri açısal modüller halinde sadeleştirilmiştir. Lacivert ana kütle, kiremit ve hardal iç bölümlerle katmanlandırılmıştır.

Tanım

Kartalın güçlü gövdesi, kanatları, gagası ve pençelerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kartal figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Kartal tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Kartal motif illustration - 2026-09-12
2. Kartal üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Çoban, İ. (2015). Türk ikonografisinde kartal motifi ve çağdaş Türk resim sanatına yansımaları. • 14. AES (2026). Kartal — kanonik motif görseli.

Çift Başlı Kartal

AES-MOT-054

Tek gövde üzerinde karşıt yönlere bakan iki kartal başı ve açılmış kanatlarla kurgulanan, simetrik yapısıyla tanınan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kartal ve Çift Başlı Kartal Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Çift başlı kartal, ortak gövdeden iki yana ayrılan iki baş ve genişçe açılmış kanatlarla cepheden düzenlenmiştir. Kompozisyon belirgin iki yanlı simetriye sahiptir; kanat telekleri ve kuyruk yelpazesi modüler, açısal ve geometrize yüzeyler halinde işlenmiştir.

Tanım

Tek gövde üzerinde karşıt yönlere bakan iki kartal başı ve açılmış kanatlarla kurgulanan, simetrik yapısıyla tanınan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Çift Başlı Kartal figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Çift Başlı Kartal tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Çift Başlı Kartal motif illustration - 2026-09-12
2. Çift Başlı Kartal üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Tecir, E. T. (2024). Çift başlı kartal motifinin sembolik anlamları ve tekstillerde kullanımı. • 14. Uzgidim, G. (2017). Türk dokuma sanatında çift başlı kartal figürü. • 15. AES (2026). Çift Başlı Kartal — kanonik motif görseli.

Tavus Kuşu

AES-MOT-055

Tavus kuşunun özellikle gösterişli kuyruğu, ince boynu ve kuş siluetinin stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Tavus kuşu profilden, küçük gövde ve uzun, aşağı doğru açılan gösterişli kuyruk ekseniyle temsil edilmiştir. Kuyruk teleklerindeki göz biçimli birimler ritmik tekrar oluşturur; kıvrımlı konturlar organik bir akış üretir. Stilizasyon figüratif tanınabilirliği korur.

Tanım

Tavus kuşunun özellikle gösterişli kuyruğu, ince boynu ve kuş siluetinin stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tavus Kuşu figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Tavus Kuşu tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Tavus Kuşu motif illustration - 2026-09-12
2. Tavus Kuşu üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Çetin, Y. (2017). Türk sanatı bezeme ikonografisi açısından tavus kuşu figürlerinin bir değerlendirmesi. • 14. Acar, T. (2021). Uşak Karaca Ahmet Sultan Türbesi'ndeki tavus kuşu motifi ve türbede gerçekleştirilen halk inanışları. • 15. AES (2026). Tavus Kuşu — kanonik motif görseli.

Güvercin

AES-MOT-056

Güvercin figürünün yuvarlak gövde, küçük baş, kanat ve kuyruk öğeleriyle natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Güvercin profilden, yuvarlatılmış gövde, küçük baş, kısa gaga ve geriye uzanan kuyrukla kurulmuştur. Kanat gövde üzerinde katmanlı bir renk alanı olarak ayrılmış; organik konturlar kiremit ve hardal ayrıntılarla vurgulanmıştır.

Tanım

Güvercin figürünün yuvarlak gövde, küçük baş, kanat ve kuyruk öğeleriyle natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Güvercin figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Güvercin tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

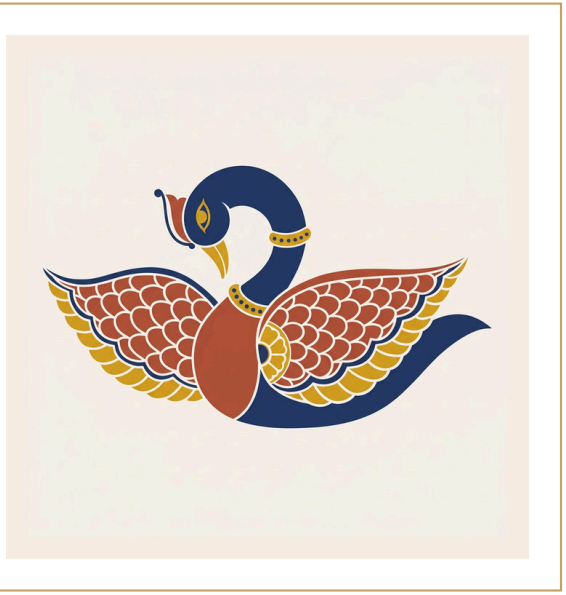
1. AES canonical Güvercin motif illustration - 2026-09-12
2. Güvercin üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Coşkun, N. Ç. (2026). Kaostan kozmosa geçişin sembolü olarak güvercin motifi: Nuh Tufanı ve Hacı Bektaş Veli örneği. • 14. AES (2026). Güvercin — kanonik motif görseli.

Kuğu

AES-MOT-057

Kuğunun uzun ve kıvrımlı boynu ile geniş gövdesinin öne çıkarıldığı, natüralist ya da stilize biçimde kurgulanan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kuğu motifi uzun ve kıvrımlı boyun, küçük baş ve geniş kanat kütlesi üzerinden tanımlanır. Gövde oval, boyun belirgin S-eğrisi oluşturur; açılmış kanat telekleri kiremit ve hardal modüllerle ritmik biçimde bölümlenmiştir.

Tanım

Kuğunun uzun ve kıvrımlı boynu ile geniş gövdesinin öne çıkarıldığı, natüralist ya da stilize biçimde kurgulanan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kuğu figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Kuğu tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Kuğu motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Kuğu — kanonik motif görseli.

Leylek

AES-MOT-058

Leyleğin uzun bacakları, uzun gagası ve ince gövde yapısının stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Leylek profilden; uzun gaga, uzun boyun ve görece iri gövde oranlarıyla betimlenmiştir. Gaga ve boyun çizgisi yatay-dikey gerilim kurarken, gövde lacivert ana kütle ve kiremit-hardal iç alanlarla sadeleştirilmiştir.

Tanım

Leyleğin uzun bacakları, uzun gagası ve ince gövde yapısının stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Leylek figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Leylek tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Leylek motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Leylek — kanonik motif görseli.

Sülün

AES-MOT-059

Sülün kuşunun uzun kuyruğu, gövdesi, başı ve kanat özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Sülün profilden, küçük baş-gövde ilişkisine karşılık belirgin biçimde uzatılmış ve kıvrılarak açılan kuyruk telekleriyle tanımlanmıştır. Kuyruk ve kanat bölmeleri organik, dallanan ve kıvrımlı bir ritim oluşturur.

Tanım

Sülün kuşunun uzun kuyruğu, gövdesi, başı ve kanat özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sülün figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Sülün tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Sülün motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Sülün — kanonik motif görseli.

Aslan

AES-MOT-060

Aslan figürünün güçlü gövde, baş, yele ve pençe özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yırtıcı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Aslan, yatık/oturur gövde ile öne yönelmiş başın birleştiği geometrize bir figür olarak kurulmuştur. Yele, baş çevresinde açısal modüllerle belirginleştirilmiş; uzun gövde tek kiremit kütle halinde, lacivert ve hardal çizgisel ayrıntılarla bölümlenmiştir.

Tanım

Aslan figürünün güçlü gövde, baş, yele ve pençe özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Aslan figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Aslan tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Aslan motif illustration - 2026-09-12
2. Aslan üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Öney, G. (1969). Anadolu Selçuk mimarisinde arslan figürü. • 14. AES (2026). Aslan — kanonik motif görseli.

Geyik

AES-MOT-061

Geyiğin ince gövdesi ve özellikle dallanan boynuz yapısının öne çıkarılarak stilize edildiği hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Geyik, ince uzun bacaklar ve yukarı doğru dallanan büyük boynuzlar üzerinden tanınır. Gövde profilden, baş hafif dönük biçimde sadeleştirilmiş; boyun ve gövde üzerindeki dekoratif alanlar figürün hayvansal biçimini bozmadan ikincil bezeme işlevi görür.

Tanım

Geyiğin ince gövdesi ve özellikle dallanan boynuz yapısının öne çıkarılarak stilize edildiği hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geyik figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Geyik tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Geyik motif illustration - 2026-09-12
2. Geyik üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Gök, E. Ç. (2019). Türk tekstil sanatında görülen geyik figürü. • 14. AES (2026). Geyik — kanonik motif görseli.

At

AES-MOT-062

At figürünün baş, boyun, gövde ve bacak oranlarının natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

At figürü profilden ve ayakta, iri gövde ile dik boyun ekseninde kurulmuştur. Baş, yele, bacaklar ve kuyruk sade, büyük yüzeylerle ayrılmış; eyer/örtü benzeri dekoratif bölüm figürün merkezinde renkli bir alan oluşturmuştur.

Tanım

At figürünün baş, boyun, gövde ve bacak oranlarının natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

At figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

At tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Saraçlık, Eyer ve Koşum Ustalıkları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical At motif illustration - 2026-09-12
2. At üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Vural, H. (2015). Türk sanatında at figürüne iki örnek. • 14. AES (2026). At — kanonik motif görseli.

Koç

AES-MOT-063

Koç figürünün gövde, baş ve özellikle kıvrımlı boynuz özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Koç profilden; özellikle baş çevresindeki büyük spiral boynuz ile ayırt edilir. Gövde kompakt, bacaklar kısa ve sağlam oranlıdır. Boynuzun kıvrımı kompozisyonun ana biçimsel odağını oluşturur; gövde üzerindeki dekoratif bölmeler ikincildir.

Tanım

Koç figürünün gövde, baş ve özellikle kıvrımlı boynuz özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Koç figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Koç tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Koç motif illustration - 2026-09-12
2. Koç üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Çay, A. M. (1990). Türk millî kültüründe hayvan motifleri I: Koyun ve keçi etrafında oluşan gelenekler. • 14. AES (2026). Koç — kanonik motif görseli.

Keçi

AES-MOT-064

Keçi figürünün gövde, baş, bacak ve boynuz özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Keçi, ince bacaklar, küçük gövde ve baştan geriye doğru güçlü bir yay çizerek uzanan boynuzlarla kurulmuştur. Boynuzun iki uzun eğrisi figürün üst bölümüne hâkimdir; gövde oval ve şematik, renk alanları merkezîdir.

Tanım

Keçi figürünün gövde, baş, bacak ve boynuz özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Keçi figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Keçi tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Keçi motif illustration - 2026-09-12
2. Keçi üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Aktoprak, S. (2023). Proto-Türklerden günümüz Erzurum kırsalına uzanan kültürel bir olgu olarak keçi figürü sembolizmi. • 14. AES (2026). Keçi — kanonik motif görseli.

Kurt

AES-MOT-065

Kurt figürünün uzun gövde, sivri kulak, uzamış ağız ve kuyruk özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yırtıcı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kurt, hareket hâlinde/leaping profilde; ileri uzanan ön ve arka bacaklar, sivri kulak, açık ağız ve uzun gövdeyle tanımlanmıştır. Organik kontur içinde kiremit ve hardal çizgisel ayrıntılar hareket etkisini artırır.

Tanım

Kurt figürünün uzun gövde, sivri kulak, uzamış ağız ve kuyruk özelliklerinin natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kurt figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Kurt tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Kurt motif illustration - 2026-09-12
2. Kurt üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Demir, R. (2025). Mitostan moderniteye: Türkiye'de kurt motifinin güncel yansımaları. • 14. AES (2026). Kurt — kanonik motif görseli.

Ceylan

AES-MOT-066

Ceylanın ince gövdesi, uzun bacakları ve zarif boynuz yapısının öne çıkarıldığı stilize hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ceylan, sıçrayış hâlinde profilden; ince bacaklar, küçük gövde ve geriye doğru kıvrılan uzun boynuzlarla betimlenmiştir. Silüet hafif, akıcı ve organiktir; lacivert ana kütle kiremit çizgisel vurgularla ayrıştırılmıştır.

Tanım

Ceylanın ince gövdesi, uzun bacakları ve zarif boynuz yapısının öne çıkarıldığı stilize hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ceylan figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Ceylan tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Ceylan motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Ceylan — kanonik motif görseli.

Pars

AES-MOT-067

Pars figürünün yırtıcı kedi gövdesi, başı, bacakları ve kuyruğunun natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yırtıcı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Pars, sıçrayış/hareket hâlinde profilden, uzun kuyruk ve güçlü gövdeyle kurulmuştur. Baş ve pençeler belirginleştirilmiş; gövde yüzeyi geometrik lekeler, şeritler ve benek çağrışımlı modüllerle dekoratif olarak bölünmüştür.

Tanım

Pars figürünün yırtıcı kedi gövdesi, başı, bacakları ve kuyruğunun natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Pars figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Pars tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Pars motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Pars — kanonik motif görseli.

Tavşan

AES-MOT-068

Tavşanın uzun kulakları, kısa kuyruklu gövdesi ve arka bacaklarının belirginleştirildiği natüralist ya da stilize hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Tavşan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Tavşan profilden, çömelmiş/uzanmış gövde ve geriye doğru yükselen uzun kulaklarla tanımlanır. Yuvarlak gövde ile uzun kulaklar arasındaki oran motifi ayırt eder; hardal ana kütle, kiremit-lacivert iç çizgilerle sadeleştirilmiştir.

Tanım

Tavşanın uzun kulakları, kısa kuyruklu gövdesi ve arka bacaklarının belirginleştirildiği natüralist ya da stilize hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tavşan figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür.

Anlam ve Bağlam

Tavşan tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Tavşan motif illustration - 2026-09-12

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. AES (2026). Tavşan — kanonik motif görseli.

Dağ Keçisi

AES-MOT-069

Dağ keçisinin güçlü gövdesi ve belirgin, geriye kıvrılan boynuzlarının öne çıkarıldığı stilize hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: At, Geyik ve Toynaklı Hayvan Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dağ keçisi profilden; iri, geriye doğru dairesel yay oluşturan boynuz ve ince bacaklarla betimlenmiştir. Gövde lacivert ana kütle, kiremit çizgisel kaburga/şeritler ve boynuzdaki ritmik bölmelerle geometrize edilmiştir.

Tanım

Dağ keçisinin güçlü gövdesi ve belirgin, geriye kıvrılan boynuzlarının öne çıkarıldığı stilize hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Dağ Keçisi figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Dağ Keçisi tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

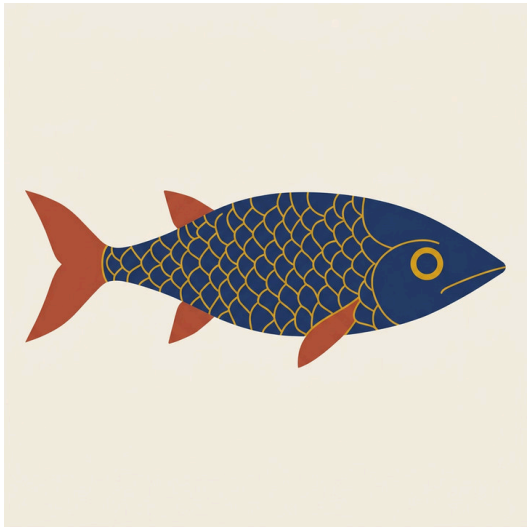
1. AES canonical Dağ Keçisi motif illustration - 2026-09-12
2. Dağ Keçisi üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Özgül, O.; Bingöl, B. (2021). Kuzeydoğu Anadolu petrogliflerindeki bir grup dağ keçisi motifi. • 14. AES (2026). Dağ Keçisi — kanonik motif görseli.

Balık

AES-MOT-070

Balık gövdesinin baş, yüzgeç ve kuyruk öğeleriyle birlikte natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Balık ve Su Hayvanı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Balık motifi profilden, iğ biçimli uzun gövde, üçgensi kuyruk ve yüzgeçlerle tanımlanır. Gövde yüzeyinde tekrar eden baklava/ağ dokusu pul yapısını şematik biçimde gösterir; baş bölgesi dairesel göz ile ayrıştırılmıştır.

Tanım

Balık gövdesinin baş, yüzgeç ve kuyruk öğeleriyle birlikte natüralist ya da stilize biçimde aktarıldığı hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Balık figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Balık tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

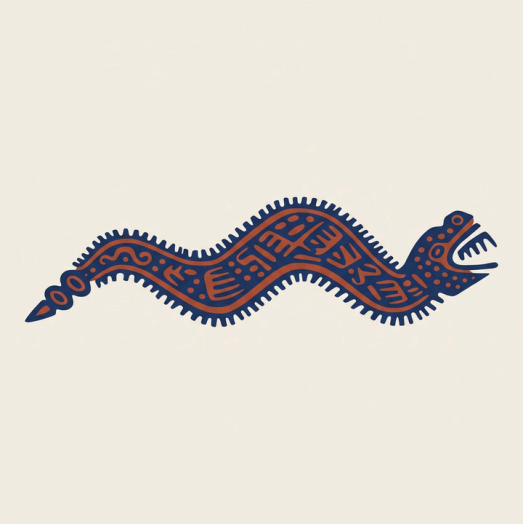
1. AES canonical Balık motif illustration - 2026-09-12
2. Balık üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Öney, G. (1968). Anadolu Selçuk sanatında balık figürü. • 14. AES (2026). Balık — kanonik motif görseli.

Yılan

AES-MOT-071

Yılanın uzun, kıvrımlı ve uzuvsuz gövde yapısının çizgisel ya da geometrize biçimde stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yılan, Akrep ve Küçük Canlı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Yılan, yatay eksende ilerleyen güçlü bir S-dalgası oluşturan uzun gövdeyle kurulmuştur. Gövde boyunca tekrar eden kiremit-hardal geometrik iç bantlar ritim yaratır; baş uçta belirginleştirilmiş, figür şematik ve organik karakteri birlikte taşır.

Tanım

Yılanın uzun, kıvrımlı ve uzuvsuz gövde yapısının çizgisel ya da geometrize biçimde stilize edilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Yılan figürü/motifi, Türk ve Anadolu sanatında hayvan tasvirlerinin kullanıldığı mimari bezeme, taş işçiliği, kitap/cilt sanatı, seramik, metal ve dokuma gibi farklı mecralarla ilişkili daha geniş figürlü bezeme repertuvarı içinde değerlendirilir. Orta Asya hayvan üslubu ile Anadolu'daki Selçuklu ve sonraki dönem örnekleri arasında süreklilik kadar biçim ve işlev değişimleri de görülür. Motife özgü akademik çalışmalar, belirli eser ve malzeme gruplarında somut örnekler belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Yılan tasvirlerine yüklenen anlamlar dönem, inanç çevresi, kullanım yeri ve eserin işlevine göre değişir. Literatürde koruyuculuk, iktidar, uğur, kozmoloji veya toplumsal kimlik gibi yorumlar görülebilse de bunlar motifin değişmez ve evrensel anlamları olarak kabul edilmez; yalnızca belirli bir kaynak ve eser bağlamında desteklendiğinde geçerli kabul edilebilir.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Kitap Yapım ve Cilt Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

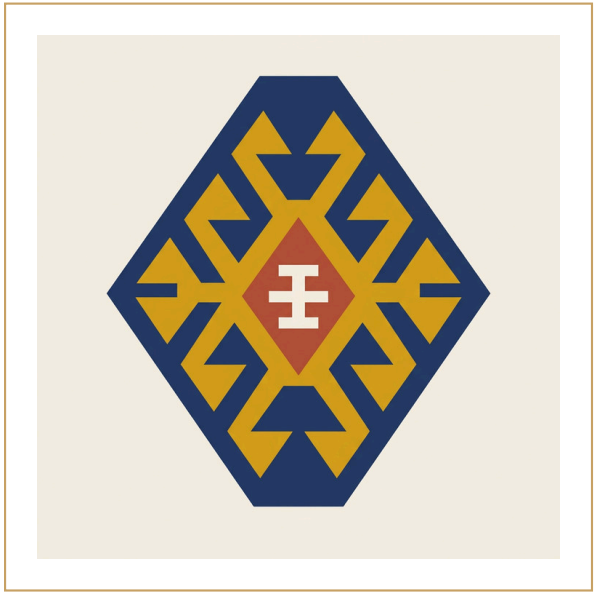
1. AES canonical Yılan motif illustration - 2026-09-12
2. Yılan üzerine doğrulanmış akademik korpus/çalışma

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 7. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Boydak, F. Ş. (2021). Türk cilt sanatında hayvan tasvirleri. • 10. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 11. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 12. Karaduman, B. K.; Özdemir, G. (2022). Türk sanatında kuş imgesi. • 13. Ceylan, N. (2016). Yağlıca Kalesi'nde yılan figürü ve Türklerde yılan simgesi. • 14. AES (2026). Yılan — kanonik motif görseli.

Akrep

AES-MOT-072

Akrep figürünün kıskaçları, eklemli gövdesi ve yukarı kıvrılan kuyruğunun belirginleştirilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yılan, Akrep ve Küçük Canlı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Görsel temsil, akrep adlandırmasını doğrudan natüralist bir gövdeyle değil, altıgen dış kontur içine yerleştirilmiş eksenel ve geometrize bir işaret sistemiyle kurar. Lacivert çerçeve, hardal iç kollar ve merkezdeki kiremit eşkenar dörtgen dengeli bir iki yanlı simetri üretir; küçük merkez işareti kompozisyonun odak noktasıdır.

Tanım

Akrep figürünün kıskaçları, eklemli gövdesi ve yukarı kıvrılan kuyruğunun belirginleştirilmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Akrep motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Akrep adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Akrep motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Akrep — kanonik motif görseli.

Kelebek

AES-MOT-073

Kelebeğin iki yana açılan kanatları ve eksenel gövde yapısının simetrik ya da stilize biçimde düzenlenmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Yılan, Akrep ve Küçük Canlı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kelebek, birbirine bakan iki karşılıklı kanat biriminin ayna simetrisine dayanan şematik bir biçimde temsil edilmiştir. Her kanat lacivert dış kontur, kiremit iç bant ve spiral kıvrımla tanımlanır; alt uçlardaki açısal çıkıntılar figürün kanat yapısını geometrize eder.

Tanım

Kelebeğin iki yana açılan kanatları ve eksenel gövde yapısının simetrik ya da stilize biçimde düzenlenmesiyle oluşturulan hayvansal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kelebek motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Kelebek adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Kelebek motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Kelebek — kanonik motif görseli.

Ejder

AES-MOT-074

Ejder, yılanımsı gövdeyi farklı hayvanlara ait baş, pençe, kanat veya boynuz öğeleriyle birleştiren mitolojik yaratık motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Ejder Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Mitolojik

Motif Özellikleri

Ejder motifi uzun, kıvrımlı ve iki uçta baş benzeri zoomorfik sonlanmalar gösteren yatay bir gövde üzerinden kurulmuştur. Gövde lacivert ve kiremit kütlelerle bölünmüş, hardal spiral iç kıvrımlar hareketi kuvvetlendirmiştir; uçtaki çizgisel kuyruk uzantısı kompozisyonu yatay doğrultuda tamamlar.

Tanım

Ejder, yılanımsı gövdeyi farklı hayvanlara ait baş, pençe, kanat veya boynuz öğeleriyle birleştiren mitolojik yaratık motifidir. Biçimsel ayrıntılar, uygulandığı dönem, teknik ve sanat çevresine göre değişerek farklı stilizasyon düzeyleri gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ejder motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Ejder adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Ejder motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Turan, A. (2022). Kars halılarında ejder motifi. • 14. Çerezci, J. Ö. O. (2020). Türk sanatında ejder ve su birlikteliği. • 15. Şahin, C. (2013). Türk sanatında ve Anadolu kervansaraylarında ejder motifi, Kayseri Sultanhan örneği. • 16. AES (2026). Ejder — kanonik motif görseli.

Grifon

AES-MOT-075

Grifon, kartalın başı ve kanatları ile aslanın gövdesini birleştiren melez mitolojik yaratık motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Melez Fantastik Varlık Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Melez / hibrit

Motif Özellikleri

Grifon, kanatlı dört ayaklı melez varlık olarak profilden düzenlenmiştir. Gövde ve arka bacaklar kiremit, kanatlar hardal-lacivert katmanlar, boyun ve kuyruk ise çizgisel kıvrımlar halinde ayrışır; kartal/kuş başı ile dört ayaklı gövde bileşimi hibrit kimliği görünür kılar.

Tanım

Grifon, kartalın başı ve kanatları ile aslanın gövdesini birleştiren melez mitolojik yaratık motifidir. Biçimsel ayrıntılar, uygulandığı dönem, teknik ve sanat çevresine göre değişerek farklı stilizasyon düzeyleri gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Grifon motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Grifon adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Grifon motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Özkaymak, B. (2024). İstanbul Büyük Saray Mozaikleri Müzesindeki grifon tasvirleri bağlamında Bizans ve Türk sanatındaki grifon örneklerinin değerlendirilmesi. • 14. AES (2026). Grifon — kanonik motif görseli.

Hüma

AES-MOT-076

Hüma, gerçek bir kuş türünü değil efsanevi bir kuş tasavvurunu temsil eden; kanat, gövde ve kuyruk öğeleriyle stilize edilen mitolojik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Mitik Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Mitolojik

Motif Özellikleri

Hüma figürü profilden, kuş gövdesi ile olağanüstü derecede büyütülmüş yukarı kıvrılan kuyruk/kanat kütlesi üzerinden kurulmuştur. Lacivert gövde ve kuyruk telekleri, hardal ana kanat ve kiremit spiral bezemelerle katmanlanır; baş üstündeki kıvrımlı sorguç mitik kuş karakterini vurgular.

Tanım

Hüma, gerçek bir kuş türünü değil efsanevi bir kuş tasavvurunu temsil eden; kanat, gövde ve kuyruk öğeleriyle stilize edilen mitolojik motiftir. Biçimsel ayrıntılar, uygulandığı dönem, teknik ve sanat çevresine göre değişerek farklı stilizasyon düzeyleri gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hüma motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Hüma adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Hüma motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Baysal, B. (2021). Hüma kuşunun uygulamalı halk mitolojisi bağlamında değerlendirilmesi. • 14. AES (2026). Hüma — kanonik motif görseli.

Sfenks

AES-MOT-077

Sfenks, insan başını çoğunlukla aslan gövdesiyle birleştiren ve bazı örneklerde kanatlarla tamamlanan melez mitolojik yaratık motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Melez Fantastik Varlık Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Melez / hibrit

Motif Özellikleri

Sfenks, insan başı ile dört ayaklı hayvan gövdesinin birleştiği melez bir figürdür. İnsan yüzü cepheye yakın, gövde profilden verilmiş; lacivert-kiremit kanat/örtü benzeri parçalar hardal gövdeyle ayrıştırılmıştır. Kuyruğun spiral ucu ve kanat benzeri sırt öğesi fantastik karakteri güçlendirir.

Tanım

Sfenks, insan başını çoğunlukla aslan gövdesiyle birleştiren ve bazı örneklerde kanatlarla tamamlanan melez mitolojik yaratık motifidir. Biçimsel ayrıntılar, uygulandığı dönem, teknik ve sanat çevresine göre değişerek farklı stilizasyon düzeyleri gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sfenks motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Sfenks adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Sfenks motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Ezgen, K. (2026). Anadolu Selçuklu sanatında hayvan sembolizmi: Doğal ve mitolojik figürler. • 14. AES (2026). Sfenks — kanonik motif görseli.

Siren

AES-MOT-078

Siren, insan başı ya da üst gövdesini kuş bedeni ve kanatlarıyla birleştiren melez mitolojik yaratık motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Melez Fantastik Varlık Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Melez / hibrit

Motif Özellikleri

Siren figürü insan üst gövdesi/başı ile kuş ya da kanatlı hayvan bedeninin birleştiği hibrit kompozisyondur. Gövde lacivert ve kiremit yüzeylerle, kanat ve kuyruk hardal-kiremit ritimleriyle bölünür; beyaz dairesel benekler gövde üzerinde ikincil dekoratif doku oluşturur.

Tanım

Siren, insan başı ya da üst gövdesini kuş bedeni ve kanatlarıyla birleştiren melez mitolojik yaratık motifidir. Biçimsel ayrıntılar, uygulandığı dönem, teknik ve sanat çevresine göre değişerek farklı stilizasyon düzeyleri gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Siren motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Siren adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Siren motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Ezgen, K. (2026). Anadolu Selçuklu sanatında hayvan sembolizmi: Doğal ve mitolojik figürler. • 14. AES (2026). Siren — kanonik motif görseli.

Koç Boynuzu

AES-MOT-079

Koç boynuzunun spiral ya da kanca biçimli kıvrımının soyutlanmasıyla oluşturulan, özellikle kıvrımlı geometrik yapısıyla tanınan motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Koçboynuzu ve Boynuz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Koç Boynuzu, merkezî bir eksenden iki yana açılan karşılıklı spiral boynuz kolları ile tanımlanır. Lacivert dış kollar simetrik spiral uçlara döner; ortadaki hardal eşkenar dörtgen ve kiremit basamaklı göbek, boynuz formunu merkezî bir geometrik modüle bağlar.

Tanım

Koç boynuzunun spiral ya da kanca biçimli kıvrımının soyutlanmasıyla oluşturulan, özellikle kıvrımlı geometrik yapısıyla tanınan motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Koç Boynuzu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Koç Boynuzu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Koç Boynuzu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. Aydın, Ü. B. (2026). Bursa Olgunlaşma Enstitüsü kıyafet örneklerindeki koçboynuzu yanışları. • 14. AES (2026). Koç Boynuzu — kanonik motif görseli.

Kazayağı

AES-MOT-080

Kazayağı adıyla bilinen; merkezden ayrılan kısa kolların kuş ayağını çağrıştırdığı çatallı ve açısal biçimsel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kazayağı görseli, kalın lacivert dikey gövdeden iki yana açılan eğik kollarla Y-benzeri bir işaret kurar. Sol kol hardal, sağ kol kiremit dolguludur; form kuş ayağını doğrudan betimlemekten çok analojik ve geometrize bir şema niteliğindedir.

Tanım

Kazayağı adıyla bilinen; merkezden ayrılan kısa kolların kuş ayağını çağrıştırdığı çatallı ve açısal biçimsel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kazayağı motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Kazayağı adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

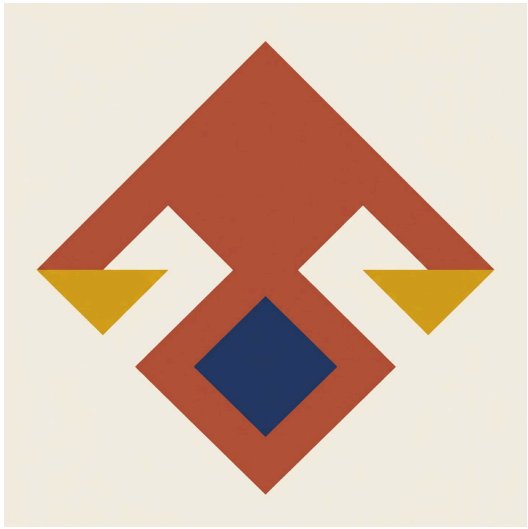
1. AES canonical Kazayağı motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Kazayağı — kanonik motif görseli.

Koç Başı

AES-MOT-081

Koç başının yüz, kulak ve özellikle iki yana kıvrılan boynuz öğeleriyle özetlendiği zoomorfik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Koçboynuzu ve Boynuz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Koç Başı, üstte iki yana açılan köşeli boynuz benzeri çıkıntılar ve altta kiremit baklava kütlesiyle oluşturulmuş geometrik bir baş şemasıdır. Merkezdeki lacivert eşkenar dörtgen yüz/odak alanını, hardal küçük uçlar ise yan çıkıntıları tanımlar.

Tanım

Koç başının yüz, kulak ve özellikle iki yana kıvrılan boynuz öğeleriyle özetlendiği zoomorfik motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Koç Başı motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Koç Başı adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Koç Başı motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Koç Başı — kanonik motif görseli.

Geyik Boynuzu

AES-MOT-082

Geyik boynuzunun çatallanarak yükselen dal yapısının soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Koçboynuzu ve Boynuz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Geyik Boynuzu, yatay bir ana hat üzerinde iki yana kıvrılan ve uçlarda spiral benzeri dönüşler yapan lacivert bir boynuz şemasıdır. Form biyolojik antleri birebir betimlemez; boynuz fikrini iki yanlı simetri ve köşeli dönüşlerle soyutlar.

Tanım

Geyik boynuzunun çatallanarak yükselen dal yapısının soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geyik Boynuzu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Geyik Boynuzu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Geyik Boynuzu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Geyik Boynuzu — kanonik motif görseli.

Keçi Boynuzu

AES-MOT-083

Keçi boynuzunun kavisli, sivrilen ya da karşılıklı düzenlenen biçimlerinin soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Koçboynuzu ve Boynuz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Keçi Boynuzu, merkezde aşağı yönlü V birleşimi ve iki yanda spiral sonlanan kıvrımlı lacivert kollarla temsil edilir. Boynuzların içe kıvrılan uçları simetrik ve kompakt bir kompozisyon oluşturur.

Tanım

Keçi boynuzunun kavisli, sivrilen ya da karşılıklı düzenlenen biçimlerinin soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Keçi Boynuzu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Keçi Boynuzu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Keçi Boynuzu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Keçi Boynuzu — kanonik motif görseli.

Sığır / İnek Boynuzu

AES-MOT-084

Sığır ya da inek boynuzunun iki yana açılan kavisli yapısının soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Koçboynuzu ve Boynuz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Sığır / İnek Boynuzu, birbirine karşı duran iki açısal lacivert modülün simetrik yerleşimine dayanır. Her modül üçgensi dış kütle ile içe dönen kırık çizgiyi birleştirir; biyolojik boynuz, geometrik işaret formuna indirgenmiştir.

Tanım

Sığır ya da inek boynuzunun iki yana açılan kavisli yapısının soyutlanmasıyla oluşturulan zoomorfik kökenli motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sığır / İnek Boynuzu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Sığır / İnek Boynuzu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Sığır / İnek Boynuzu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Sığır / İnek Boynuzu — kanonik motif görseli.

Deve Ayağı / Tüyetaban

AES-MOT-085

Deve Ayağı / Tüyetaban, geleneksel adlandırmayla aktarılan; basamaklı, açısal ve geometrik öğelerden oluşan biçimsel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Referent-Nötr / Biçimsel
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Belirsiz / bağlama bağlı

Motif Özellikleri

Deve Ayağı / Tüyetaban için verilen görsel form, dikey eksende yükselen basamaklı-geometrik bir işaret yapısıdır. Lacivert ana iskelet, hardal-kiremit üçgensi iç alanlar ve üstte merkezî hardal-lacivert modülle kurulur; geleneksel adlandırmanın gerçek deve ayağı referentine birebir karşılık geldiği varsayılmaz.

Tanım

Deve Ayağı / Tüyetaban, geleneksel adlandırmayla aktarılan; basamaklı, açısal ve geometrik öğelerden oluşan biçimsel motiftir. Adlandırma, biçimin gerçek bir hayvan anatomisini zorunlu olarak betimlediği anlamına gelmez; örnekler kendi teknik ve yerel kullanım bağlamları içinde değerlendirilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Deve Ayağı / Tüyetaban motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Deve Ayağı / Tüyetaban adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

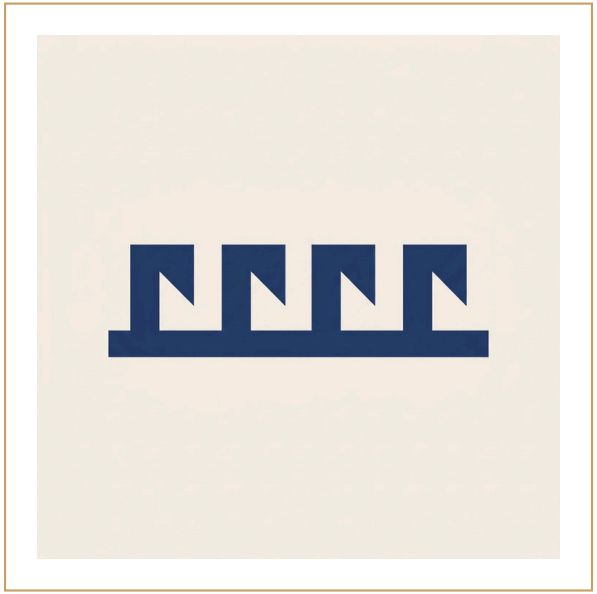
1. AES canonical Deve Ayağı / Tüyetaban motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Deve Ayağı / Tüyetaban — kanonik motif görseli.

Deveboynu

AES-MOT-086

Deveboynu, geleneksel adlandırmayla aktarılan; uzayan, kıvrılan ya da basamaklı bir hat örgüsüyle kurulan biçimsel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Referent-Nötr / Biçimsel
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Belirsiz / bağlama bağlı

Motif Özellikleri

Deveboynu, yatay bir taban çizgisi üzerinde ritmik olarak tekrarlanan üç köşeli/kancalı lacivert birimden oluşur. Görsel, hayvan boynunu figüratif biçimde betimlemez; adlandırma ile biçim arasındaki ilişkinin geleneksel/analojik olduğu kabul edilir.

Tanım

Deveboynu, geleneksel adlandırmayla aktarılan; uzayan, kıvrılan ya da basamaklı bir hat örgüsüyle kurulan biçimsel motiftir. Adlandırma, biçimin gerçek bir hayvan anatomisini zorunlu olarak betimlediği anlamına gelmez; örnekler kendi teknik ve yerel kullanım bağlamları içinde değerlendirilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Deveboynu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Deveboynu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Deveboynu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Deveboynu — kanonik motif görseli.

Köpek Kuyruğu

AES-MOT-087

Köpek Kuyruğu adıyla bilinen; kuyruğu çağrıştıran kıvrımlı, kancalı ya da uzayan çizgisel yapıyla oluşturulan motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Köpek Kuyruğu, lacivert açısal bir gövdenin içe dönen kanca/spiral benzeri uca bağlandığı tek yönlü işaret formudur. Üstteki üçgensi genişleme ve iç boşluk, formu kompakt ve yönlü bir geometrik motife dönüştürür.

Tanım

Köpek Kuyruğu adıyla bilinen; kuyruğu çağrıştıran kıvrımlı, kancalı ya da uzayan çizgisel yapıyla oluşturulan motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Köpek Kuyruğu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Köpek Kuyruğu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

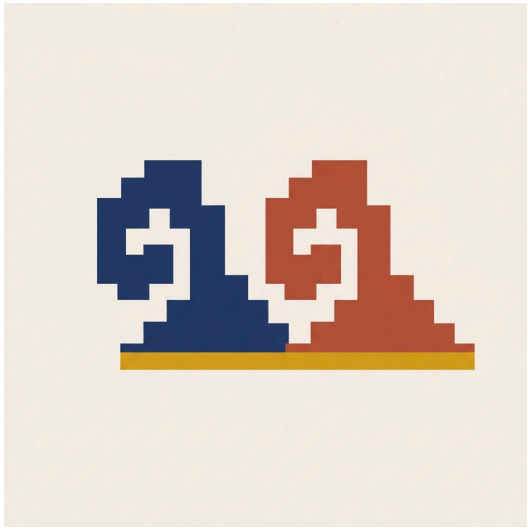
1. AES canonical Köpek Kuyruğu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Köpek Kuyruğu — kanonik motif görseli.

Karga Tırnağı

AES-MOT-088

Karga Tırnağı adıyla bilinen; tırnak ya da ayak izini çağrıştıran çatallı, sivri ve açısal öğelerden oluşan motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Karga Tırnağı, yan yana yükselen iki basamaklı kuş/pençe benzeri modül ile taban boyunca uzanan hardal çizgiden oluşur. Sol modül lacivert, sağ modül kiremit renklidir; içteki küçük kıvrım/boşluk tırnak/ayak çağrışımını geometrik yolla kurar.

Tanım

Karga Tırnağı adıyla bilinen; tırnak ya da ayak izini çağrıştıran çatallı, sivri ve açısal öğelerden oluşan motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Karga Tırnağı motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Karga Tırnağı adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Karga Tırnağı motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Karga Tırnağı — kanonik motif görseli.

Fare İzi

AES-MOT-089

Fare İzi adıyla bilinen; küçük izleri çağrıştıran noktasal, kısa çizgisel ya da tekrarlı birimlerle oluşturulan motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvansal / Zoomorfik
Repertuvar: Hayvan Uzvu, Ayak ve İz Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Fare İzi, iki dikey sütun halinde tekrarlanan yaprak/ayak izi benzeri lacivert modüllerin ritmik dizisidir. Orta bölümde simetrik boşluk oluşur; motif tek bir anatomik izi değil, tekrar yoluyla oluşturulmuş şematik bir iz örüntüsünü temsil eder.

Tanım

Fare İzi adıyla bilinen; küçük izleri çağrıştıran noktasal, kısa çizgisel ya da tekrarlı birimlerle oluşturulan motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Fare İzi motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Fare İzi adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

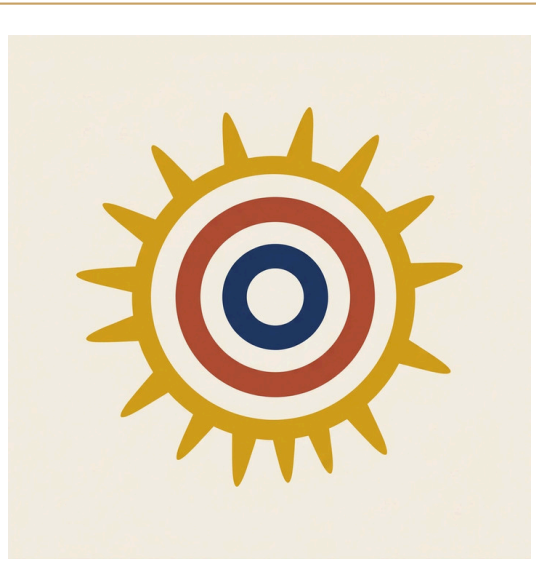
1. AES canonical Fare İzi motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Çoruhlu, Y. (2002). Türk mitolojisinin ana hatları. • 3. Diyarbekirli, N. (1972). Hun sanatı. • 4. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 5. Öney, G. (1992). Anadolu Selçuklu mimari süslemesi ve el sanatları. • 6. Roux, J. (2005). Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar. • 7. Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden sanata hayvan imgesi. • 8. Selçuk, K.; Yurttaş, H. (2020). Doğu Karadeniz Bölgesi dokumalarında tespit edilen figürlü (hayvan/insan) motifler üzerine bir deneme. • 9. Bilici, K. (1983). Anadolu taş tezyinatında hayvan üslubu (Erken devir örnekleri üzerine bir deneme). • 10. Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. • 11. Bozkurt, S. (2020). Geleneksel Türk halı sanatında kullanılan motiflerin anlamları: Sındırgı–Yağcıbedir halıları üzerine göstergebilimsel bir analiz. • 12. Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. • 13. AES (2026). Fare İzi — kanonik motif görseli.

Güneş

AES-MOT-090

Güneşin merkezî daire, rozet veya çekirdek çevresinden dışa yayılan ışınlarla stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Güneş ve Solar Repertuvar
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Güneş, merkezde eşmerkezli lacivert-kiremit-hardal halkalar ve çevrede düzenli hardal ışınlardan oluşan radyal kompozisyondur. Dairesel çekirdek ile ışın çemberi belirgin merkezî ve dönel simetri üretir.

Tanım

Güneşin merkezî daire, rozet veya çekirdek çevresinden dışa yayılan ışınlarla stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Güneş motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Güneş adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Güneş motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Güneş — kanonik motif görseli.

Ay

AES-MOT-091

Ayın daire, yay veya hilal biçimleri üzerinden stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Ay, Hilal ve Ay-Yıldız Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ay motifi, üstte lacivert daire ve altta iki kavisli lacivert hilal/çanak çizgisinin eksenel birleşimine dayanır. Basit geometrik öğeler, ayın evreleri ve göksel biçimle ilişkilendirilen şematik bir düzen oluşturur.

Tanım

Ayın daire, yay veya hilal biçimleri üzerinden stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ay motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Ay adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

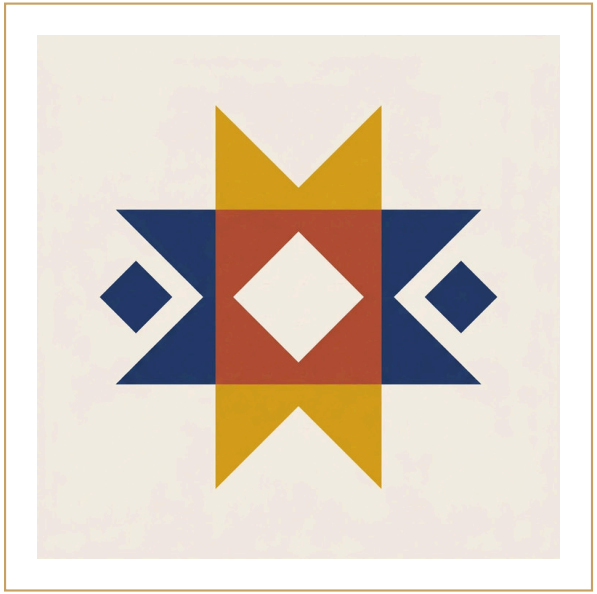
1. AES canonical Ay motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Ay — kanonik motif görseli.

Göksel Yıldız

AES-MOT-092

Göksel yıldızın merkezden dışa açılan kollu ya da ışınsal geometrik biçimlerle stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Göksel Yıldız ve Işın Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Göksel Yıldız, merkezde kiremit eşkenar dörtgen/kare boşluk ile üst-alt hardal sivri uçların, iki yana uzanan lacivert köşeli kollarla kesiştiği dört yönlü bir yıldız şemasıdır. Kompozisyon güçlü eksenel ve iki yanlı simetri taşır.

Tanım

Göksel yıldızın merkezden dışa açılan kollu ya da ışınsal geometrik biçimlerle stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Göksel Yıldız motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Göksel Yıldız adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Göksel Yıldız motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Göksel Yıldız — kanonik motif görseli.

Ay-Yıldız

AES-MOT-093

Hilal biçimli ay ile yıldız formunun aynı kompozisyon içinde bir araya getirilmesiyle oluşturulan göksel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Ay, Hilal ve Ay-Yıldız Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ay-Yıldız kompozisyonunda büyük lacivert hilal, iç boşluğunda kiremit çok ışınlı yıldız/solar rozet ve çevresinde hardal noktalar taşır. Hilal ana taşıyıcı form, yıldız ise merkezî ikincil odaktır; iki göksel referent tek bileşik işarette birleşir.

Tanım

Hilal biçimli ay ile yıldız formunun aynı kompozisyon içinde bir araya getirilmesiyle oluşturulan göksel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ay-Yıldız motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Ay-Yıldız adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Ay-Yıldız motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Ay-Yıldız — kanonik motif görseli.

Hilal

AES-MOT-094

Ayın ince yay ya da açık daire görünümündeki hilal evresinin stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Ay, Hilal ve Ay-Yıldız Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Hilal, geniş lacivert ayça biçimi ve alt merkezde kiremit-hardal sarkaç/askı benzeri küçük uzantıyla temsil edilmiştir. Ana form iki karşılıklı kavis arasındaki negatif alanla tanımlanır.

Tanım

Ayın ince yay ya da açık daire görünümündeki hilal evresinin stilize edilmesiyle oluşturulan göksel motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hilal motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Hilal adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

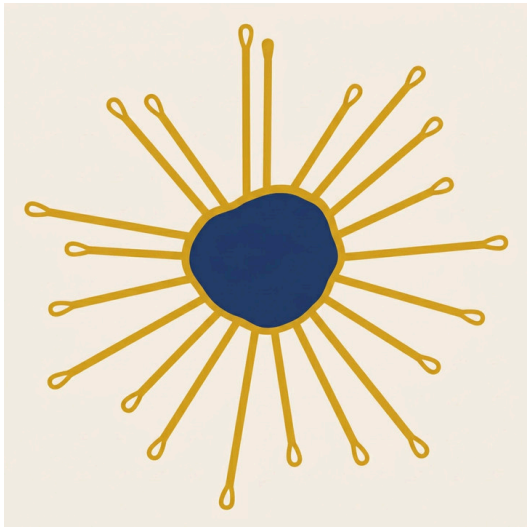
1. AES canonical Hilal motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Hilal — kanonik motif görseli.

Işın / Işın Çubuğu

AES-MOT-095

Merkezden dışa uzanan doğrusal ışınların veya kısa çubukların tekil ya da tekrarlı biçimde düzenlenmesiyle oluşturulan ışınsal motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Göksel / Astronomik
Repertuvar: Göksel Yıldız ve Işın Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Işın / Işın Çubuğu, merkezde lacivert dairesel çekirdekten dışarı yönelen çok sayıda ince hardal ışınla kurulan radyal bir düzendir. Işınların uçlarındaki küçük daireler ritmik çevre kuşağı oluşturur; form solar/radyal çağrışımlıdır.

Tanım

Merkezden dışa uzanan doğrusal ışınların veya kısa çubukların tekil ya da tekrarlı biçimde düzenlenmesiyle oluşturulan ışınsal motiftir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Işın / Işın Çubuğu motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Işın / Işın Çubuğu adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. AES canonical Işın / Işın Çubuğu motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Işın / Işın Çubuğu — kanonik motif görseli.

Bulut

AES-MOT-096

Bulut kütlelerinin kıvrımlı, dalgalı ve çoğu kez birbirine eklenen konturlar hâlinde stilize edilmesiyle oluşturulan doğal unsur motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur / Çevresel
Repertuvar: Bulut Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Bulut, yatay eksende uzanan lacivert konturlu, ortada spiral kıvrımlı ve iki yana dalgalanarak incelen bir bulut şeridi biçimidir. Kompozisyon organik, eğrisel ve iki yana yayılan dengeli bir silüet gösterir.

Tanım

Bulut kütlelerinin kıvrımlı, dalgalı ve çoğu kez birbirine eklenen konturlar hâlinde stilize edilmesiyle oluşturulan doğal unsur motifidir. Biçim, uygulandığı teknik, malzeme ve döneme göre natüralist, şematik veya geometrize yorumlar gösterebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Bulut motifine ilişkin kullanım, Türk ve Anadolu sanatında dokuma, mimari bezeme, kitap sanatları, metal, seramik ve/veya figürlü tezyinat gibi farklı mecralarda kaynaklara göre değişen biçimlerde izlenebilmektedir. Tarihsel ve kullanımsal değerlendirme yalnız doğrulanabilir literatür ve belgelenmiş eser kayıtlarıyla sınırlandırılmış; eser düzeyinde kanıt bulunmayan kullanımlar genellenmemiştir.

Anlam ve Bağlam

Bulut adlandırmasına veya tasvirine atfedilen sembolik anlamlar dönem, yöre, inanç çevresi, nesne türü ve kullanım bağlamına bağlıdır. Güç, koruyuculuk, bereket, kozmoloji, uğur veya kimlik gibi yorumlar ancak ilgili kaynak ve belgelenmiş eser bağlamıyla desteklendiğinde geçerli sayılır; motif için değişmez evrensel anlam varsayılmaz.

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Seramik Ustalıkları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

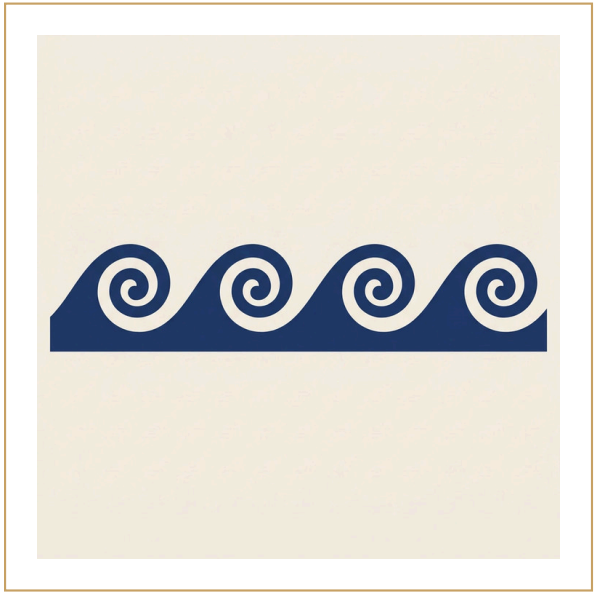
1. AES canonical Bulut motif illustration - 2026-09-13

Kaynakça

1. Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya: Türk sanatında ikonografik motifler. • 2. Aslanapa, O. (1989). Türk sanatı. • 3. Demiriz, Y. (2000). İslam sanatında geometrik süsleme: Bir envanter denemesi. • 4. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri. • 5. Soysaldı, A.; Gök, E. Ç. (2020). Türk kumaşlarında görülen ay-yıldız motifi. • 6. Sönmeztürk, G.; İşbilir, S.; Göçer, M. (2022). Selçuklu yıldız motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde sanatsal tasarımlara yansıması. • 7. Çoruh, E.; Azizoğlu, Z. (2023). Sekiz köşeli yıldız motifinin ekspresyonizm ve kübizm sanat akımları ile modernize edilerek tasarlanması. • 8. Kara, E. (2026). Türkülerde yıldız motifi ve kökeni: İnançtan ezgiye bir yolculuk. • 9. Detseli, N.; Baysal, A. F. (2019). Rodos'ta 1455 tarihli bir Mushafın tezhipleri ve bulut motifi. • 10. Boydak, F. Ş. (2017). Osmanlı kitap kabı şemselerindeki serbest dolantı bulut motifi örnekleri. • 11. Coruh, E.; Atalan, D. N. (2023). Art Deco Sanat Akımı ile "Bulut" ve "Çintemani" Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı. • 12. Atasoy, N.; Denny, W. B.; Mackie, L. W.; Tezcan, H. (2001). İpek: Osmanlı dokuma sanatı. • 13. AES (2026). Bulut — kanonik motif görseli.

Dalga

AES-MOT-097

Dalganın kıvrılan ve yinelenen hareketini şematik çizgilerle görünür kılan doğal unsur kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur ve Peyzaj Motifleri
Repertuvar: Su, Dalga ve Suyolu Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İçe kıvrılan spiral dalgaların yatay eksende düzenli aralıklarla yinelenmesi.

Tanım

Dalga motifi, su yüzeyindeki yükselme ve kıvrılma hareketinin spiral, kavis veya ardışık ritmik çizgilerle stilize edilmesine dayanır. Tekil kıvrım biçiminde kullanılabildiği gibi bordür boyunca yinelenen bir şerit düzeni de oluşturabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Dalga biçimi, Anadolu mimari bezemesi ve farklı süsleme ortamlarında değişken düzenlerle belgelenmiştir. Rize İkizdere Şimşirli (Komes) Köyü Camii üzerine yapılan çalışma, ahşap bezeme programında dalga motifini açıkça kaydetmektedir.

Anlam ve Bağlam

Dalga biçiminin anlamı, kullanıldığı dönem ve nesneye göre değişir. Suya göndermesi biçimsel açıdan güçlü olsa da her örneğe tek ve değişmez bir sembolik anlam yüklenmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Dalga
İngilizce: Wave

Kullanıldığı El Sanatları

Ahşap Oyma ve Yontu Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

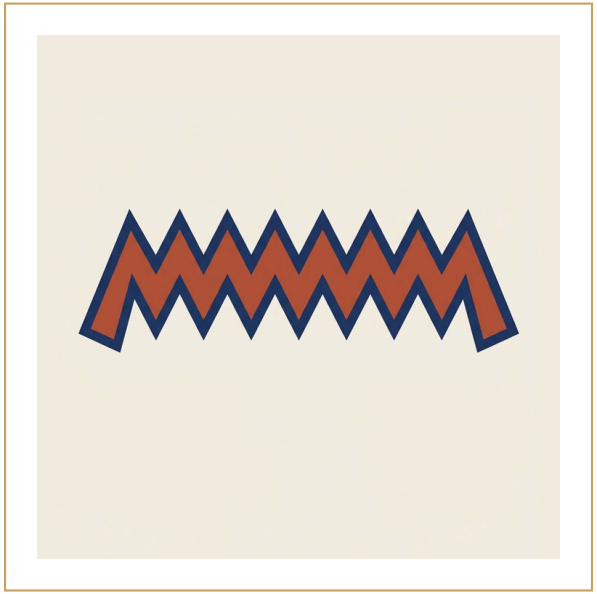
1. Şimşirli (Komes) Köyü Camii vaaz kürsüsü — dalga motifli ahşap bezeme

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Dalga motif çizimi. • 2. Gökler, B. M.; Köşklü, Z. (2023). Belgeler Işığında Rize İkizdere Şimşirli (Komes) Köyü Camii.

Su

AES-MOT-098

Suyu, akış ve süreklilik çağrışımı taşıyan çizgisel ya da zikzaklı düzenlerle temsil eden doğal unsur motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur ve Peyzaj Motifleri
Repertuvar: Su, Dalga ve Suyolu Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İç içe iki zikzak hattın yatay bir şerit içinde art arda ilerlemesi.

Tanım

Su motifi, suyun akışkan niteliğinin düz, zikzaklı, dalgalı veya ardışık çizgilerle temsil edildiği geniş bir biçim repertuvarını kapsar. Tek bir şemaya indirgenemeyen bu motif, dokuma ve diğer tekstil uygulamalarında yerel adlandırmalarla çeşitlenir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Su motifinin dokuma, örme ve işleme terminolojisindeki kullanımı Türkçe söz varlığı ve tekstil araştırmalarında ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Halı, kilim ve seccade gibi dokuma türlerinde suya gönderme yapan motif adları belgelenmektedir.

Anlam ve Bağlam

Su ile kurulan anlam ilişkileri yaşam, temizlik, bereket veya korunma gibi yorumlara açılabilmektedir; ancak bu anlamlar her örnekte aynı değildir. Yorum, yerel adlandırma ve nesnenin kullanım bağlamıyla birlikte ele alınmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Su
İngilizce: Water

Kullanıldığı El Sanatları

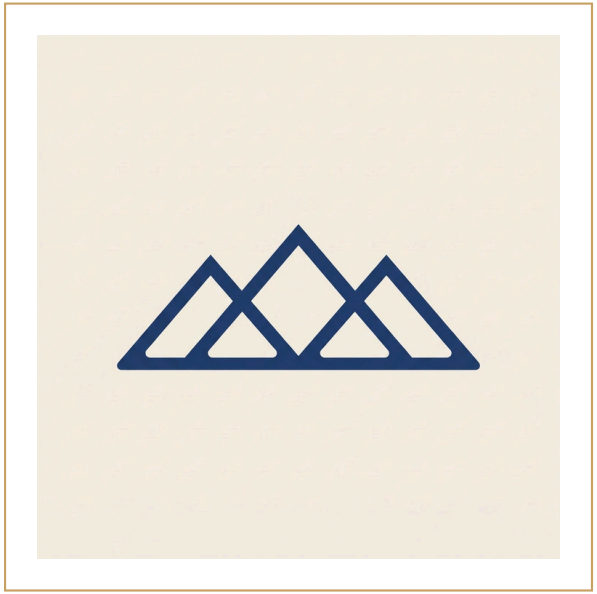
Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Bakır, Kap-Kacak ve Kalay Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Su motif çizimi. • 2. Soysaldı, A. (2022). Tekstil El Sanatlarında Su ve İbrik Motifleri. • 3. Erdoğan, S. (2023). Türkçedeki “Su” ve Suyun Terim Olarak Örme, Dokuma ve İşleme Sanatlarına Yansıması. • 4. Kasieva, A. (2015). Symbolic Analysis and Classification of Kyrgyz Patterns and Ornaments.

Dağ

AES-MOT-099

Dağ siluetini sivri tepe ve üçgensel yükseltiler aracılığıyla şematikleştiren peyzaj kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur ve Peyzaj Motifleri
Repertuvar: Dağ ve Peyzaj Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Birbirine eklenen üçgensel tepelerden oluşan, ortada yükselen eksenli dağ silueti.

Tanım

Dağ motifi, yükselti ve tepe görünümünün üçgen, zikzak veya ardışık sivri konturlarla sadeleştirilmesine dayanır. Tek bir zirve biçiminde ya da yan yana dizilmiş çoklu tepeler halinde kurulabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Dağ motifi Türk dünyasındaki tekstil ve keçe repertuvarlarında farklı ad ve biçimlerle görülür. Kırgız şırdak keçelerine ilişkin güncel çalışma, zikzakla ilişkili dağ motifini belgelenmiş motif türleri arasında değerlendirmektedir.

Anlam ve Bağlam

Dağ biçimine yüklenen anlamlar coğrafya ve geleneğe göre değişir. Biçimin peyzaj referansı açık olsa da koruyuculuk, kutsallık veya kozmolojik anlamlar yalnız belirli kaynak ve kullanım bağlamlarıyla desteklendiğinde ileri sürülmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Dağ
İngilizce: Mountain

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Keçe ve Dokumasız Tekstil Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Dağ motif çizimi. • 2. Girgiç, S.; Öz, N. D. (2025). Kırgız Şırdak Keçelerinin Motif Türleri ve Kültürel Açıdan İncelenmesi.

Alev

AES-MOT-100

Alevin yükselen, sivrilen ve iç içe kıvrılan hareketini stilize eden ateş kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur ve Peyzaj Motifleri
Repertuvar: Ateş ve Alev Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İç içe damla biçimleri ve yukarı doğru sivrilen çoklu alev dillerinden oluşan eksenli düzen.

Tanım

Alev motifi, ateşin yukarı yönlü hareketini sivri uçlar, damla benzeri iç biçimler ve dalgalı konturlarla şematikleştirir. Kompozisyon tek bir alev çekirdeği çevresinde ya da çoklu dilimlerin birleşmesiyle kurulabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ateş ve alev imgeleri tarihsel ve çağdaş dekoratif sanatlarda farklı biçimlerde ele alınmıştır. Alev ve su üzerine yapılan çalışma, alev biçiminin özellikle dekoratif uygulamalı sanat ve halı kompozisyonlarında kullanılan unsurlardan biri olduğunu belirtmektedir.

Anlam ve Bağlam

Ateş ve alev imgeleri farklı kültürel bağlamlarda arınma, güç, hareket veya dönüşüm gibi anlamlarla ilişkilendirilmiştir. Bu çağrışımlar, belirli bir nesnede ayrıca belgelenmeden evrensel anlam olarak kabul edilmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Alev
İngilizce: Flame

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Alev motif çizimi. • 2. Hüseynova, L.. Alev ve Su Motifi.

Deniz Kabuğu

AES-MOT-101

Deniz kabuğu ya da istiridye formunu yelpaze biçimli kaburgalar ve kavisli dış hatla temsil eden doğal nesne motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Doğal Unsur ve Peyzaj Motifleri
Repertuvar: Su, Dalga ve Suyolu Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Alt merkezden dışa açılan kaburgalar ve taraklı kavisli kenarla oluşturulan yelpaze biçimli kabuk.

Tanım

Deniz kabuğu motifi, özellikle istiridye ve benzeri kabukların yelpaze biçimli açılımını, radyal kaburgalarını ve taraklı dış hattını stilize eder. Mimari bezemede yarım kubbe veya niş yüzeyine uyarlanan kabuksu düzenler de bu biçim ailesine yaklaşır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Orta Çağ Türk mimarisindeki istiridye biçimleri, mimari yüzey ve nişlerde kullanılan belirgin bir bezeme repertuvarı olarak incelenmiştir. Harput Ulu Camii mihrabının kavsarasında 12. yüzyıla tarihlenen örnek bu kullanımın belgelenmiş örneklerindendir.

Anlam ve Bağlam

Kabuk biçiminin sembolik yorumu yapı, dönem ve ikonografik programa bağlıdır. Denizle ilişki biçimsel kökeni açıklar; buna karşılık yeniden doğuş, koruma veya kutsallık gibi daha özel anlamlar nesne düzeyinde ayrıca gösterilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Deniz Kabuğu
İngilizce: Seashell

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

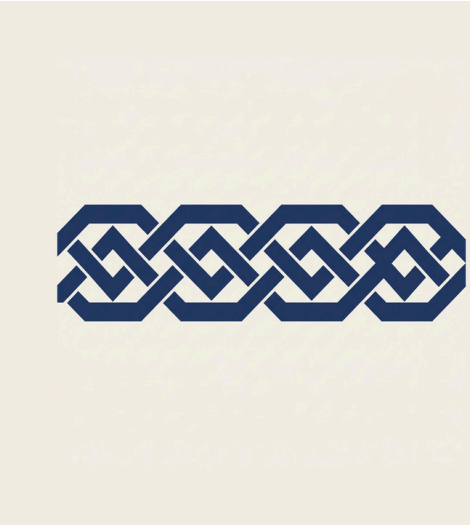
1. Harput Ulu Camii mihrabı kavsarası — istiridye/deniz kabuğu biçimli bezeme - 1155–1165

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Deniz Kabuğu motif çizimi. • 2. Kuru, A. Ç. (2008). İkonografik Açıdan Orta Çağ Türk Mimarisinde Yer Alan İstiridye Motifi.

Suyolu

AES-MOT-102

Dokuma ve işleme terminolojisinde “suyolu” adıyla anılan, çoğunlukla çizgisel bordür veya şerit düzeni oluşturan değişken bir desen ailesidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Su, Dalga ve Suyolu Repertuvarı
Kavram rolü: PATTERN_SYSTEM
Referent durumu: Belirsiz / bağlama bağlı

Motif Özellikleri

Birbirine geçen köşeli birimlerin yatay şerit içinde kesintisiz yinelendiği bordür yapısı.

Tanım

Suyolu, tek bir değişmez şekilden çok, dokuma ve işleme geleneklerinde çizgisel bir bordür ya da şerit düzenini adlandıran desen ailesidir. Dalgalı, zikzaklı, meandırlı veya birbirine geçen varyantları bulunabildiğinden biçim ile ad arasında doğrudan ve zorunlu bir su tasviri ilişkisi kurulamaz.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

“Su” ve “suyolu” adlarının dokuma, örme ve işleme sanatlarındaki kullanımı, tarihsel sözlükler ve güncel tekstil terminolojisi üzerinden belgelenmiştir. Kütahya cicim ve zili örnekleri de suyolu adlandırmasının düz dokuma bağlamındaki kullanımını desteklemektedir.

Anlam ve Bağlam

Suyolu adının suyla semantik ilişkisi güçlüdür; ancak her suyolu deseninin suyu resmettiği varsayılmamalıdır. Anlamlandırma, yerel terminoloji, desen varyantı ve nesne bağlamı birlikte değerlendirilerek yapılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Suyolu
İngilizce: Waterway

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Kütahya yöresi koleksiyonerinde belgelenen cicim ve zili dokumalar — suyolu adlı desen örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Suyolu motif çizimi. • 2. Erdoğan, S. (2023). Türkçedeki “Su” ve Suyun Terim Olarak Örme, Dokuma ve İşleme Sanatlarına Yansıması. • 3. Göksel, M.; Şanlı, H. S. (2019). Kütahya Yöresi Cicim ve Zili Örnekleri.

İbrik

AES-MOT-103

İbrik formunu gövde, boyun, ağız, kulp ve emzik gibi ayırt edici parçalarıyla stilize eden nesne kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Uzun boyunlu, iki yanda kulplu ve aşağı doğru sivrilen gövdeli kap silueti; gövdede şerit ve spiral bezemeler.

Tanım

İbrik motifi, su kabının gövde, boyun, ağız, kulp ve emzik bileşenlerini seçici biçimde vurgulayarak nesneyi tanınabilir bir siluete dönüştürür. Tasvirler natüralist görünüme yaklaşabildiği gibi geometrik ve dekoratif şemalara da indirgenebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İbrik tasvirleri Osmanlı görsel kültüründe farklı sanat ortamlarında incelenmiş; tekstil el sanatlarında da suyla ilişkili repertuvar içinde belgelenmiştir. Halı, kilim ve seccade gibi dokuma türleri bu motifin görüldüğü ortamlar arasındadır.

Anlam ve Bağlam

İbrik, kullanım nesnesi olarak su taşıma ve temizlik işlevine bağlıdır; dini veya törensel bağlamlarda arınma çağrışımları kazanabilir. Bu anlamların tüm ibrik tasvirlerine otomatik biçimde aktarılması yerine nesnenin bağlamı dikkate alınmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: İbrik
İngilizce: Ewer

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Bakır, Kap-Kacak ve Kalay Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). İbrik motif çizimi. • 2. Soysaldı, A. (2022). Tekstil El Sanatlarında Su ve İbrik Motifleri. • 3. Altıer, S. (2019). Osmanlı Sanatı'nda İbrik Tasvirleri ve İkonografisi.

Tarak

AES-MOT-104

Tarağın dişli yapısını paralel çıkıntılar ve eksenli gövdeyle sadeleştiren kişisel eşya kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Üstte paralel dört diş, iki yanda açılan köşeli kollar ve uçlarda sarkan baklava biçimleri.

Tanım

Tarak motifi, tarağın ayırt edici dişlerini paralel çıkıntılarla vurgulayan, çoğu kez simetrik veya sınır öğesi olarak kullanılan şematik bir nesne tasviridir. Diş sayısı, gövde biçimi ve çevresindeki ek öğeler yöresel örneklere göre değişebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hakkâri el sanatlarına ilişkin saha araştırması, Çukurca kiliminde beş dişli siyah tarak motiflerini ve bu biçimin bordür düzenindeki kullanımını belgelemektedir. Kırşehir düz dokumalarında tarak/parmak repertuvarı da karşılaştırmalı bir bağlam sunmaktadır.

Anlam ve Bağlam

Tarak motifinin anlamı yöresel yorumlara ve nesnenin kullanımına bağlıdır. Nazarla ilişkilendirilen örnekler bulunmakla birlikte bu yorum, tüm tarak biçimlerine değişmez bir anlam olarak genellenmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Tarak
İngilizce: Comb

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Çukurca kilimi — beş dişli siyah tarak motifleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Tarak motif çizimi. • 2. Buğrul, H. (2020). Hakkâri'de Evlilikle Bağlantılı Geleneklerin El Sanatlarına Yansımaları. • 3. Etikan, S. (2022). Kırşehir Yöresi Düz Dokumalarında Nazar İnanışını Simgeleyen Motifler.

Ayna

AES-MOT-105

Ayna nesnesini çevre çerçevesi, merkez alanı ve simetrik bezeme düzenleriyle şematikleştiren maddi kültür motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Sekizgen bir çerçeve içinde merkez kareyi çevreleyen çok bölmeli, yoğun ve simetrik geometrik düzen.

Tanım

Ayna motifi, aynanın merkezî yüzey ve çevresindeki çerçeve ilişkisini geometrik veya nesneye yaklaşan tasvirlerle kurar. Dokuma örneklerinde sekizgen, baklava ya da madalyon benzeri çevreleme düzenleriyle temsil edilebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Şanlıurfa kilim dokumalarına ilişkin araştırmalar ayna adlandırmalı motiflerin yerel dokuma repertuvarında yer aldığını göstermektedir. Anadolu motif literatürü, ayna biçiminin farklı yörelerde değişen varyantlarla kullanıldığını da kaydetmektedir.

Anlam ve Bağlam

Ayna nesnesi gündelik kullanımın yanı sıra kendilik, güzellik veya korunma gibi çağrışımlara açık olabilir. Bu anlamlar yöresel anlatı ve nesne bağlamıyla desteklenmediğinde yalnız olasılık olarak görülmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Ayna
İngilizce: Mirror

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

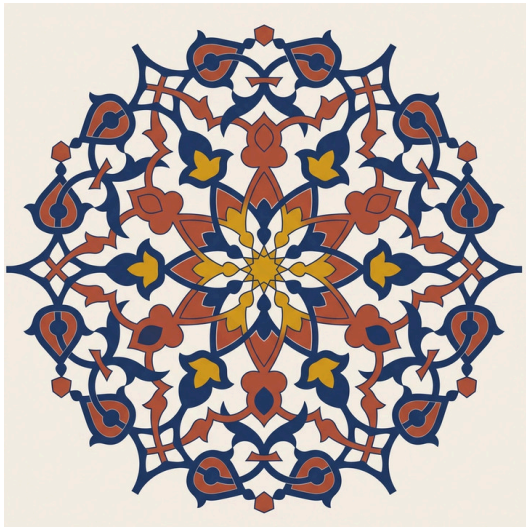
1. Şanlıurfa / Siverek-Mızar çevresi kilim örnekleri — ayna motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Ayna motif çizimi. • 2. Başaran, F. N.; Tağı, S. (2019). Şanlıurfa Kilim Dokumaları. • 3. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri.

Saat

AES-MOT-106

Saatin dairesel kadranını, merkezini ve çevresel bölümlemelerini bezemeye dönüştüren nesne kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dairesel çerçeve içinde merkez rozet ve çevreye yayılan radyal bezeme bölümleri.

Tanım

Saat motifi, özellikle cep saati veya kadran fikrini dairesel merkez, çevresel bölümlenme ve kimi örneklerde akrep-yelkovan gibi ayrıntılarla temsil eder. Bezemede bu nesne, doğal görünümden rozet benzeri soyutlamalara kadar geniş bir biçim aralığında ele alınabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Yakapınar Köyü Tahtacı mezar taşlarını inceleyen araştırma, Cumhuriyet dönemi örneklerinden oluşan 26 mezar taşında cep saati motifini belgelemektedir. Bu korpus, saat biçiminin mezar taşı bezemesinde sistematik kullanımına doğrudan örnek sağlar.

Anlam ve Bağlam

Yakapınar örneklerinde saat biçimi ölüm zamanı ve hatırlama bağlamında yorumlanmıştır. Bu yerel yorum, başka dönem ve coğrafyalardaki saat tasvirlerine doğrudan genellenmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Saat
İngilizce: Clock / Watch

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

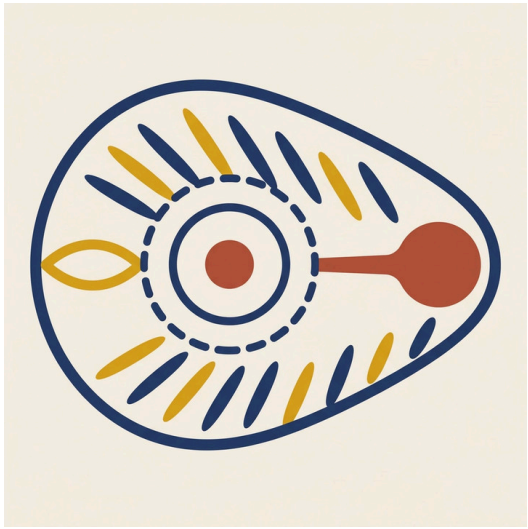
1. Yakapınar Köyü Tahtacı mezar taşları — cep saat motifli 26 örnek - Cumhuriyet dönemi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Saat motif çizimi. • 2. Biçici, H. K.; Çetin, N. (2016). Cep Saat Motifli Yakapınar Köyü Tahtacı Mezar Taşları.

Kandil

AES-MOT-107

Kandil ya da yağ lambasının gövde, ağız ve ışık kaynağına ilişkin öğelerini stilize eden aydınlatma nesnesi motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Sivri oval dış gövde, dairesel merkez ve çevresindeki ışın benzeri kısa çizgilerden oluşan nesne şeması.

Tanım

Kandil motifi, yağ lambası veya asılı kandilin gövde, ağız, askı ve ışıkla ilişkili parçalarını seçici biçimde temsil eder. Mimari bezemede tek başına bir nesne tasviri olabileceği gibi daha geniş yazı ve bitkisel kompozisyonların parçası da olabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Uşak Boduroğlu Camii üzerine yapılan çalışma, kandil motifinin yapının bezeme programındaki kullanımını ayrıntılı biçimde incelemektedir. Osmanlı dönemi mezar taşları üzerinde de kandil betimlerine rastlandığı belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Kandil, aydınlatma işlevi nedeniyle ışık ve manevi aydınlanma çağrışımlarına açık bir imgedir. Dini yapılardaki kullanım bu yorumu güçlendirebilse de anlamın biçim, yazı ve çevre kompozisyonuyla birlikte okunması gerekir.

Terminoloji

Türkçe: Kandil
İngilizce: Lamp

Kullanıldığı El Sanatları

Kalemişi ve Mimari Yüzey Bezeme Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

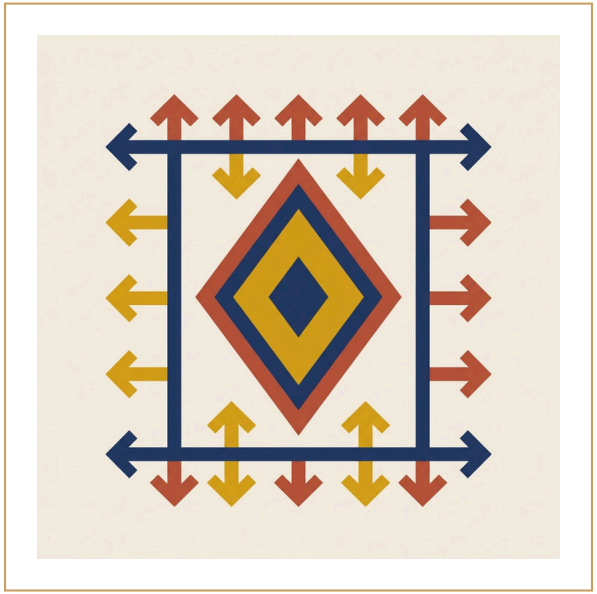
1. Uşak Boduroğlu Camii kubbe/iç yüzey bezemesi — kandil motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Kandil motif çizimi. • 2. Acar, T. (2022). Uşak Boduroğlu Camii Özelinde Kandil Motifi ve İkonografisi. • 3. Hanoğlu, C. (2018). Rize'de Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarına Genel Bir Bakış.

Sandık / Sandıklı

AES-MOT-108

Sandık nesnesi veya “sandıklı” adıyla aktarılan düzeni kare, dikdörtgen ve merkezî bölmeler üzerinden şematikleştiren motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Kare çerçeve içinde iç içe baklavalar ve dört yönde dışarı yönelen ok/çengel uçlarından oluşan kompozisyon.

Tanım

Sandık / Sandıklı motifi, dikdörtgen ya da kare bir ana çerçeve içinde merkezî baklava, kutu veya bölmeli alanların düzenlenmesiyle kurulur. Adlandırma, bazı dokuma çevrelerinde doğrudan nesneye, bazılarında ise nesneyi çağrıştıran kompozisyon şemasına dayanabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kütahya yöresindeki cicim ve zili dokumaları üzerine yapılan alan araştırması, yerel motif repertuvarını teknik ve kompozisyon özellikleriyle birlikte belgelemektedir. Sandık/sandıklı adlandırması Anadolu dokuma terminolojisinde farklı bölgesel varyantlarla karşılaşılabilen bir örüntüdür.

Anlam ve Bağlam

Sandık gündelik yaşamda saklama ve çeyizle ilişkili bir nesnedir; bu nedenle evlilik ve ev içi kültürle bağlantılı yorumlar yapılabilir. Bununla birlikte bu çağrışım, her “sandıklı” düzenin zorunlu anlamı değildir.

Terminoloji

Türkçe: Sandık / Sandıklı
İngilizce: Chest / Sandıklı

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Gündelik Ahşap Eşya, Kap, Doğrama ve Tornacılık

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Kütahya yöresi koleksiyonerinde belgelenen cicim ve zili dokumalar — sandık/sandıklı motif repertuvarı

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sandık / Sandıklı motif çizimi. • 2. Göksel, M.; Şanlı, H. S. (2019). Kütahya Yöresi Cicim ve Zili Örnekleri. • 3. Erbek, M. (2002). Çatalhöyük’ten Günümüze Anadolu Motifleri.

Meyve Kasesi

AES-MOT-109

Kase, tabak ya da sepet benzeri bir kap içinde toplanmış meyveleri birlikte gösteren nesne ve bitki bileşimli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Alt bölümü kase/kap biçiminde, üst ve merkezinde meyve/çiçek benzeri küçük öğeler bulunan eksenli kompozisyon.

Tanım

Meyve kasesi motifi, ayaklı veya ayaksız bir kap biçimini üst bölümde meyve kümeleriyle birleştirir. Kompozisyon genellikle eksenel simetriye dayanır; kap gövdesi geometrikleşirken meyveler nokta, yuvarlak veya rozetlerle temsil edilebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rize'deki Osmanlı dönemi mezar taşlarını inceleyen çalışma, 19. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir kadın mezar taşında meyve kasesi motifini belgelemektedir. Tire Müzesi mezar taşları da vazo ve meyve kasesi türü nesne tasvirlerinin mezar taşı bezemesindeki daha geniş bağlamını göstermektedir.

Anlam ve Bağlam

Meyve ve kap birlikteliği bolluk, sofra, yaşam ve bereket çağrışımlarına açık olsa da mezar taşı gibi ortamlarda anlam, kişinin kimliği ve kompozisyonun bütünüyle birlikte değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Meyve Kasesi
İngilizce: Fruit Bowl

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Rize — 19. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen kadın mezar taşı, meyve kasesi motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Meyve Kasesi motif çizimi. • 2. Hanoğlu, C. (2018). Rize'de Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarına Genel Bir Bakış. • 3. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi'nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII–XX. yy.).

Vazo

AES-MOT-110

Vazo biçimini ayak, gövde, boyun ve ağız gibi parçalarıyla, çoğu kez içinden yükselen bitkilerle birlikte stilize eden motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Kap, Aydınlatma ve Ev Eşyası Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ayaklı uzun vazo gövdesinden yükselen çoklu saplar ve yelpaze biçimli çiçek başları.

Tanım

Vazo motifi, ayaklı veya ayaksız kap gövdesini belirgin bir boyun ve ağızla tanımlayan nesne tasviridir. Süsleme sanatlarında vazonun içinden çiçek, dal veya yaprakların yükseldiği bileşik kompozisyonlara sıkça dönüşebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rize Osmanlı dönemi mezar taşları üzerine yapılan kapsamlı incelemede vazo motifli örnekler kaydedilmiştir. Tire Müzesi'ndeki 18.–20. yüzyıl süslemeli mezar taşları da vazo tasvirinin taş bezemedeki belgelenmiş kullanım alanlarından biridir.

Anlam ve Bağlam

Vazo, çiçek ve bitki düzenlemeleriyle birlikte kullanıldığında yaşam, güzellik veya hatırlama çağrışımları üretebilir. Anlam, taş üzerindeki diğer motifler ve yazıtla birlikte değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Vazo
İngilizce: Vase

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Tire Müzesi süslemeli mezar taşları — vazo motifli örnekler - 18.–20. yüzyıllar

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Vazo motif çizimi. • 2. Hanoğlu, C. (2018). Rize'de Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarına Genel Bir Bakış. • 3. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi'nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII–XX. yy.).

Komuz Dili

AES-MOT-111

Kırgız bezeme repertuvarında komuz adlı çalgıyla ilişkilendirilen, geometrikleşmiş ve geleneksel adlandırmayla aktarılan motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Müzik Aleti Kaynaklı Repertuvar
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey eksende üst üste bağlanan baklava ve üçgenler; yatay çizgiler çevresinde küçük yan baklavalar.

Tanım

Komuz Dili, Kırgız ornament terminolojisinde komuz adlı telli çalgının bir parçasına benzetilerek adlandırılan geometrikleşmiş motiftir. Biçim, nesnenin gerçekçi resminden çok, adlandırma yoluyla komuzla bağ kuran şematik bir süsleme birimi olarak değerlendirilmelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kırgız motiflerini sınıflandıran çalışma “komuz tili” adını nesne/eşya kökenli motifler arasında kaydetmektedir. Bu adlandırma, geleneksel bezeme repertuvarında maddi kültür nesnelerinin analoji yoluyla motif adlarına dönüşebildiğini gösterir.

Anlam ve Bağlam

Komuz Dili adında çalgıyla kurulan ilişki terminolojik ve analojiktir. Her geometrik varyantın komuzu doğrudan tasvir ettiği veya tek bir sembolik anlam taşıdığı ileri sürülmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Komuz Dili
İngilizce: Komuz Tongue

Kullanıldığı El Sanatları

Müzik Aleti Yapım Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Komuz Dili motif çizimi. • 2. Kasieva, A. (2015). Symbolic Analysis and Classification of Kyrgyz Patterns and Ornaments.

Küpe

AES-MOT-112

Küpe ve sarkıtlı takı biçimlerini eksenli, kancalı ya da üçgensel öğelerle şematikleştiren kişisel süs eşyası motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezde dikey eksen, iki yanda simetrik üçgensel kanatlar ve sarkıt etkisi oluşturan köşeli uçlar.

Tanım

Küpe motifi, takının asılma ve sarkma özelliğini merkezî eksen, yan kanatlar, kancalar veya sarkıt benzeri geometrilerle temsil eder. Yöresel dokuma ve örgülerde biçim nesnenin gerçekçi tasvirinden oldukça uzaklaşabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hakkâri'de evlilik gelenekleri ile el sanatları arasındaki ilişkiyi inceleyen saha çalışması, kadın yün çoraplarında küpe motifinin kullanımını belgeler. Bu örnek, motifin giyim ve örgü yüzeylerinde kişisel takı adlandırmasıyla yer aldığını göstermektedir.

Anlam ve Bağlam

Küpe motifi kişisel süslenme, kadın giyimi ve evlilik çevresiyle ilişki kurabilir; ancak kaynakta belirtilen yöresel bağlam dışında sabit bir evlilik ya da statü anlamı yüklenmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Küpe
İngilizce: Earring

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Giyim, Başlık ve Dikim Ustalıkları; Kuyumculuk ve İnce Metal Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

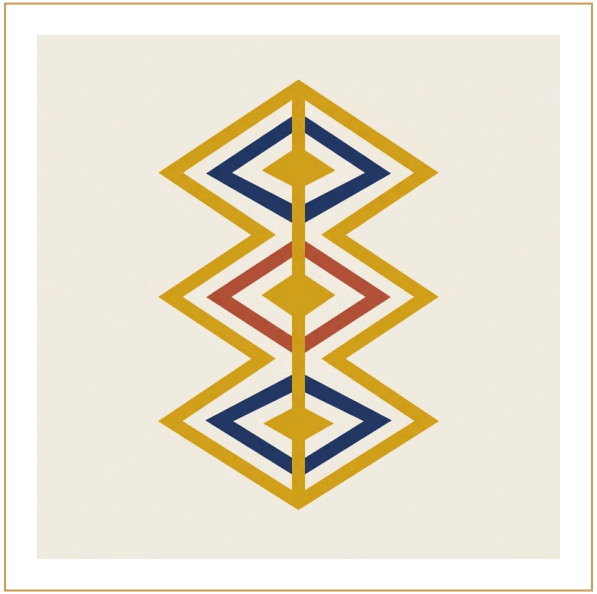
1. Hakkâri kadın yün çorabı — küpe motifli örnek

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Küpe motif çizimi. • 2. Buğrul, H. (2020). Hakkâri'de Evlilikle Bağlantılı Geleneklerin El Sanatlarına Yansımaları.

Gerdanlık

AES-MOT-113

Gerdanlık ya da kolye dizisini art arda bağlanan baklava, halka veya sarkıt biçimleriyle stilize eden takı motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikey bir hat üzerinde üst üste bağlanan baklava ve çokgen birimlerden oluşan zincir görünümü.

Tanım

Gerdanlık motifi, boyun çevresinde sıralanan takı öğelerini zincir, halka, baklava veya sarkıt dizileriyle şematikleştirir. Dokuma ve örgülerde çoğu kez dikey ya da yatay tekrara elverişli geometrik bir birime dönüşür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hakkâri saha araştırması, Şemdinli ve Yüksekova-Armutdüzü çevresindeki yün çoraplarda gerdanlık/kolye motiflerini belgelemektedir. Şanlıurfa kilimlerine ilişkin araştırmalar da takı adlandırmalı motiflerin dokuma repertuvarındaki yayılımına katkı sağlamaktadır.

Anlam ve Bağlam

Gerdanlık motifi süslenme, hediye ve evlilik pratikleriyle ilişkilendirilebilir. Yöresel bağlam güçlü olsa da bu çağrışımlar her dokuma örneğinde aynı toplumsal işlevi göstermez.

Terminoloji

Türkçe: Gerdanlık
İngilizce: Necklace

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Kuyumculuk ve İnce Metal Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

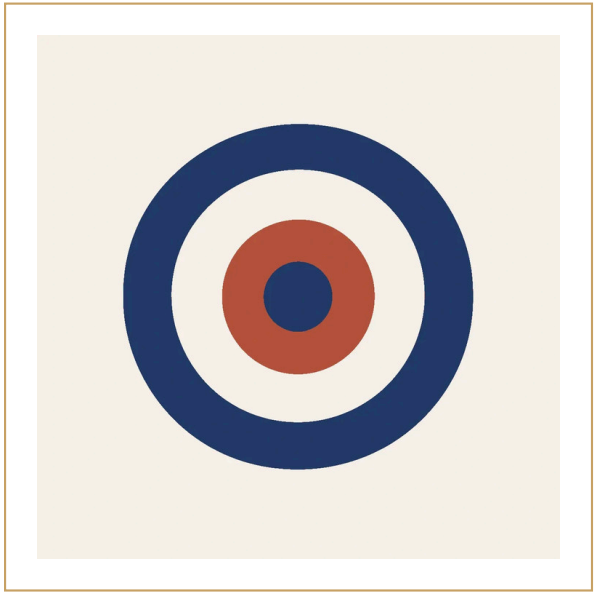
1. Şemdinli ve Armutdüzü (Yüksekova) yün çorapları — gerdanlık/kolye motifli örnekler

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Gerdanlık motif çizimi. • 2. Buğrul, H. (2020). Hakkâri'de Evlilikle Bağlantılı Geleneklerin El Sanatlarına Yansımaları. • 3. Başaran, F. N.; Tağı, S. (2019). Şanlıurfa Kilim Dokumaları.

Ala Boncuk

AES-MOT-114

Dokuma repertuvarında “ala boncuk” adıyla aktarılan, yinelenen küçük geometrik birimler veya eşmerkezli biçimlerle kurulan desen motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkez noktayı çevreleyen geniş eşmerkezli halkalardan oluşan dairesel desen birimi.

Tanım

Ala Boncuk, fiziksel bir boncuk nesnesinin birebir resmi olarak değil, geleneksel dokuma terminolojisi içinde adlandırılmış geometrik bir desen birimi olarak değerlendirilir. Varyantlar küçük tekrarlı birimler, zincirsel diziler veya eşmerkezli halkalar biçiminde kurulabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Gazipaşa’daki zili, cicim ve sumak heybe, torba ve çuval dokumalarını belgeleyen çalışma, ala boncuk adlandırmasını yerel motif repertuvarı içinde kaydetmektedir. Bu kullanım, adın dokuma deseni olarak yaşayan bölgesel niteliğini göstermektedir.

Anlam ve Bağlam

“Boncuk” sözcüğü nazar ve korunma çağrışımları yaratabilse de Ala Boncuk deseninin anlamı yalnız adından türetilemez. Yorum için yöresel kullanım, nesnenin işlevi ve saha verisi birlikte değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Ala Boncuk
İngilizce: Ala Boncuk pattern

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

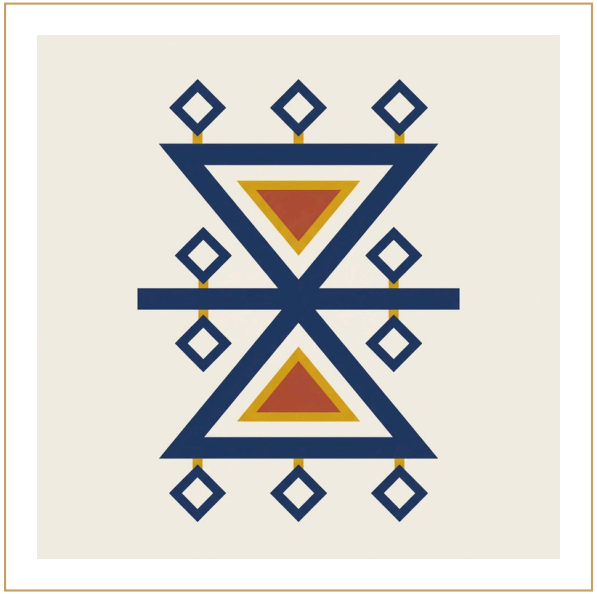
1. Gazipaşa zili-cicim-sumak heybe, torba ve çuval örnekleri — ala boncuk motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Ala Boncuk motif çizimi. • 2. Aydın, Ö. (2011). Gazipaşa (Zili-Cicim-Sumak) Heybe, Torba ve Çuval Dokumaları.

Saç Bağı

AES-MOT-115

Saç bağı ve saç süsleme nesnelerini eksenli, bağlanan ve sarkıtlı geometrik öğelerle stilize eden kişisel eşya motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Karşılıklı iki üçgeni merkezde kesişen çizgilerle bağlayan, çevresinde küçük baklavalar bulunan eksenli düzen.

Tanım

Saç Bağı motifi, saçın bağlanması veya süslenmesi için kullanılan nesnelerin bağ, düğüm, sarkıt ve ikili simetri özelliklerini geometrik bir şemaya dönüştürür. Dokuma yüzeyinde karşılıklı üçgenler, yatay bantlar ve küçük sarkıt birimler biçiminde görülebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hakkâri el sanatlarına ilişkin saha çalışması, evlilik ve giyim kültürüyle bağlantılı tekstil nesnelerinde saç bağı adlandırmalı motifi belgelemektedir. Çukurca çevresindeki dokuma giysi örnekleri bu kullanımın yerel bağlamını oluşturur.

Anlam ve Bağlam

Saç Bağı motifi kişisel süslenme ve kadın giyim kültürüyle ilişkilidir; evlilik bağlamında görülen örnekler bulunur. Bu ilişki, motifin her kullanımında aynı toplumsal mesajı taşıdığı anlamına gelmez.

Terminoloji

Türkçe: Saç Bağı
İngilizce: Hair Tie

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Giyim, Başlık ve Dikim Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Çukurca dokuma yelek örneği — saç bağı motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Saç Bağı motif çizimi. • 2. Buğrul, H. (2020). Hakkâri'de Evlilikle Bağlantılı Geleneklerin El Sanatlarına Yansımaları.

İnci

AES-MOT-116

İnci tanesini dairesel birimler, boncuk dizileri veya çoklu yuvarlak kümeler halinde stilize eden takı kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Takı ve Kişisel Eşya Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Üçlü yonca düzeninde birleşen dairesel/oval loblar; her lobda yuvarlak merkez ve pul benzeri iç tekrarlar.

Tanım

İnci motifi, tekil yuvarlak taneyi ya da bir inci dizisini daire, nokta ve tekrar eden küçük kürelerle temsil eder. Süsleme düzeninde kenar bordürü, kolye benzeri dizi veya merkezî kümelenme biçiminde kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tire Müzesi'ndeki 18.–20. yüzyıl süslemeli mezar taşlarını inceleyen çalışma, nesne ve takı repertuvarı içinde inci biçimli bezemeleri de belgelemektedir. Bu bağlam, inci motifinin taş yüzeyde dekoratif bir unsur olarak kullanılabildiğini gösterir.

Anlam ve Bağlam

İnci tarihsel olarak değer, zarafet ve takıyla ilişkilidir; mezar taşı gibi bağlamlarda statü veya hatırlama çağrışımları da üretebilir. Belirli bir örnekteki anlam, yazıt ve kompozisyonla birlikte değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: İnci
İngilizce: Pearl

Kullanıldığı El Sanatları

Kuyumculuk ve İnce Metal Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

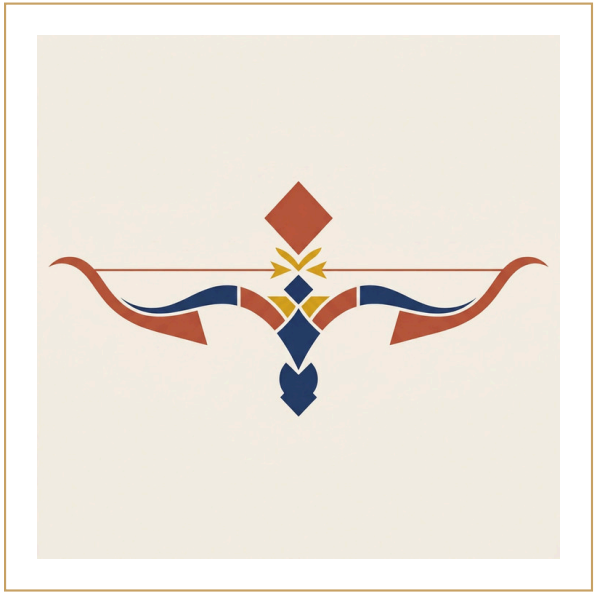
1. Tire Müzesi süslemeli mezar taşları — inci motifli örnekler - 18.–20. yüzyıllar

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). İnci motif çizimi. • 2. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi'nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII–XX. yy.).

Ok ve Yay

AES-MOT-117

Yay eğrisi ile ok eksenini tek kompozisyonda birleştiren, avcılık ve savaş kültürü kökenli nesne motifidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Silah ve Okçuluk Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Yatay kavisli yay gövdesini merkezde dikey bir ok keser; üstte küçük baklava biçimli ek öğe bulunur.

Tanım

Ok ve Yay motifi, yayın kavisli gövdesi ile okun doğrusal eksenini birlikte kullanarak kolay tanınan bir silah ve okçuluk imgesi oluşturur. Şema zamanla damga ve geometrik bezeme biçimlerine dönüşerek gerçekçi tasvirden uzaklaşabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Türk sanatında Ok-Yay damgalarının kaya resimlerinden motifleşmiş mimari bezemelere uzanan dönüşümü belgelenmiştir. Anadolu Selçuklu yapılarında Sahabiye Medresesi, Erzurum Çifte Minareli Medrese, Sadrettin Konevi Camisi ve Sahip Ata Camisi motifleşmiş Ok-Yay örnekleri arasında gösterilmektedir.

Anlam ve Bağlam

Ok ve yay, farklı tarihsel bağlamlarda avcılık, savaş, güç, hâkimiyet ve bağlılıkla ilişkilendirilmiştir. Bu anlamlar aynı biçimin her kullanımında eşit değildir; damga, silah tasviri ve süsleme motifi arasındaki işlev farkı korunmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Ok ve Yay
İngilizce: Bow and Arrow

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları; Geleneksel Silah, Okçuluk, Avcılık ve Donanım Yapım Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Sahabiye Medresesi — motifleşmiş Ok-Yay damgası
2. Erzurum Çifte Minareli Medrese — motifleşmiş Ok-Yay damgası

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Ok ve Yay motif çizimi. • 2. Aslan, Y. (2024). Türk Sanatında “Soyut Simgesel Üslup” Düşüncesinden Söz Edilebilir Mi?. • 3. Küçük, M. A. (2018). İslâm Öncesinden Sonrasına Türk Geleneğinde Bir Yaşam Stili: “Okçuluk”.

Kılıç

AES-MOT-118

Kılıcın uzun namlu, kabza ve uç özelliklerini doğrusal ya da çapraz kompozisyonlarla stilize eden silah kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Silah ve Okçuluk Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Merkezde dikey uzun kılıç, iki yanda çapraz yerleşen kısa/yan kılıç biçimleriyle oluşturulan üçlü düzen.

Tanım

Kılıç motifi, uzun ve dar namlu ile kabza ilişkisini belirginleştirerek silah nesnesini tanınabilir bir biçime dönüştürür. Tek kılıç, çapraz kılıçlar veya diğer savaş araçlarıyla birleşen kompozisyonlar halinde görülebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Türk mezar taşı geleneğinde kılıç tasvirleri üzerine müstakil çalışmalar bulunmaktadır. Tunceli'deki mezar taşlarına ilişkin resmî envanter anlatısı da kılıç, bıçak, kalkan ve benzeri araç tasvirlerini bölgesel bezeme repertuvarı içinde kaydetmektedir.

Anlam ve Bağlam

Kılıç, mezar taşı ve hükümdarlık bağlamlarında güç, savaşçılık, statü veya meslekle ilişkilendirilebilir. Bu yorumlar, tasvirin bulunduğu nesne ve kişiye ilişkin verilerle birlikte değerlendirilmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Kılıç
İngilizce: Sword

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Geleneksel Silah, Okçuluk, Avcılık ve Donanım Yapım Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Tunceli mezar taşları — kılıç tasvirli örnekler

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Kılıç motif çizimi. • 2. Arslan, M. (2019). Türk Mezar Taşlarında Kılıç Sembolizmi. • 3. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Mezar Taşları.

Zülfikar

AES-MOT-119

Hz. Ali ile ilişkilendirilen Zülfikar kılıcını, çoğu kez çatallı uç ve çift namlu vurgusuyla temsil eden tarihsel-ikonografik motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Silah ve Okçuluk Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Birbirini çaprazlayan iki kavisli kılıç; uçlarda çatallanma ve dış konturda çift renkli vurgu.

Tanım

Zülfikar motifi, tarihsel kılıç anlatısından türeyen ve görsel kültürde çoğu kez çatallı uç, çift namlu veya iki kılıcın birleşmesi gibi şemalarla temsil edilen ikonografik bir silahtır. Biçimsel varyantları mimari, sancak, minyatür, mezar taşı ve halk sanatı gibi farklı ortamlarda değişebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Anadolu Türk mimarisindeki Zülfikar tasvirlerini inceleyen araştırma, cami, mescit, türbe ve tekke gibi yapılardaki örnekleri karşılaştırmaktadır. Kayseri Büyük Bürüngüz Köyü Daniş Ali Bey Camii'nin Zülfikarlı minberi, bu mimari repertuvarın doğrudan belgelenmiş örneklerinden biridir.

Anlam ve Bağlam

Zülfikar imgesi, kaynaklarda Hz. Ali ile kurulan dini bağın yanı sıra güç ve iktidar çağrışımlarıyla açıklanmaktadır. Bu iki yorum farklı nesne ve bağlamlarda farklı ağırlık kazanır; tek bir sabit anlama indirgenmemelidir.

Terminoloji

Türkçe: Zülfikar
İngilizce: Zulfiqar

Kullanıldığı El Sanatları

Geçme, Kafes ve Mimari Ahşap Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları; Geleneksel Silah, Okçuluk, Avcılık ve Donanım Yapım Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Kayseri Büyük Bürüngüz Köyü Daniş Ali Bey Camii — Zülfikarlı minber

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Zülfikar motif çizimi. • 2. Arslan, M. (2020). Anadolu Türk Mimarisinde Zülfikar Tasvirleri. • 3. Güneş, H. (2018). Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni.

Çengel

AES-MOT-120

Çengel ve kanca biçimini köşeli, S benzeri veya karşılıklı takılan çizgilerle geometrikleştiren araç kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Araç, Bağ ve Donanım Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Birbirine ters yönde bağlanan iki köşeli çengel formunun kareye yakın kilitli bir yapı oluşturması.

Tanım

Çengel motifi, kancanın kıvrılarak geri dönen ucunu S biçimi, köşeli dönüş veya birbirine takılan çift kanca düzeniyle temsil eder. Tekil birim olarak kullanılabildiği gibi bordür ve yüzey tekrarlarına da dönüşebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Hakkâri saha araştırması, Çanaklı'daki yün çoraplarda ve Bağışlı'daki bir kilimde çengel motifini belgelemektedir; Bağışlı örneğinde çok sayıda çengel birimi kaydedilmiştir. Kırşehir düz dokumalarında da çengel motifi nazarla ilişkilendirilen repertuvar içinde incelenmektedir.

Anlam ve Bağlam

Çengel motifine korunma ve nazardan sakınma gibi anlamlar yüklenen yöresel örnekler vardır. Bununla birlikte kanca biçiminin her coğrafyada aynı sembolik işleve sahip olduğu varsayılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Çengel
İngilizce: Hook

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

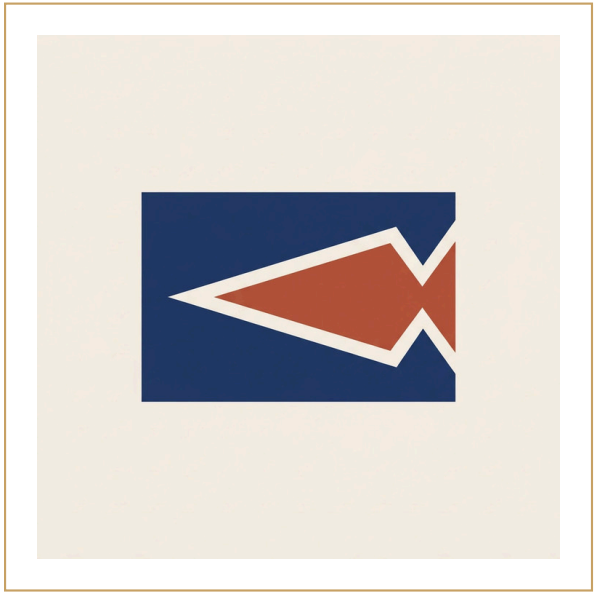
1. Bağışlı kilimi — çoklu çengel motifli örnek

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Çengel motif çizimi. • 2. Buğrul, H. (2020). Hakkâri'de Evlilikle Bağlantılı Geleneklerin El Sanatlarına Yansımaları. • 3. Etikan, S. (2022). Kırşehir Yöresi Düz Dokumalarında Nazar İnanışını Simgeleyen Motifler.

Bıçak

AES-MOT-121

Bıçağın kesici ağız, uç ve sap ilişkisini şematik çizgilerle temsil eden kesici alet kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Silah ve Okçuluk Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dikdörtgen zemin içinde sola uzanan sivri bıçak silueti ve kırık çizgili sap/omurga vurgusu.

Tanım

Bıçak motifi, kısa kesici namluyu sivri uç ve sapla birlikte tanımlayan nesne tasviridir. Bezemede gerçekçi siluetten birkaç köşeli çizgiye indirgenmiş geometrik bir işarete kadar değişebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tunceli mezar taşlarını tanıtan resmî kültür varlığı kaydı, bölgedeki taşlar üzerinde kılıç, bıçak, kalkan ve benzeri nesne tasvirlerini bezeme repertuvarı içinde saymaktadır. Bu kayıt, bıçak biçiminin mezar taşı yüzeyindeki bölgesel kullanımını doğrular.

Anlam ve Bağlam

Bıçak tasviri, meslek, gündelik araç, savaşçılık veya kimlik göstergesi olarak yorumlanabilir; ancak bu olasılıklar her mezar taşı için ayrı kanıt gerektirir. Biçimden tek başına toplumsal statü çıkarımı yapılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Bıçak
İngilizce: Knife

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Geleneksel Silah, Okçuluk, Avcılık ve Donanım Yapım Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Tunceli mezar taşları — bıçak tasvirli örnekler

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Bıçak motif çizimi. • 2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Mezar Taşları.

Baldak

AES-MOT-122

Orta Asya dokuma repertuvarlarında “baldak” adıyla belgelenen, nesne kökenli adlandırması ile geometrikleşmiş görünümü birlikte değerlendirilmesi gereken motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Araç, Bağ ve Donanım Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Ortada daralan bir çekirdek ile iki yana simetrik açılan basamaklı, köşeli birimlerden oluşan yatay düzen.

Tanım

Baldak motifi, Kazak ve Kırgız maddi kültüründe doğancılıkla bağlantılı el desteği/araç adlandırmasıyla ilişkilendirilen ve dokumada köşeli, karşılıklı çıkıntılara sahip bir birime dönüşen motiftir. Nesne referansı belirli etnografik bağlamlarda güçlüdür; bütün tarihsel varyantlara genellenmemelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kazak kolan dokumaları üzerine araştırma, baldak adını geleneksel motif repertuvarı içinde kaydeder. Kazakistan ile Anadolu motiflerini karşılaştıran çalışma da baldakı ayrı bir tasarım birimi olarak ele alır; bu nedenle adlandırma ile biçimsel varyant birlikte izlenmelidir.

Anlam ve Bağlam

Motifin doğancılık ve araç kültürüyle ilişkisi kaynak bağlamında değerlidir. Buna karşılık her geometrik baldak varyantının aynı kullanım öyküsünü veya aynı sembolik anlamı taşıdığı ileri sürülemez.

Terminoloji

Türkçe: Baldak
İngilizce: Baldak / falconry hand-rest motif

Kullanıldığı El Sanatları

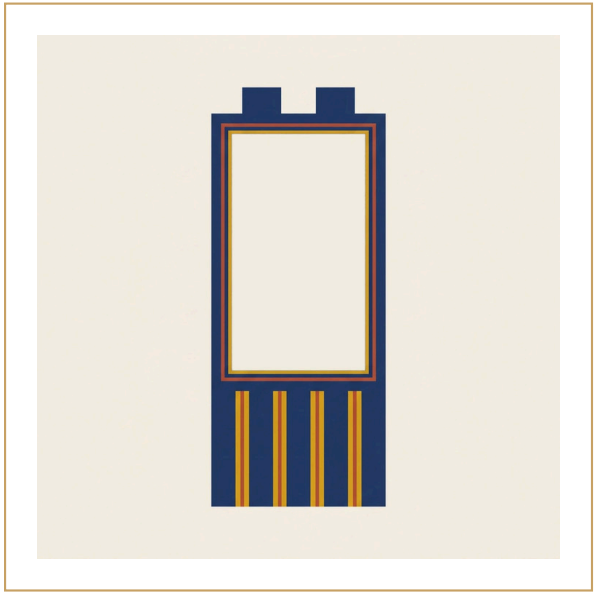
Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Baldak motif çizimi. • 2. Tağı, S. Ö.; Yerdenova, A. (2019). Geleneksel Kazakistan Kolan Dokuma Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanılması. • 3. Dikmen, Ü. (2022). Kazakistan ve Anadolu’da Yaygın Olarak Kullanılan Motiflerden Yıldız, Kuş, Koç Boynuzu, Göz, Baldak, Bereket, Gül, Boynuz Motiflerinin Tasarım Açısından Benzerlikleri.

Bayrak

AES-MOT-123

Bayrak nesnesinin gövde, askı ya da saçak özelliklerini temsil eden; aynı zamanda kimlik ve emblematik işaret işlevi kazanabilen maddi kültür kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Bayrak ve Emblematik İşaretler
Kavram rolü: İşaret
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Uzun dikdörtgen gövde, üstte kısa çıkıntılar ve altta paralel saçak çizgileriyle kurulan asılı bayrak görünümü.

Tanım

Bayrak motifi, bayrak ya da sancak nesnesini tanınabilir bir siluet, asılı dikdörtgen yüzey veya saçaklı düzen aracılığıyla temsil eder. Maddi nesne referansı ile işaret/emblem işlevi birbirinden ayrılarak değerlendirilmelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Bayrak tasvirleri Türk mezar taşlarında silah ve statü göstergeleriyle birlikte araştırılmıştır. Sivas Hafik İnköy Mezarlığına ait resmî envanter de mezarlardaki çeşitli semboller arasında bayrak motifini açıkça kaydeder.

Anlam ve Bağlam

Bayrak, bağlama göre topluluk, aidiyet, temsil veya kimlik göstergesi olabilir. Bu işaret işlevi, motifin her kullanımına aynı tarihsel ya da siyasal anlamın yüklenmesini gerektirmez.

Terminoloji

Türkçe: Bayrak
İngilizce: Flag

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Geleneksel Silah, Okçuluk, Avcılık ve Donanım Yapım Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. İnköy Mezarlığı — bayrak motifli mezar bezemeleri - Mezarlıkta 1295 H / yaklaşık 1878 tarihli bir mezar da kayıtlıdır

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Bayrak motif çizimi. • 2. Berkli, Y. (2007). Mezartaşlarında Görülen Kılıç, Hançer, Ok-Yay ve Bayrak Motiflerinin Sembolik Anlamları. • 3. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013). İnköy Mezarlığı.

Damga / Tamga

AES-MOT-124

Kişi, soy, boy, mülkiyet veya aidiyet göstergesi olarak kullanılan geleneksel işaret sistemlerinin bezeme içinde motifleşebilen geometrik biçimlerini kapsayan işaret kavramıdır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Tamga / Damga Sistemleri
Kavram rolü: İşaret
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkezde küçük işaret alanı ve çevresinde basamaklı, labirent benzeri köşeli hatlardan oluşan çerçeveli düzen.

Tanım

Damga/tamga, öncelikle geleneksel bir işaret ve aidiyet sistemi olarak değerlendirilir; biçimi çoğu kez çizgisel ve geometriktir, ancak işlevi yalnız görsel süslemeye indirgenemez. Tarihsel süreçte bazı damgalar geometrik bezeme kompozisyonlarının elemanına dönüşmüştür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Mardin örneğini inceleyen çalışma damga/tamga kullanımını mülkiyet, soy ve kimlik işaretleri bağlamında ele alır. Selçuklu dönemi Konya yapıları üzerine araştırma ise bazı Türk damgalarının mimari kompozisyonlarda motifleşme sürecini tartışır.

Anlam ve Bağlam

Damganın anlamı, onu kullanan kişi veya topluluk ve kullanım bağlamıyla belirlenir. Benzer geometrik şekillerin yalnız biçim benzerliği nedeniyle aynı damga ya da aynı topluluk işareti kabul edilmesi yöntemsel olarak uygun değildir.

Terminoloji

Türkçe: Damga / Tamga
İngilizce: Tamga / mark

Kullanıldığı El Sanatları

Hakkâklık ve Mühürcülük; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Damga / Tamga motif çizimi. • 2. Begiç, H. N. (2020). Anadolu Kültüründe Damga/Tamga/Dövme: Mardin Örneği. • 3. Duran, R.; Aslan, Y. (2019). Selçuklu Dönemi Konya Yapılarında Motifleşen Türk Damgaları.

Muska

AES-MOT-125

Muska nesnesinin özellikle üçgensel gövde, askı ve sarkıt öğeleriyle geometrikleştirildiği maddi kültür kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Tumar / Muska Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İç içe geniş üçgensel gövdenin üstünde askı benzeri çizgi, altında ise eş aralıklı baklava sarkıtları bulunan eksenli düzen.

Tanım

Muska motifi, geleneksel koruyucu nesnenin üçgensel veya paket biçimli gövdesini dokuma yüzeyinde geometrik bir birime dönüştürür. Üçgen, iç içe üçgen, askı çizgisi ve sarkıtlar sık görülen biçimsel öğelerdir; yöresel varyantlar farklılaşabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Anadolu halı ve kilimlerinde muska yanışı üzerine araştırma, motifin özellikle üçgen yapı üzerinden çeşitlendiğini ve nazar inancıyla ilişkili kullanımını ele alır. Sarıkamış kilimleri çalışması da muska motifini yöresel repertuvar içinde belgeler.

Anlam ve Bağlam

Muska motifinin korunma ve nazardan sakınma ile ilişkisi birçok dokuma bağlamında belgelenmiştir. Bununla birlikte üçgen biçim tek başına muska anlamı taşımaz; adlandırma ve kullanım bağlamı birlikte doğrulanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Muska
İngilizce: Amulet

Kullanıldığı El Sanatları

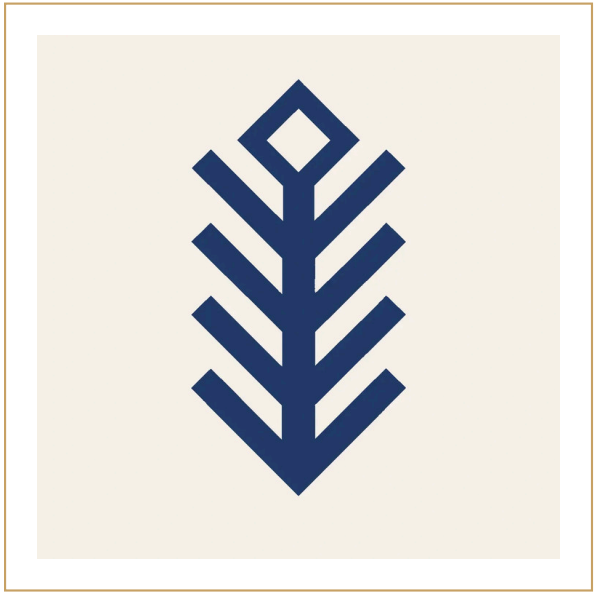
Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Muska motif çizimi. • 2. Okca, A. K. (2015). Geleneksel Anadolu Halı ve Kilimlerinde Nazar İnancı: Muska Yanışı. • 3. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri.

Bereket

AES-MOT-126

Dokuma geleneklerinde bereket ve çoğalma düşüncesiyle ilişkilendirilen, tek bir değişmez şekle indirgenemeyen geleneksel motif adlandırmasıdır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Sınıflandırması Tartışmalı Adlandırmalar
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Dikey bir eksen üzerinde üstte baklava biçimi ve iki yanda katmanlı, karşılıklı köşeli dallar bulunan simetrik düzen.

Tanım

Bereket, belirli bir bitki, hayvan veya geometrik nesnenin doğrudan resmi olarak değil, farklı yörelerde değişebilen biçimlerin aynı semantik ad altında toplanabildiği geleneksel motif kavramı olarak ele alınır. Adından hareketle tek bir görsel referent çıkarılamaz.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Lâpseki Yörük çul dokumaları üzerinde yürütülen alan çalışması, bereket ve çoğalma grubunun birden fazla motif üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Kazakistan ve Anadolu karşılaştırması da “bereket” adını kültürler arası değişebilen tasarım repertuvarı içinde tartışır.

Anlam ve Bağlam

Bereket kavramı doğurganlık, çoğalma ve iyi oluş gibi semantik alanlara bağlanabilir; ancak bu anlamların taşıyıcısı olan biçimler yöre ve nesneye göre değişir. Bu nedenle ad, tek bir biçimin zorunlu anlamı olarak kullanılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Bereket
İngilizce: Fertility / abundance motif label

Kullanıldığı El Sanatları

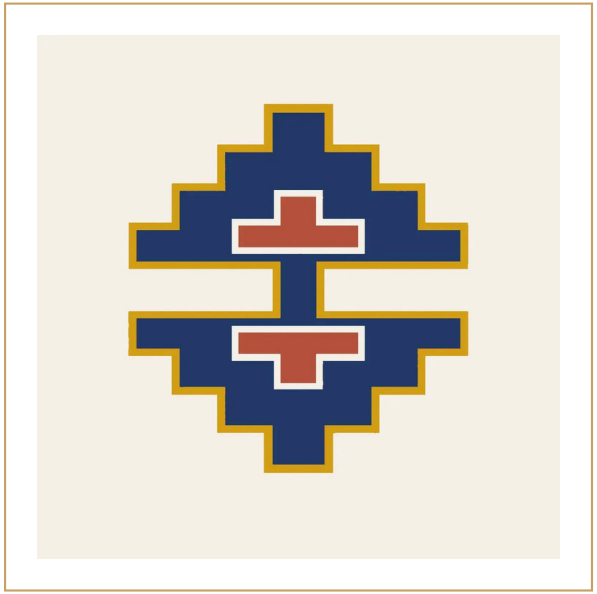
Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Bereket motif çizimi. • 2. Aksoy, A. (2022). Çanakkale İli Lâpseki İlçesi Yörüklerinin Çul Dokumalarında Görülen Bereket ve Çoğalma Motifleri. • 3. Dikmen, Ü. (2022). Kazakistan ve Anadolu’da Yaygın Olarak Kullanılan Motiflerden Yıldız, Kuş, Koç Boynuzu, Göz, Baldak, Bereket, Gül, Boynuz Motiflerinin Tasarım Açısından Benzerlikleri.

Bukağı

AES-MOT-127

Hayvan ayağını bağlamaya yarayan bukağı nesnesini karşılıklı bağlanan veya kilitlenen geometrik parçalarla stilize eden maddi kültür kökenli motiftir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Nesne ve Maddi Kültür Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Araç, Bağ ve Donanım Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

İki yanda karşılıklı duran basamaklı blokların ortadaki dar bir bağlantı birimiyle birbirine bağlandığı yatay düzen.

Tanım

Bukağı motifi, bağlama ve kilitleme işlevi taşıyan bukağı nesnesinin iki karşılıklı parça, bağlantı çizgisi ya da kancalı-geometrik birimlerle temsil edilmesine dayanır. Dokuma örneklerinde yoğun geometrikleşme nedeniyle biçimsel varyasyon geniştir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Anadolu kilimlerindeki bukağı motifini doğrudan inceleyen araştırma, farklı yörelerden kilim örneklerini karşılaştırır. Sarıkamış kilimleri çalışması da bukağıyı yöresel motif repertuvarı içinde belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bukağı için birlik, bağlılık veya süreklilik gibi yorumlar bazı geleneksel açıklamalarda yer alır; ancak bu yorumların her nesnede aynı olduğu kabul edilmemelidir. Nesne referansı ile sonradan yüklenen anlamlar ayrı incelenmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Bukağı
İngilizce: Fetter / hobble

Kullanıldığı El Sanatları

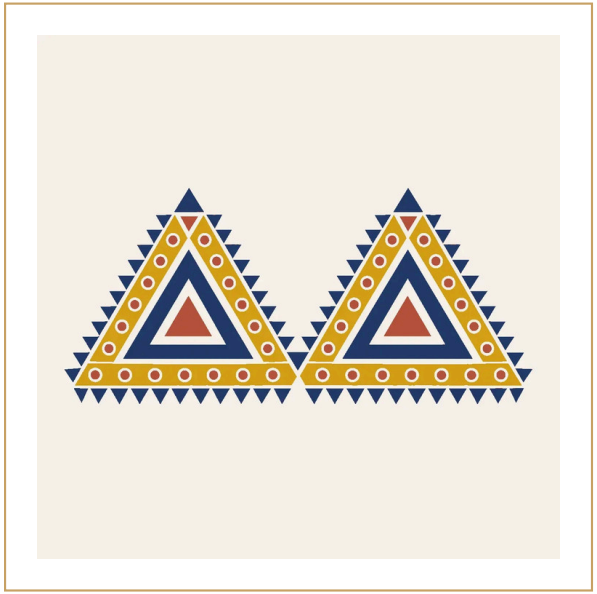
Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Bukağı motif çizimi. • 2. Eroğlu, M. A. (2023). Anadolu Kilimlerindeki Bukağı Motifinin Kızılderili (Navajo) Kilimlerindeki Biçimsel Benzerlikleri. • 3. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri.

İz

AES-MOT-128

"İz" adıyla korunan ancak adından hareketle evrensel bir ayak, hayvan izi veya işaret referansı çıkarılamayan, bağlama göre yorumlanması gereken geleneksel motif kavramıdır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: İz ve İşaret Biçimleri
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: AES-MOT-RST-UNRESOLVED

Motif Özellikleri

Yan yana yerleştirilen iki üçgensel alanın iç üçgenler ve dişli/kesikli çevre hatlarıyla katmanlandığı düzen.

Tanım

İz motifi, yöresel adlandırma repertuvarında iz ve iz-benzeri adlarla ilişkilendirilebilen geometrik biçimleri kapsar. Mevcut kaynaklar bütün varyantlar için tek bir literal iz referansını doğrulamadığından, referent nesne ve yöre düzeyinde ayrıca belirlenmelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Çankırı düz dokuma yaygıları üzerine alan araştırması, yöresel motif adlarının ve "kurt izi" gibi bileşik adlandırmaların dokuma geleneğinde kullanıldığını gösterir. Bu durum "İz" kavramını yakın adlarla otomatik eşitlemek yerine terminolojik bağlamı korumayı gerektirir.

Anlam ve Bağlam

Bir biçimin iz, ayak izi ya da hayvan izi olarak yorumlanması yalnız görsel benzerliğe dayandırılmamalıdır. Yerel ad, kaynak ve nesne bağlamı bulunmadığında anlam açık bırakılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: İz
İngilizce: Trace / mark

Kullanıldığı El Sanatları

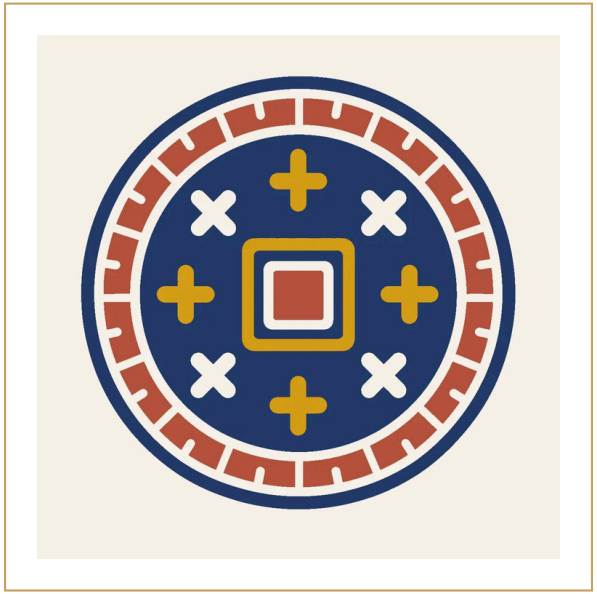
Dokuma ve Yaygı Sanatları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). İz motif çizimi. • 2. Çelik, A. (2012). Çankırı (Merkez) Yüzey Araştırmalarında Tespit Edilen Düz Dokuma Yaygılar.

Daire

AES-MOT-129

Dairesel sınır ve merkez ilişkisine dayanan temel geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Dairesel dış sınırın içinde halka ve merkezî küçük kare çevresinde düzenlenen radyal bir kompozisyon.

Tanım

Merkezden eşit uzaklıktaki noktaların oluşturduğu kapalı eğri, bezeme sistemlerinde madalyon, çerçeve, örgü düğümü veya radyal düzenlerin kurucu geometrisi olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Daire
İngilizce: Circle

Kullanıldığı El Sanatları

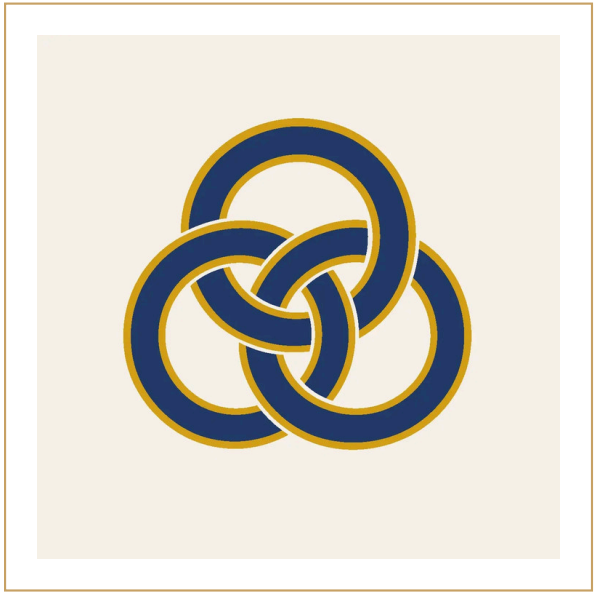
İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Daire motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Halka

AES-MOT-130

İçi boş dairesel bant veya birbirine geçen dairesel şeritlerden oluşan temel geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Üç dairesel bandın birbirinin altından ve üstünden geçerek örgü etkisi oluşturduğu merkezî halka kompozisyonu.

Tanım

Halka, dairenin yüzey yerine bant olarak örgütlenmiş biçimidir; tek başına, zincirleme ya da birbirine geçen halkalar hâlinde kompozisyon kurabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Halka
İngilizce: Ring

Kullanıldığı El Sanatları

İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Halka motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Rozet / Gülbezek

AES-MOT-131

Dairesel bir alan içinde merkez çevresine radyal olarak dağılan lob, yaprak, geometrik veya karma öğelerden oluşan merkezî kompozisyon biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: COMPOSITION_FORM
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkezden dışa yayılan çoklu lobların dairesel bir sınır içinde eş aralıklı dizildiği radyal kompozisyon.

Tanım

Gülbezek/rozet, dairesel sınır ya da dairesel kurgu içinde bitkisel, geometrik, yazılı veya figürlü öğelerle kurulabilen merkezî bir süsleme biçimidir. Terimin rozet, gülçe ve madalyon gibi yakın adlarla örtüşmesi literatürde terminolojik tartışma yaratmaktadır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Gülbezeklerin Konya çeşmelerindeki tipolojisini inceleyen çalışma, bu merkezî/radyal kompozisyonun Osmanlı ve I. Ulusal Mimarlık dönemi su yapılarındaki çeşitliliğini belgeler. Güncel terminoloji çalışması ise gülbezek, rozet, gülçe ve madalyon adlarının literatürde kısmen örtüştüğünü ve kavramsal sınırların dikkatle kurulması gerektiğini gösterir.

Anlam ve Bağlam

Gülbezek adı, “gül” sözcüğüne rağmen zorunlu olarak çiçek referansı taşımaz; geometrik, bitkisel, yazılı veya figürlü içerikler dairesel/radyal kurgu içinde bulunabilir. Anlam, yalnız merkezî biçimden değil, kompozisyonun içeriği ve bulunduğu nesneden çıkarılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Rozet / Gülbezek
İngilizce: Rosette / radial medallion

Kullanıldığı El Sanatları

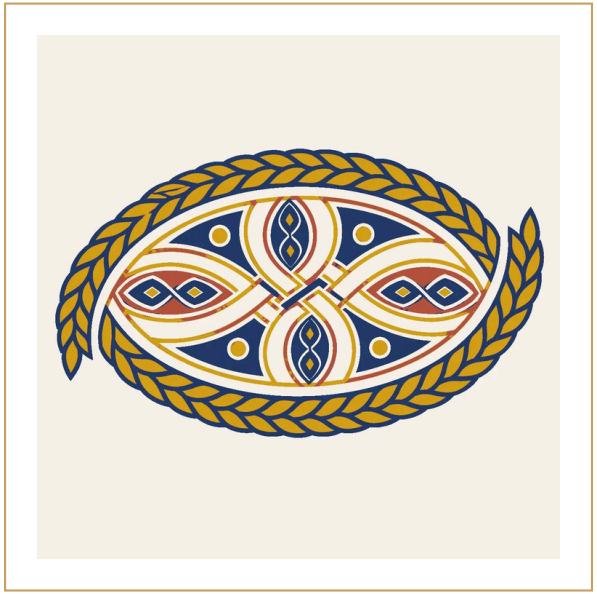
Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Rozet / Gülbezek motif çizimi. • 2. Taşdelen, A. N. (2023). Konya Çeşmelerinde Gülbezek. • 3. Taşdelen, A. N. (2025). Gülbezek Nedir? Kavram ve Anlam Karmaşası Üzerine Bir Değerlendirme. • 4. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Oval

AES-MOT-132

Bir eksende uzamış kapalı eğri sınırla kurulan oval geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Yatay eksende uzayan oval alanın örgümsü çevre bandı ve merkezde eksenli küçük biçimlerle düzenlenmesi.

Tanım

Oval biçim, dairesel kurgunun bir eksen boyunca uzatılmasıyla oluşan kapalı eğri alan olarak merkezî bezeme, kartuş ve madalyon düzenlerinde kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Oval
İngilizce: Oval

Kullanıldığı El Sanatları

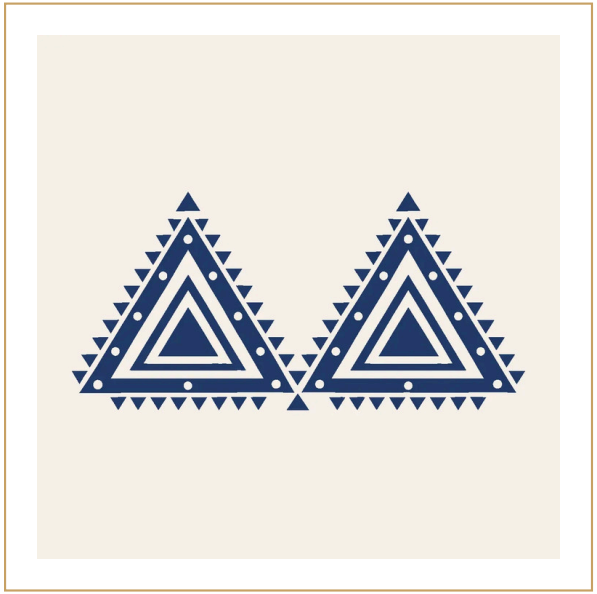
Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Oval motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Üçgen

AES-MOT-133

Üç kenar ve üç köşeyle tanımlanan temel çokgen biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Yan yana iki üçgenin iç içe üçgen alanları ve dişli çevre çizgileriyle vurgulandığı çift birim.

Tanım

Üçgen, geometrik bezemede tekil birim, sınır modülü, bölücü alan veya daha karmaşık yıldız ve çokgen sistemlerinin kurucu elemanı olarak kullanılabilir. Üçgen biçim tek başına belirli bir motif adı ya da sembolik anlam kanıtlamaz.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Üçgen
İngilizce: Triangle

Kullanıldığı El Sanatları

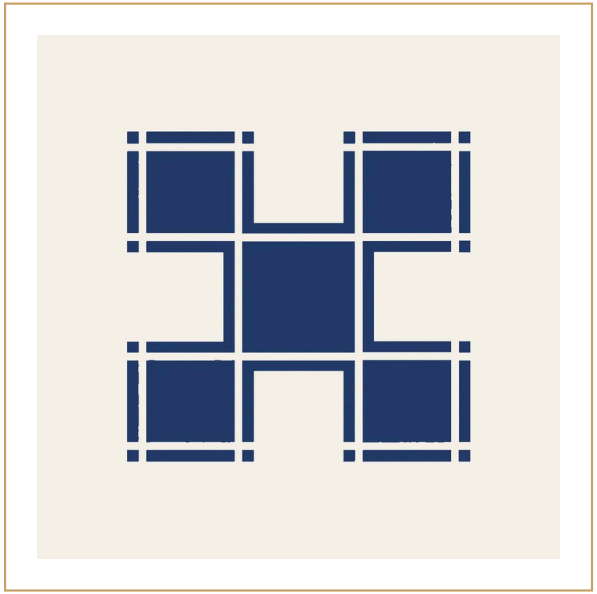
Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Üçgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi.

Kare

AES-MOT-134

Dört eşit kenar ve dört dik açıyla tanımlanan temel geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkezdeki kareyi dört köşe karesine bağlayan dik açılı çizgilerden oluşan dört yönlü düzen.

Tanım

Kare, eksenel ve dört yönlü simetrisi nedeniyle ızgara, modüler tekrar, yıldız üretimi ve merkezî geometrik kompozisyonlarda kurucu bir birim olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Kare
İngilizce: Square

Kullanıldığı El Sanatları

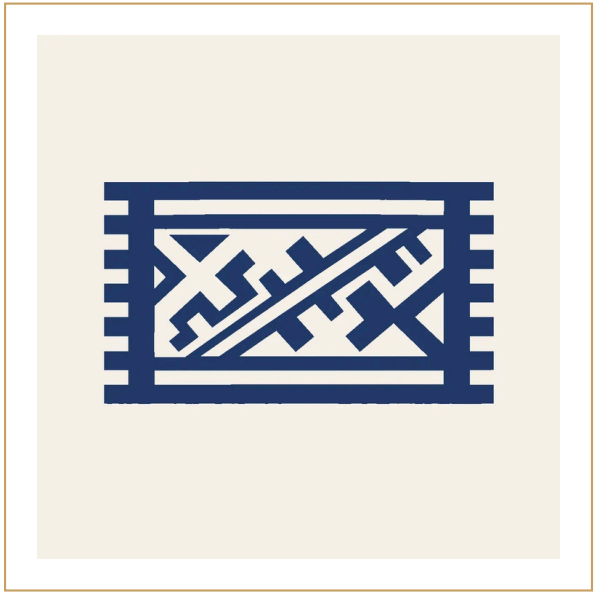
Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Kare motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi.

Dikdörtgen

AES-MOT-135

Karşılıklı kenarları eşit ve dört dik açıyla tanımlanan uzamış dörtgen biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Yatay dikdörtgen çerçeve içinde çapraz ve meandırlı çizgilerin kesiştiği örgülü panel düzeni.

Tanım

Dikdörtgen, bordür, panel, kartuş ve modüler yüzey bölümlendirmesinde temel bir çerçeve biçimi olarak kullanılır; iç alanı çapraz, örgülü veya tekrarlı çizgilerle yapılandırılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Dikdörtgen
İngilizce: Rectangle

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Dikdörtgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi.

Eşkenar Dörtgen

AES-MOT-136

Dört eşit kenarlı, karşılıklı açıları eşit baklava görünüşlü temel dörtgen biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Baklava biçimli dış sınır içinde dört renkli bölgeyi merkezde küçük bir yıldızın birleştirdiği radyal düzen.

Tanım

Eşkenar dörtgen, dokuma ve geometrik bezemede tekil madalyon, ardışık baklava dizisi veya daha karmaşık yıldız ağlarının modülü olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Eşkenar Dörtgen
İngilizce: Rhombus

Kullanıldığı El Sanatları

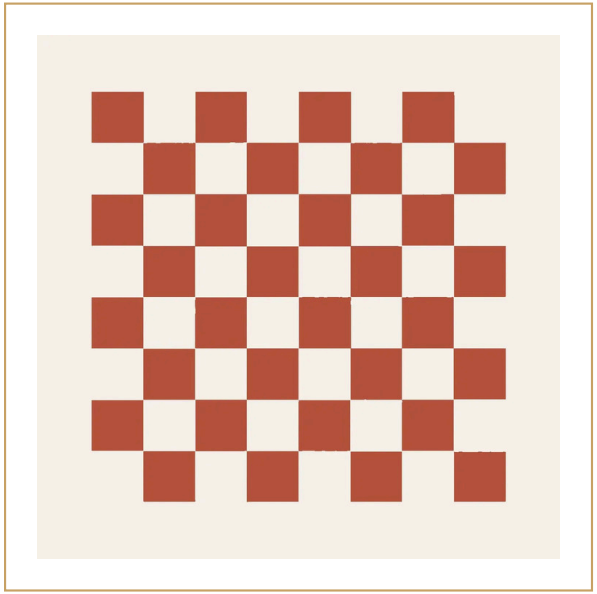
Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Eşkenar Dörtgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi.

Dama

AES-MOT-137

Eş ölçülü karelerin iki ya da daha fazla değer arasında dönüşümlü yinelenmesiyle oluşan ızgara desenidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Baklava ve Dama Repertuvarı
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Eş boyutlu karelerin satır ve sütunlarda iki değer arasında dönüşümlü tekrarından oluşan düzenli dama ızgarası.

Tanım

Dama düzeni, kare modüllerin satır ve sütunlarda dönüşümlü yerleştirilmesine dayanır. Desenin kimliği tek bir kareden değil, karşıt alanların düzenli tekrar ilişkisinden doğar.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Dama
İngilizce: Checkerboard

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Dama motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Altıgen

AES-MOT-138

Altı kenarlı çokgen yapıya dayanan temel geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Altı çokgensel birimin bir merkez çevresinde altı yönlü olarak birleştiği radyal kompozisyon.

Tanım

Altıgen, düzlem bölümlendirme, petek benzeri ağlar ve altı yönlü merkezî kompozisyonların kurulmasında kullanılabilir; biçimin düzenli veya düzensiz varyantları farklı bezeme sistemlerine katılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Altıgen
İngilizce: Hexagon

Kullanıldığı El Sanatları

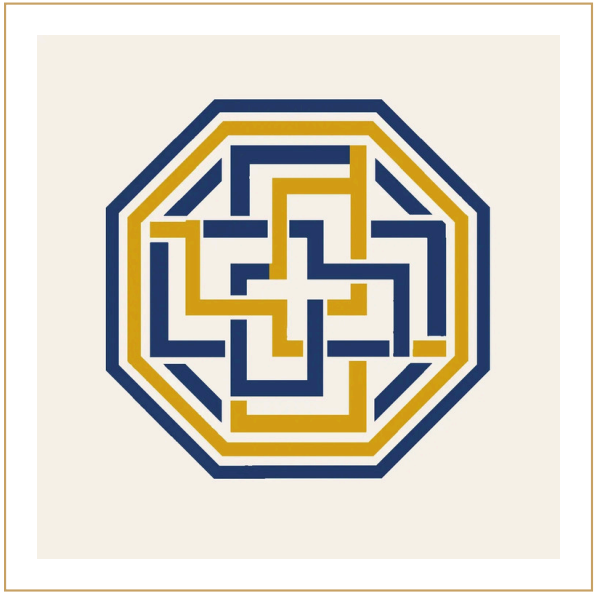
Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Altıgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Sekizgen

AES-MOT-139

Sekiz kenarlı çokgen sınırla tanımlanan temel geometrik biçimdir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Sekizgen dış çerçeve içinde birbirine geçen köşeli hatların oluşturduğu merkezî geçme düzeni.

Tanım

Sekizgen, sekiz yönlü simetri sağlayan bir çerçeve veya modül olarak yıldız, geçme ve merkezî bezeme sistemlerinde sıkça kullanılır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Sekizgen
İngilizce: Octagon

Kullanıldığı El Sanatları

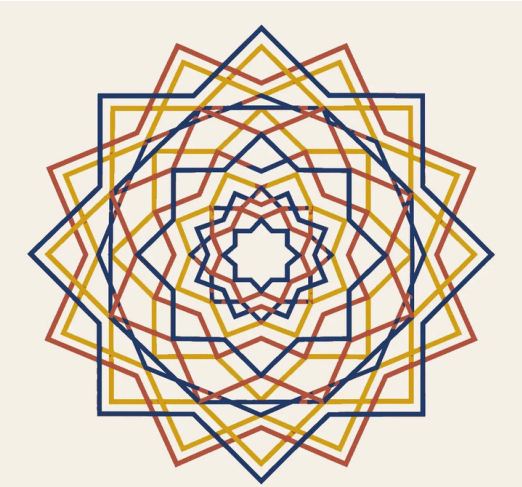
Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sekizgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Çokgen

AES-MOT-140

Üç veya daha fazla doğru parçasıyla çevrelenen kapalı düzlemsel biçimlerin genel adıdır.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Temel Geometrik Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Aynı merkez çevresinde farklı yönlerde dönen ve kesişen çoklu çokgen konturların katmanlı yıldız-ağ etkisi oluşturması.

Tanım

Çokgen, belirli bir kenar sayısına indirgenmeyen üst biçim kavramıdır. Geometrik bezemede çokgen ağlar, kesişimler ve eşmerkezli katmanlar karmaşık kompozisyonların iskeletini oluşturabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Geometrik bezeme üzerine kurucu ve güncel çalışmalar; daire, çokgen, ızgara, geçme ve yıldız ilişkilerinin tarihsel İslam sanatında sistematik çizim ve konstrüksiyon yöntemleriyle geliştirildiğini göstermektedir. Topkapı Tomarı, geometrik tasarımın tarihsel uygulama bilgisini belgeleyen temel birincil tasarım kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Bu biçimin kullanıldığı kompozisyonlarda anlam, dönem, teknik, nesne ve eşlik eden öğelere göre değişebilir. Yalnız geometrik şekilden hareketle evrensel bir sembolik anlam çıkarılmamalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Çokgen
İngilizce: Polygon

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Çokgen motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture.

Beş Kollu Yıldız

AES-MOT-141

Beş eş aralıklı kolun ortak merkez çevresinde radyal olarak düzenlendiği geometrik yıldız biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Beş sivri kolun eş açılarla merkez çevresine dağıldığı yalın beş kollu yıldız.

Tanım

Beş kollu yıldız, merkez çevresinde beş yönlü düzenlenen köşelerle oluşturulan geometrik formdur. Buradaki sınıflandırma biçimseldir; biçim tek başına göksel bir yıldız referansını veya belirli bir simgesel anlamı kanıtlamaz.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Beş Kollu Yıldız
İngilizce: Five-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

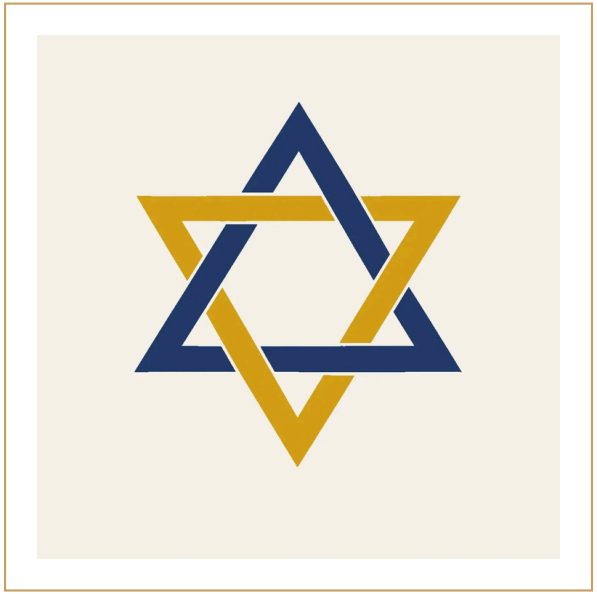
Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Beş Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi).

Altı Kollu Yıldız

AES-MOT-142

Altı kolu ortak merkez çevresinde düzenlenen, çoğu kez iki karşıt üçgenin kesişimiyle kurulan geometrik yıldız biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Birbirine ters iki üçgensel şeridin geçmeli biçimde kesişmesiyle oluşan altı kollu yıldız.

Tanım

Altı kollu yıldız, iki eşkenar üçgenin ters yönlerde üst üste bindirilmesi gibi konstrüksiyonlarla elde edilebilir. Tarihsel kullanımda farklı dinî ve kültürel bağlamlara girebildiğinden biçim ile ikonografik anlam ayrı değerlendirilmelidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Altı Kollu Yıldız
İngilizce: Six-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

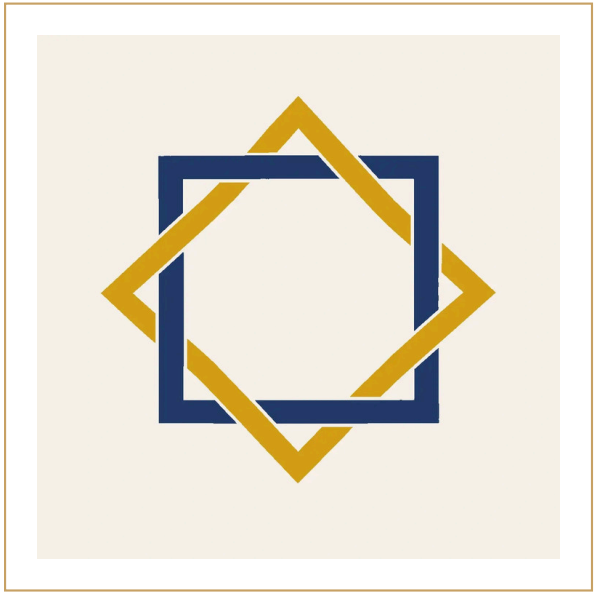
Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Altı Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi). • 5. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri.

Sekiz Kollu Yıldız

AES-MOT-143

Sekiz kolun ortak merkez çevresinde radyal düzenlendiği geometrik yıldız biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

İki karenin ortak merkezde döndürülerek üst üste gelmesiyle oluşan sekiz kollu yıldız düzeni.

Tanım

Sekiz kollu yıldız, iki karenin döndürülerek çakıştırılması başta olmak üzere farklı açısal ve konstrüktif yöntemlerle üretilebilir. Güncel yapısal araştırmalar, sekiz kollu yıldız sistemlerinin tek bir 45 derecelik şemaya indirgenemeyeceğini göstermektedir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir. Sekiz kollu yıldız sistemlerine ilişkin 2026 tarihli yapısal analiz, aynı sekizli görünümün farklı açısal kurgu ve konstrüksiyonlarla üretilebildiğini ayrıca ortaya koymaktadır.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Sekiz Kollu Yıldız
İngilizce: Eight-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları; Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sekiz Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi). • 5. Sönmez, S. E. (2026). A Structural Analysis of Eight-Pointed Star Systems and the Reassessment of the Seljuk Star. • 6. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri.

On Kollu Yıldız

AES-MOT-144

On eş yönelimin ortak merkez çevresinde kurulduğu radyal geometrik yıldız biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkez çevresinde eş aralıklı on çıkıntının loblu ve sivri geçişlerle oluşturduğu radyal yıldız düzeni.

Tanım

On kollu yıldız, on yönlü bölümlendirme ve çokgen ilişkileri üzerinden kurulan geometrik bir yıldız formudur. İslam geometrik bezeme geleneğinde farklı kol sayılarına sahip yıldızların tekil veya bileşik sistemler içinde kullanıldığı belgelenmiştir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: On Kollu Yıldız
İngilizce: Ten-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). On Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi).

On İki Kollu Yıldız

AES-MOT-145

On iki kolun ortak merkez çevresinde eş aralıklı olarak düzenlendiği geometrik yıldız biçimidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

İç içe geçen köşeli şeritlerin merkez çevresinde on iki sivri kol ürettiği çok katmanlı yıldız kompozisyonu.

Tanım

On iki kollu yıldız, dairenin on iki eş bölüme ayrılması ve bu yönlerin çokgen/çizgi ağlarıyla bağlanması üzerinden kurulabilen radyal formdur. Geometrik bezemede farklı yıldız sayılarıyla bileşik sistemlerin parçası olabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: On İki Kollu Yıldız
İngilizce: Twelve-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). On İki Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi).

Çok Kollu Yıldız

AES-MOT-146

Belirli bir tek kol sayısına indirgenmeyen, çok sayıda radyal çıkıntının ortak merkez çevresinde kurulduğu geometrik yıldız ailesidir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Çok sayıda sivri kol ile aralarındaki küçük baklava birimlerinin ortak merkez çevresinde sık bir radyal ağ oluşturması.

Tanım

Çok kollu yıldız, on veya on iki gibi belirli sayılara bağlı alt türlerin ötesinde, yüksek sayıda radyal yön içeren yıldız biçimleri için kullanılan üst form adıdır. Geometrik sistemlerde farklı çokgen bölümlendirmeleri ve iç içe ağlarla üretilebilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İslam geometrik bezeme literatürü, yıldız biçimlerinin pergel-cetvel konstrüksiyonları, çokgen ağlar ve oran sistemleri üzerinden tarihsel olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Mimari kubbelerde farklı kol sayılarına sahip yıldızların birleşimini inceleyen 2024 tarihli çalışma, yıldız formlarının Hindistan'dan Anadolu'ya, İran'dan Kuzey Afrika ve İspanya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kompozisyonlarla kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu kayıt yıldızın geometrik biçimini tanımlar; göksel yıldız imgesiyle özdeşlik veya belirli dinî/simgesel anlam biçimden otomatik olarak çıkarılmaz. İkonografik yorum, tarihsel nesne ve kaynak düzeyinde ayrıca kanıtlanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Çok Kollu Yıldız
İngilizce: Multi-pointed star

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Yapı, Duvar ve Kerpiç Ustalıkları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Çok Kollu Yıldız motif çizimi. • 2. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction. • 3. Necipoğlu, G. (1995). The Topkapı Scroll: Geometry and Ornament in Islamic Architecture. • 4. Altın, A. (2024). İslam Kubbelerinde Gökyüzü Formları (Geometrik Süslemede Farklı Yıldız Şekillerinin Bileşimi).

Spiral

AES-MOT-147

Spiral, bir merkez ya da başlangıç çevresinde giderek açılan veya daralan sürekli eğrisel çizgiye dayalı temel bezeme öğesidir. Tek başına motif olarak ya da daha geniş bir kompozisyonun kurucu çizgisi olarak kullanılabilir. Sarmal düzenler çok erken dönemlerden itibaren farklı malzemelerde görülür. Anadolu…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Form öğesi
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Ayırt edici özellik, çizginin kesilmeden dönerek merkezden uzaklaşması ya da merkeze yaklaşmasıdır. Dönüş sayısı, açıklık ve yön değişebilmekle birlikte sarmal hareket korunur.

Tanım

Spiral, bir merkez ya da başlangıç çevresinde giderek açılan veya daralan sürekli eğrisel çizgiye dayalı temel bezeme öğesidir. Tek başına motif olarak ya da daha geniş bir kompozisyonun kurucu çizgisi olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sarmal düzenler çok erken dönemlerden itibaren farklı malzemelerde görülür. Anadolu seramikleri üzerine yapılan güncel çalışma, spiral/sarmal motifinin tarihsel örneklerini ve seramik dekorundaki kullanımını doğrudan ele almaktadır.

Anlam ve Bağlam

Spirale yüklenen döngü, süreklilik veya kozmoloji yorumları dönem ve kaynak bağlamına göre değişmektedir; bu nedenle biçimden evrensel bir sembolik anlam türetilmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: Spiral; Sarmal
İngilizce: spiral

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Anadolu seramiklerinde spiral/sarmal motif örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Spiral motif çizimi. • 2. Ak, H. (2024). Sembolik Motiflerin Anadolu Seramikleri Üzerindeki Örnekleri: Spiral/Sarmal Motifi. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

C Kıvrımı

AES-MOT-148

C kıvrımı, tek bir yay ya da volüt hareketinin “C” biçimine yaklaşan eğrisel konturuyla tanınan bezeme öğesidir. Osmanlı’nın Batılılaşma dönemindeki mimari bezemelerinde özellikle rokoko etkili düzenlerde belirginleşmiştir. İzmir Kemeraltı çeşmeleri üzerine yapılan çalışma, C/S kıvrımlarını Osmanlı modernleşme…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Form öğesi
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Tek yönlü içbükey-dışbükey eğrinin oluşturduğu açık kıvrım temel teşhis unsurudur. Yaprak sırtlı veya sade biçimleri bulunabilir; C kıvrımı ile S kıvrımı aynı form sayılmaz.

Tanım

C kıvrımı, tek bir yay ya da volüt hareketinin “C” biçimine yaklaşan eğrisel konturuyla tanınan bezeme öğesidir. Osmanlı’nın Batılılaşma dönemindeki mimari bezemelerinde özellikle rokoko etkili düzenlerde belirginleşmiştir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

İzmir Kemeraltı çeşmeleri üzerine yapılan çalışma, C/S kıvrımlarını Osmanlı modernleşme döneminin mimari bezeme repertuvarı içinde belgeler; mermer çeşmelerde oyma ve kabartma teknikleriyle uygulanmıştır.

Anlam ve Bağlam

C kıvrımı öncelikle biçimsel bir öğedir. Bağlama özgü ikonografik yorumlar ayrıca kanıtlanmadıkça biçimin kendisine sabit anlam yüklenmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: C Kıvrımı
İngilizce: C-scroll; C-shaped scroll

Kullanıldığı El Sanatları

Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Kemeraltı Çarşısı duvar çeşmelerindeki C/S kıvrımlı bezemeler

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). C Kıvrımı motif çizimi. • 2. Acar, T. (2013). Kemeraltı Çarşısı’ndaki Duvar Çeşmelerinin Bezeme Öğeleri Açısından İrdelenmesi. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

S Kıvrımı

AES-MOT-149

S kıvrımı, iki karşıt yönlü eğrinin ardışık bağlanmasıyla “S” görünümü veren bezeme öğesidir. Özellikle barok ve rokoko etkili Osmanlı bezemelerinde tek başına veya yapraklarla birleşik biçimde kullanılmıştır. Kemeraltı çeşmelerine ilişkin sanat tarihi çalışması, C ve S kıvrımlarının mermer yüzeylerde oyma/kabartma…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Form öğesi
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Form iki ters yönlü kıvrımın sürekliliğine dayanır; merkez çevresinde infleksiyon noktası belirgindir. C kıvrımından farklı olarak kontur iki karşıt kavis taşır.

Tanım

S kıvrımı, iki karşıt yönlü eğrinin ardışık bağlanmasıyla “S” görünümü veren bezeme öğesidir. Özellikle barok ve rokoko etkili Osmanlı bezemelerinde tek başına veya yapraklarla birleşik biçimde kullanılmıştır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kemeraltı çeşmelerine ilişkin sanat tarihi çalışması, C ve S kıvrımlarının mermer yüzeylerde oyma/kabartma bezeme içinde kullanıldığını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Biçimsel tanımlama ile dönemsel üslup ilişkisi ayrılmıştır; S formuna evrensel bir sembolik anlam atanmaz.

Terminoloji

Türkçe: S Kıvrımı
İngilizce: S-scroll; S-shaped scroll

Kullanıldığı El Sanatları

Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

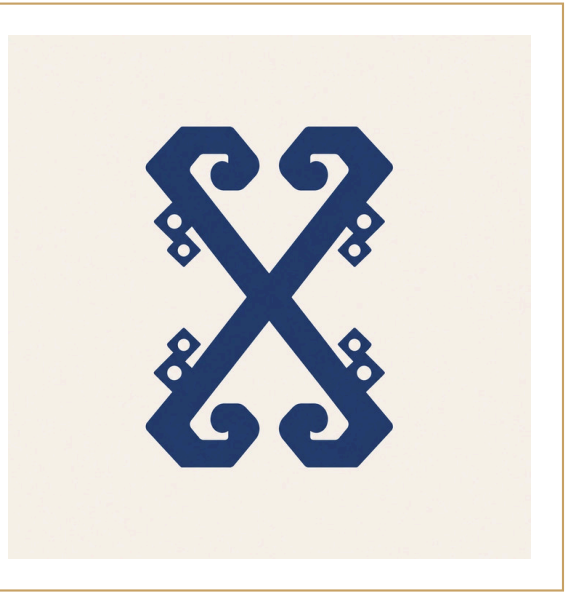
1. Kemeraltı Çarşısı duvar çeşmelerindeki C/S kıvrımlı bezemeler

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). S Kıvrımı motif çizimi. • 2. Acar, T. (2013). Kemeraltı Çarşısı’ndaki Duvar Çeşmelerinin Bezeme Öğeleri Açısından İrdelenmesi. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Karşılıklı Kıvrım

AES-MOT-150

Karşılıklı kıvrım, iki kıvrımlı öğenin birbirine bakacak veya simetrik/karşıt hareket oluşturacak biçimde eşleştirilmesiyle oluşan bezeme düzenidir. Tek bir C ya da S kıvrımından, ikili karşılıklı kuruluşuyla ayrılır. Madeni eserler üzerine yapılan çalışma, mangal gibi metal nesnelerde karşılıklı kıvrım...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Form öğesi
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

İki eğrisel kolun ortak eksen çevresinde karşılıklı yerleşmesi temel teşhis özelliğidir. Kollar ayna simetrisi gösterebilir veya uçlarda figüratif elemanlarla birleşebilir.

Tanım

Karşılıklı kıvrım, iki kıvrımlı öğenin birbirine bakacak veya simetrik/karşıt hareket oluşturacak biçimde eşleştirilmesiyle oluşan bezeme düzenidir. Tek bir C ya da S kıvrımından, ikili karşılıklı kuruluşuyla ayrılır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Madeni eserler üzerine yapılan çalışma, mangal gibi metal nesnelerde karşılıklı kıvrım düzenlerinin figüratif bezemeyle birlikte işlendiğini belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Karşılıklı yerleşim kendi başına belirli bir simgesel anlamı kanıtlamaz; varsa ikonografik anlam nesne ve eşlik eden figür bağlamında değerlendirilir.

Terminoloji

Türkçe: Karşılıklı Kıvrım
İngilizce: opposed scroll; paired opposing scroll

Kullanıldığı El Sanatları

Bakır, Kap-Kacak ve Kalay Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

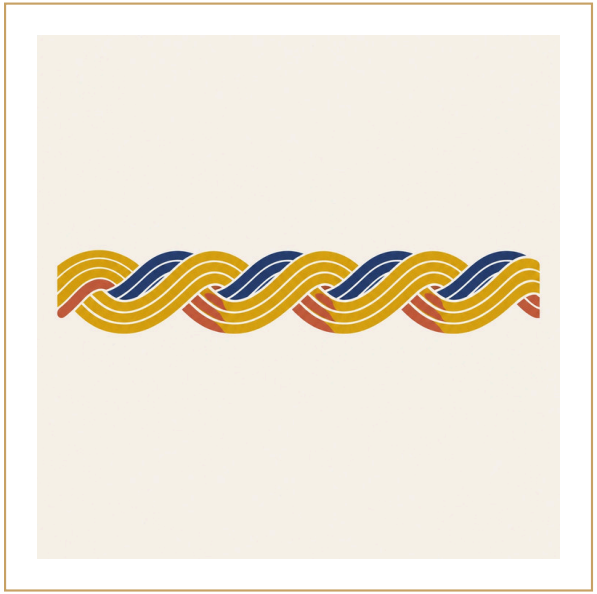
1. Karşılıklı kıvrım düzenli madeni mangal örneği

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Karşılıklı Kıvrım motif çizimi. • 2. Çevrimli, N. (2012). Değişik İşlevli Bir Grup Madeni Eser Örnekleri Üzerinde Görülen Ejder Figürleri Hakkında Bir Değerlendirme. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Burma

AES-MOT-151

Burma, iki ya da daha fazla şeridin/kolun birbirinin çevresinde dönüyormuş izlenimi veren, halat benzeri süreklilikteki geometrik bezeme düzenidir. Tire Müzesi mezar taşları çalışmasında burma motifi mermer mezar taşlarında geometrik bezeme repertuvarı içinde açıkça belgelenmiştir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Tekrarlanan eğik kesişmeler ve eksen çevresinde dönme etkisi ayırt edicidir. Şerit kalınlığı ve dönüş aralığı değişebilir; örgüden farklı olarak temel izlenim bükülmedir.

Tanım

Burma, iki ya da daha fazla şeridin/kolun birbirinin çevresinde dönüyormuş izlenimi veren, halat benzeri süreklilikteki geometrik bezeme düzenidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tire Müzesi mezar taşları çalışmasında burma motifi mermer mezar taşlarında geometrik bezeme repertuvarı içinde açıkça belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Burma formuna yüklenen anlamlar nesne ve bağlama göre değişebilir; kayıt, öncelikle form ve kullanım kanıtına dayandırılmıştır.

Terminoloji

Türkçe: Burma
İngilizce: twist pattern; rope-twist ornament

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

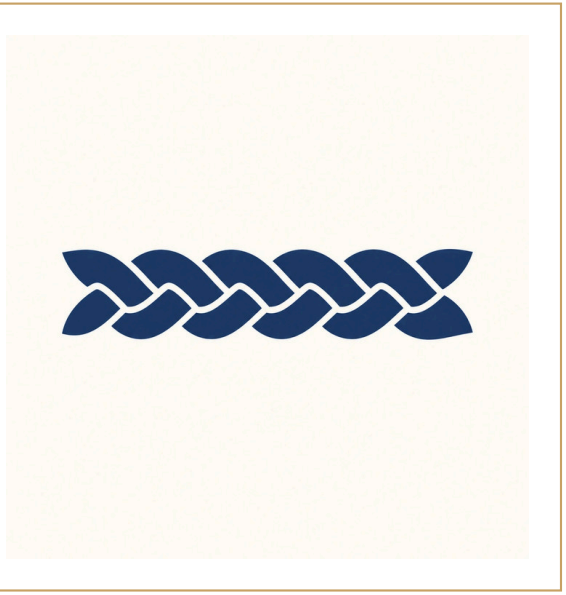
1. Tire Müzesi süslemeli mezar taşlarında burma motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Burma motif çizimi. • 2. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi'nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII-XX. yy.). • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Saç Örgüsü

AES-MOT-152

Saç örgüsü, birden fazla şeridin ardışık üst-alt geçişlerini taklit eden örgülü bezeme düzenidir. Geometrik bordür veya dolgu olarak kullanılabilir. Tire Müzesi mezar taşları çalışması saç örgüsünü geometrik süsleme unsurları arasında açıkça kaydetmektedir; motif taş yüzeyde işlenmiş örneklerle belgelenmiştir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Spiral ve Kıvrım Biçimleri
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Birbirini dönüşümlü kesen şeritlerin düzenli tekrarından oluşur. Burma motifindeki bükülme etkisinden farklı olarak üst-alt geçiş ve örülme mantığı görsel olarak belirgindir.

Tanım

Saç örgüsü, birden fazla şeridin ardışık üst-alt geçişlerini taklit eden örgülü bezeme düzenidir. Geometrik bordür veya dolgu olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tire Müzesi mezar taşları çalışması saç örgüsünü geometrik süsleme unsurları arasında açıkça kaydetmektedir; motif taş yüzeyde işlenmiş örneklerle belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

“Örgü” benzetmesi biçimsel tanımdır; biçimden tek başına toplumsal ya da sembolik anlam türetilmemiştir.

Terminoloji

Türkçe: Saç Örgüsü
İngilizce: braid pattern; plait ornament

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

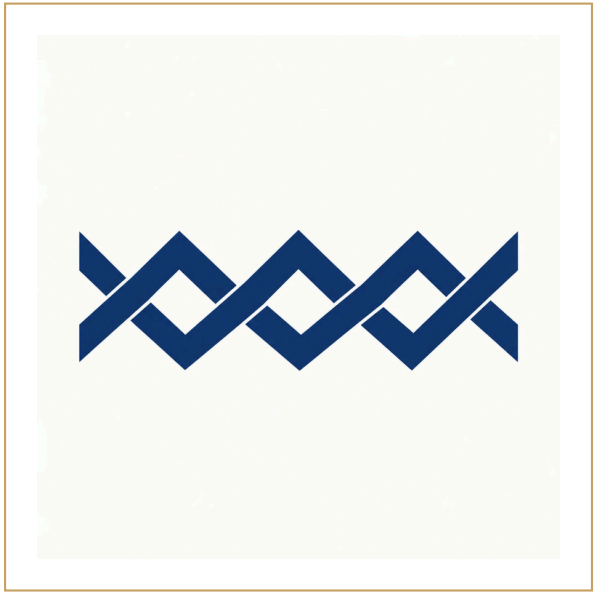
1. Tire Müzesi süslemeli mezar taşlarında saç örgüsü motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Saç Örgüsü motif çizimi. • 2. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi’nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII-XX. yy.). • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Zikzak

AES-MOT-153

Zikzak, ardışık açılı yön değişimleriyle oluşan kırık çizgisel örüntüdür. Tek sıra bordür, ayırıcı kuşak veya geniş yüzey düzeni olarak uygulanabilir. Bitlis Etnografya Müzesi düz dokumalarında zikzak biçimli öğeler doğrudan belgelenmiştir; müze örnekleri teknik, malzeme ve kompozisyon bilgileriyle incelenmiştir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Zikzak, Şevron ve Testere Dişi Örüntüleri
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Düzenli veya değişken açılarla ilerleyen kesintisiz kırık çizgi temel formdur. Zikzak, “suyolu” gibi geleneksel adlarla görsel olarak benzeşebilse de aynı kavram kabul edilmez.

Tanım

Zikzak, ardışık açılı yön değişimleriyle oluşan kırık çizgisel örüntüdür. Tek sıra bordür, ayırıcı kuşak veya geniş yüzey düzeni olarak uygulanabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Bitlis Etnografya Müzesi düz dokumalarında zikzak biçimli öğeler doğrudan belgelenmiştir; müze örnekleri teknik, malzeme ve kompozisyon bilgileriyle incelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Zikzak biçimine farklı geleneklerde çeşitli anlamlar yüklenebilir. Bu profilde anlam, yalnız belirli bir kaynak ve occurrence açıkça desteklediğinde kaydedilir.

Terminoloji

Türkçe: Zikzak
İngilizce: zigzag
az: ziqzaq

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

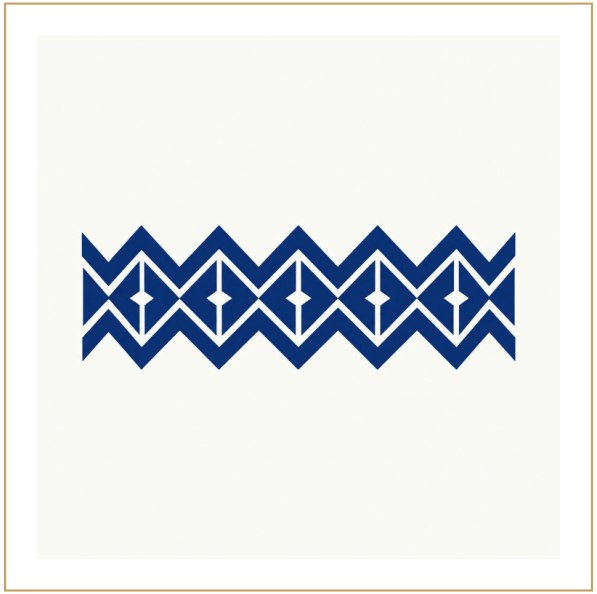
1. Bitlis Etnografya Müzesi Örnek 2 kilim yaygı

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Zikzak motif çizimi. • 2. Sökmen, S. (2015). Bitlis Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Şevron

AES-MOT-154

Şevron, tekrarlanan V biçimlerinin yatay ya da düşey bir dizi oluşturmasıyla kurulan geometrik örüntüdür. Zikzakla akraba bir form olmakla birlikte birimlerinin belirgin V kuruluşu ayırt edicidir. The Metropolitan Museum of Art'ta korunan Osmanlı bağlamlı cenotaph örtüsü kaydı, ipek dokuma yüzeyinde belirgin bir…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Zikzak, Şevron ve Testere Dişi Örüntüleri
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

V biçimli birimler tek sıra, iç içe veya karşılıklı dizilebilir. Birim açısı, kalınlığı ve renk değişimleri kompozisyonu çeşitlendirir.

Tanım

Şevron, tekrarlanan V biçimlerinin yatay ya da düşey bir dizi oluşturmasıyla kurulan geometrik örüntüdür. Zikzakla akraba bir form olmakla birlikte birimlerinin belirgin V kuruluşu ayırt edicidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

The Metropolitan Museum of Art'ta korunan Osmanlı bağlamlı cenotaph örtüsü kaydı, ipek dokuma yüzeyinde belirgin bir chevron örüntüsünü tanımlar.

Anlam ve Bağlam

Şevron biçimi farklı kültürlerde çok geniş bir kullanım alanına sahiptir; bu nedenle tek bir köken veya evrensel anlam ileri sürülmez.

Terminoloji

Türkçe: Şevron
İngilizce: chevron
Fransızca: chevron

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

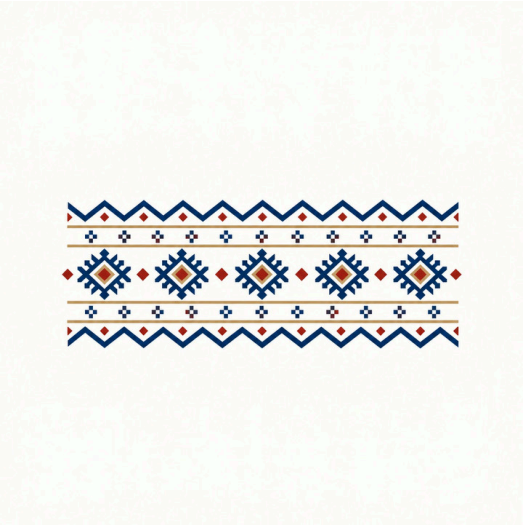
1. Fragmentary Cenotaph Cover with Calligraphic Inscriptions

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Şevron motif çizimi. • 2. The Metropolitan Museum of Art. Fragmentary Cenotaph Cover with Calligraphic Inscriptions. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Şerit

AES-MOT-155

Şerit, kompozisyonu sınırlandıran, bölen veya ritmik olarak tekrarlayan dar-uzun bezeme alanıdır. Tek renkli olabileceği gibi kendi içinde desen taşıyan birimlere de ayrılabilir. Azerbaycan cecimleri üzerine yapılan çalışma, düz ve desenli şeritlerin ritmik tekrarını cecim kompozisyonunun temel düzenlerinden biri…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Haç, Y ve Doğrusal Biçimler
Kavram rolü: Form öğesi
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Uzun eksen boyunca devam eden bant biçimi temel özelliktir. Genişlik, renk ve iç desen değişebilir; şerit motif değil yalnızca çerçeve değildir, kimi dokuma geleneklerinde kompozisyonun ana kurucu öğesidir.

Tanım

Şerit, kompozisyonu sınırlandıran, bölen veya ritmik olarak tekrarlayan dar-uzun bezeme alanıdır. Tek renkli olabileceği gibi kendi içinde desen taşıyan birimlere de ayrılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Azerbaycan cecimleri üzerine yapılan çalışma, düz ve desenli şeritlerin ritmik tekrarını cecim kompozisyonunun temel düzenlerinden biri olarak ayrıntılı biçimde belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Şerit öncelikle biçimsel/kompozisyonel bir öğedir; renk veya konumdan evrensel sembolik anlam türetilmez.

Terminoloji

Türkçe: Şerit
İngilizce: band; stripe

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

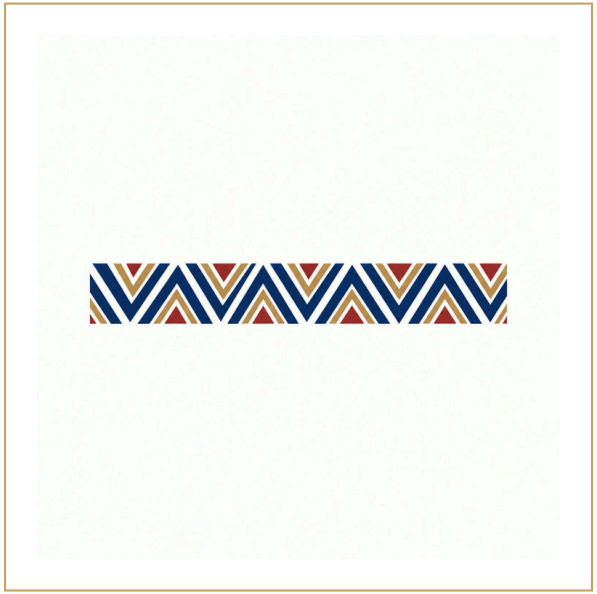
1. Azerbaycan cecimlerinde düz ve desenli şerit kompozisyonları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Şerit motif çizimi. • 2. Paşayeva, V. (2012). Azerbaycan Cecimlerinin Sanatsal ve Teknik Özellikleri ile Günümüzdeki Durumu. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Testere Dişi

AES-MOT-156

Testere dişi, ardışık üçgensi veya diş benzeri çıkıntıların ritmik sıra oluşturmasıyla meydana gelen geometrik bordür/örüntüdür. Tire Müzesi mezar taşları incelemesinde testere dişi motifi geometrik süsleme unsurları arasında açıkça kaydedilmiştir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Zikzak, Şevron ve Testere Dişi Örüntüleri
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Tek yönlü ya da karşılıklı tekrarlanan sivri dişler formu belirler. Zikzakla benzer kırık çizgi mantığı taşısa da bir tarafı düz sınırla ilişkilendirilen diş sırası sık rastlanan ayırt edici kuruluştur.

Tanım

Testere dişi, ardışık üçgensi veya diş benzeri çıkıntıların ritmik sıra oluşturmasıyla meydana gelen geometrik bordür/örüntüdür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tire Müzesi mezar taşları incelemesinde testere dişi motifi geometrik süsleme unsurları arasında açıkça kaydedilmiştir.

Anlam ve Bağlam

Adlandırma biçim benzetmesine dayanır; nesne veya araç referenti zorunlu kabul edilmez.

Terminoloji

Türkçe: Testere Dişi
İngilizce: sawtooth pattern; dentil-like sawtooth

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

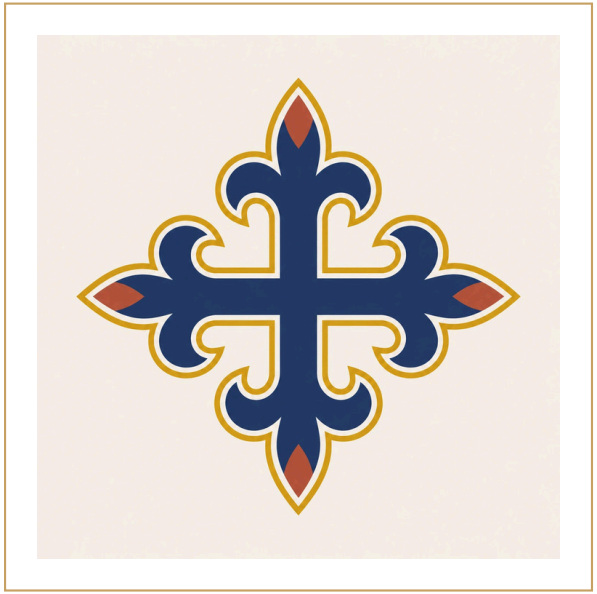
1. Tire Müzesi süslemeli mezar taşlarında testere dişi motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Testere Dişi motif çizimi. • 2. Biçici, H. K. (2009). Tire Müzesi'nde Bulunan Süslemeli Mezar Taşlarından Bazı Örnekler (XVIII-XX. yy.). • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Haç / Çarpı

AES-MOT-157

Haç/çarpı, iki doğrusal eksenin kesişmesiyle oluşan temel geometrik formdur. Kollar eşit ya da eşit olmayan uzunlukta olabilir ve farklı bezeme sistemlerinde bağımsız motif, dolgu veya yardımcı form olarak kullanılır. Bitlis Etnografya Müzesi düz dokuma örneklerinde haç motifi açıkça belgelenmiştir. Aynı formun…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Haç, Y ve Doğrusal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Dört kollu kesişim temel teşhis unsurudur. Kol uçları düz, çengelli, kademeli veya bezemeli olabilir; formun morfolojisi ile dini/ikonografik anlamı aynı şey değildir.

Tanım

Haç/çarpı, iki doğrusal eksenin kesişmesiyle oluşan temel geometrik formdur. Kollar eşit ya da eşit olmayan uzunlukta olabilir ve farklı bezeme sistemlerinde bağımsız motif, dolgu veya yardımcı form olarak kullanılır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Bitlis Etnografya Müzesi düz dokuma örneklerinde haç motifi açıkça belgelenmiştir. Aynı formun farklı tarihsel ve kültürel bağlamlarda farklı anlamlar taşıyabilmesi nedeniyle occurrence bağlamı korunur.

Anlam ve Bağlam

Haç biçimi tek başına belirli bir dini veya sembolik anlamın kanıtı değildir; anlam ataması, nesne ve kaynak bağlamına göre yapılmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Haç; Çarpı
İngilizce: cross; cross-form

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Bitlis Etnografya Müzesi Örnek 1 kilim yaygı

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Haç / Çarpı motif çizimi. • 2. Sökmen, S. (2015). Bitlis Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Y Motifi

AES-MOT-158

Y motifi, tek gövdenin iki kola ayrılmasıyla oluşan Y biçimli temel geometrik formdur. Tekil dolgu, bordür veya tekrarlı örüntü birimi olarak kullanılabilir. Yaklaşık 1900 tarihli Anadolu kilimi için hazırlanmış katalog kaydı, bordürde açıkça “Y-motif” kullanımını belirtmektedir. Bu kayıt, formun dokuma…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Haç, Y ve Doğrusal Biçimler
Kavram rolü: Form
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Bir doğrusal gövdenin çatallanarak iki kola ayrılması ayırt edicidir. Kol açıları ve gövde uzunluğu değişebilir; kavramsal kimlik yalnız biçimsel Y kuruluşuna dayanır.

Tanım

Y motifi, tek gövdenin iki kola ayrılmasıyla oluşan Y biçimli temel geometrik formdur. Tekil dolgu, bordür veya tekrarlı örüntü birimi olarak kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Yaklaşık 1900 tarihli Anadolu kilimi için hazırlanmış katalog kaydı, bordürde açıkça “Y-motif” kullanımını belirtmektedir. Bu kayıt, formun dokuma bağlamındaki izlenebilir bir occurrence’ını sağlar.

Anlam ve Bağlam

Y biçiminden otomatik bir nesne, damga veya simgesel referent çıkarılmaz; varsa yerel adlandırma ayrı kaynakla belgelenmelidir.

Terminoloji

Türkçe: Y Motifi
İngilizce: Y-motif; Y-form

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

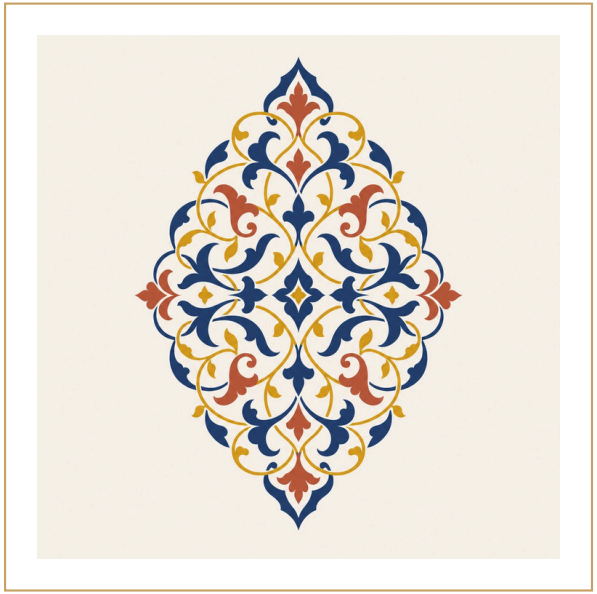
1. An Anatolian Kilim Carpet, circa 1900

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Y Motifi motif çizimi. • 2. Christie’s. An Anatolian Kilim Carpet, circa 1900. • 3. Bonner, J. (2017). Islamic Geometric Patterns: Their Historical Development and Traditional Methods of Construction.

Rûmî

AES-MOT-159

Rûmî, Türk tezyinatında kıvrımlı, loblu ve çatallanan hatlarla kurulan köklü bir bezeme ailesidir. Kaynaklar tarihsel kökeni konusunda hayvansal ve bitkisel türetme görüşlerini tartışır; bu tartışma motifin güncel tanımına tek bir referent olarak taşınmaz. Rûmî, Selçuklu ve Osmanlı sanatında çini, kitap/cilt, taş,...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_FAMILY
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Rûmî düzeninin temelinde akıcı kıvrımlar, loblar, çatallanma ve kompozisyon içinde birbirine bağlanan kanat/kol benzeri çıkıntılar bulunur.

Tanım

Rûmî, Türk tezyinatında kıvrımlı, loblu ve çatallanan hatlarla kurulan köklü bir bezeme ailesidir. Kaynaklar tarihsel kökeni konusunda hayvansal ve bitkisel türetme görüşlerini tartışır; bu tartışma motifin güncel tanımına tek bir referent olarak taşınmaz.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî, Selçuklu ve Osmanlı sanatında çini, kitap/cilt, taş, ahşap, metal ve tekstil gibi çok sayıda yüzeyde kullanılmıştır. Klasik dönem Osmanlı çinileri ve Süleymanname cildi üzerine çalışmalar, farklı malzemelerde belgelenmiş örnekler sunar.

Anlam ve Bağlam

Rûmînin kökenine ilişkin hayvan/bitki açıklamaları literatürde tartışmalıdır. Bu nedenle profil, biçimsel aileyi esas alır ve köken iddiasını kaynaklar arası tartışma olarak sınırlar.

Terminoloji

Türkçe: Rûmî
İngilizce: Rumi ornament; Rumi motif

Kullanıldığı El Sanatları

Kitap Yapım ve Cilt Sanatları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

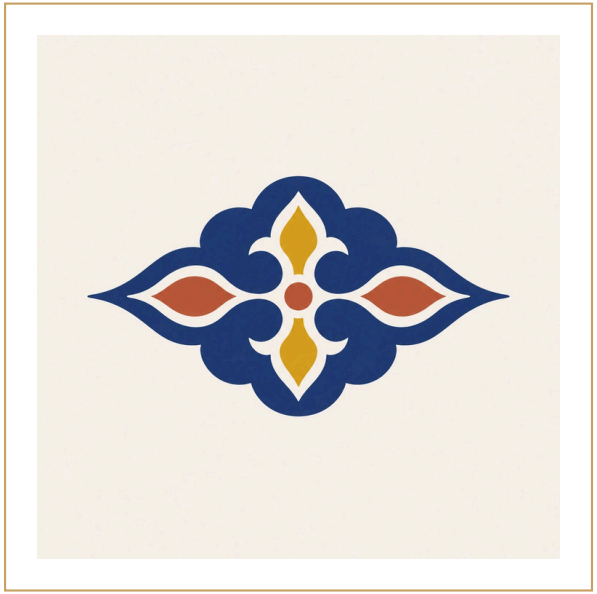
1. Antalya Müzesi deposundaki Anadolu Selçuklu dönemi Rûmî motifli çini
2. Süleymanname cilt tezyinatındaki Rûmî düzeni
3. Bitlis Selçuklu mezar taşlarındaki Rûmî bezeme korpusu - Anadolu Selçuklu dönemi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Rûmî motif çizimi. • 2. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 3. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları. • 4. Yılmaz, M.; Boydaş, N. (2002). Antalya Müzesinde Bulunan Rumi Motifli Bir Çiniye Sanat Eleştirisi Açısından Bir Yaklaşım. • 5. Türkmen, E. (2021). Süleymanname'nin Cilt Tezyinatında Keşfedilen Benzersiz Rûmî Motifi. • 6. Genç, M. A. (2023). Bitlis Selçuklu Mezar Taşlarındaki Geometri ve Rumi Motiflerde Anlam.

Sade Rûmî

AES-MOT-160

Sade Rûmî, Rûmî ailesinin iç dolgusu ve ek parçaları azaltılmış, ana konturu açık biçimde izlenen yalın çeşididir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Loblu/kıvrımlı ana Rûmî gövdesi, yoğun iç bezeme olmaksızın okunur.

Tanım

Sade Rûmî, Rûmî ailesinin iç dolgusu ve ek parçaları azaltılmış, ana konturu açık biçimde izlenen yalın çeşididir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Sade Rûmî
İngilizce: plain Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Sade Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sade Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Dilimli Rûmî

AES-MOT-161

Dilimli Rûmî, dış konturunda dilimlenmiş veya taraklanmış loblar bulunan Rûmî çeşididir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Ana kontur boyunca belirgin dilim/lob tekrarları ayırt edicidir.

Tanım

Dilimli Rûmî, dış konturunda dilimlenmiş veya taraklanmış loblar bulunan Rûmî çeşididir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Dilimli Rûmî
İngilizce: lobed Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

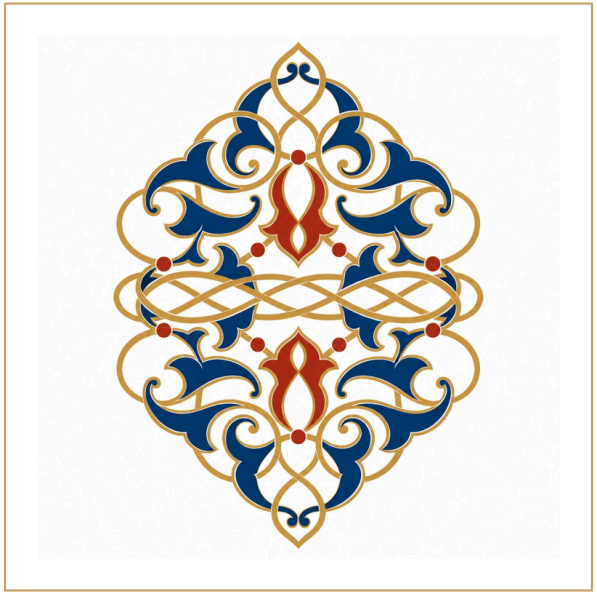
1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Dilimli Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Dilimli Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Hurdeli Rûmî

AES-MOT-162

Hurdeli Rûmî, ana Rûmî gövdesinin içinde daha küçük Rûmî parçalarının veya ince iç bezemenin kullanıldığı çeşittir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Büyük gövde içinde küçük Rûmî birimleriyle kurulan iç dolgu temel teşhis özelliğidir.

Tanım

Hurdeli Rûmî, ana Rûmî gövdesinin içinde daha küçük Rûmî parçalarının veya ince iç bezemenin kullanıldığı çeşittir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Hurdeli Rûmî
İngilizce: hurde Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Hurdeli Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Hurdeli Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Sarılma Rûmî

AES-MOT-163

Sarılma (pîçîde) Rûmî, kıvrımların birbirine sarıldığı veya ana gövdeyi dolanır biçimde bağlandığı Rûmî çeşididir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Birbirini saran/dolanan ek kıvrımlar ve gövde çevresindeki pîçîde hareketi ayırt edicidir.

Tanım

Sarılma (pîçîde) Rûmî, kıvrımların birbirine sarıldığı veya ana gövdeyi dolanır biçimde bağlandığı Rûmî çeşididir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Sarılma Rûmî
İngilizce: interlacing/pîçîde Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Sarılma Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sarılma Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Kanatlı Rûmî

AES-MOT-164

Kanatlı Rûmî, ana Rûmî gövdesine kanat benzeri genişleyen yan parçaların eklenmesiyle kurulan çeşittir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Gövdenin iki yanında açılan kanat biçimli çıkıntılar kompozisyonu genişletir.

Tanım

Kanatlı Rûmî, ana Rûmî gövdesine kanat benzeri genişleyen yan parçaların eklenmesiyle kurulan çeşittir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Kanatlı Rûmî
İngilizce: winged Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

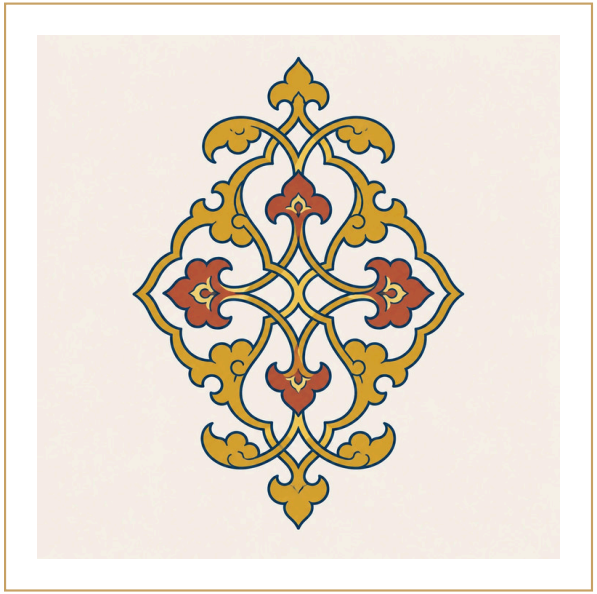
1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Kanatlı Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Kanatlı Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Sencide Rûmî

AES-MOT-166

Sencide Rûmî, karşılıklı/çift taraflı Rûmî parçalarının dengeli bir bütün oluşturduğu çeşittir. Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Rûmî Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_VARIANT
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

İki Rûmî parçasının eşleşmiş veya karşılıklı kuruluşu ayırt edicidir.

Tanım

Sencide Rûmî, karşılıklı/çift taraflı Rûmî parçalarının dengeli bir bütün oluşturduğu çeşittir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Rûmî çeşitleri klasik Türk tezyinatının eğitim ve uygulama literatüründe ayrı biçimsel tipler olarak tanımlanır. MEB teknik modülü bu çeşitlerin adlandırma ve çizim ayrımlarını kurumsal eğitim kaynağı olarak belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Bu adlar biçimsel çeşitleri ayırır; her bir çeşide bağımsız bir bitkisel veya hayvansal referent yüklenmez.

Terminoloji

Türkçe: Sencide Rûmî
İngilizce: paired Sencide Rumi

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

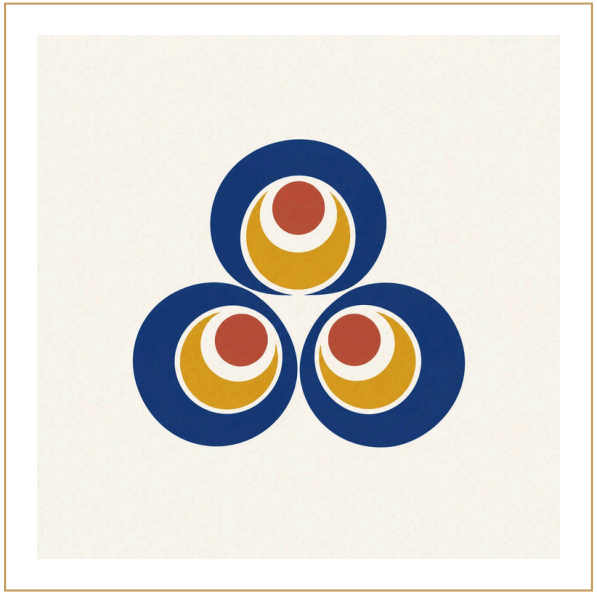
1. MEB Rumî Motifleri - 1 modülünde Sencide Rûmî örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Sencide Rûmî motif çizimi. • 2. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Rumî Motifleri - 1. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 4. Arol, Z.; Bakır, S. T. (2021). Klasik Dönem Osmanlı Çini Köşebentlerinde Rumi Kompozisyonları.

Çintemani

AES-MOT-167

Çintemani, Osmanlı bezeme repertuvarında üç benek/kapalı hilal benzeri yuvarlak birimlerle dalgalı şeritlerin birlikte veya ayrı kullanıldığı bileşik bir desen adıdır. Pelengî ve pars beneğiyle ilişkisi literatürde tartışılmış, kavramların birbirine indirgenmemesi gerektiği gösterilmiştir. Osmanlı çini/seramik ve…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Çintemani–Pelengî–Pars Beneği Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Belirsiz / bağlama bağlı

Motif Özellikleri

Üçlü benek grupları ile dalgalı/tiger-stripe benzeri bantlar yaygın tanı öğeleridir; kompozisyonlarda bu bileşenler birlikte veya ayrı görülebilir.

Tanım

Çintemani, Osmanlı bezeme repertuvarında üç benek/kapalı hilal benzeri yuvarlak birimlerle dalgalı şeritlerin birlikte veya ayrı kullanıldığı bileşik bir desen adıdır. Pelengî ve pars beneğiyle ilişkisi literatürde tartışılmış, kavramların birbirine indirgenmemesi gerektiği gösterilmiştir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Osmanlı çini/seramik ve kumaşlarında belgelenen örnekler vardır. Met koleksiyonundaki “Cintamani and Tiger-stripe” bezemeli tabak, seramikte doğrudan nesne düzeyinde kanıt sağlar.

Anlam ve Bağlam

Buddhist mücevher kökeni, güç sembolizmi veya pelengîden türeme gibi açıklamalar literatürde farklı biçimde yorumlanmaktadır; bunlardan hiçbiri tek ve zorunlu köken/anlam olarak sabitlenmez.

Terminoloji

Türkçe: Çintemani
İngilizce: cintamani; chintamani

Kullanıldığı El Sanatları

Geleneksel Seramik Ustalıkları; Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

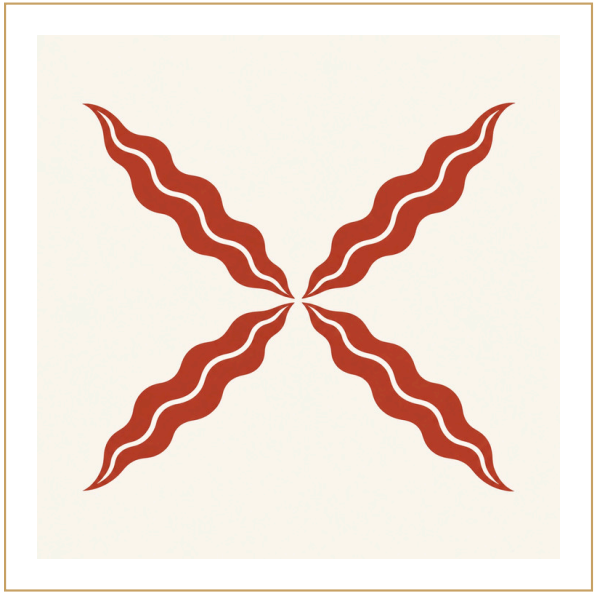
1. Dish with “Cintamani” and Tiger-stripe Pattern
2. Fragmentary Silk Velvet with Repeating Tiger-stripe and 'Chintamani' Design - 15. yüzyılın ikinci yarısı

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Çintemani motif çizimi. • 2. Doğanay, A. (2004). Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı. • 3. Allak, F. (2026). Geleneksel Türk El Sanatlarında Çintemani Motifi: Osmanlı Dönemi Örnekleri Üzerine Bir İnceleme. • 4. The Metropolitan Museum of Art. Dish with “Cintamani” and Tiger-stripe Pattern. • 5. The Metropolitan Museum of Art. Fragmentary Silk Velvet with Repeating Tiger-stripe and 'Chintamani' Design.

Pelengî

AES-MOT-168

Pelengî, Osmanlı bezeme terminolojisinde kaplan/peleng postunu çağrıştıran dalgalı şeritli desen için kullanılan tarihsel addır. Çintemani ve benek desenleriyle aynı repertuvarda görülebilse de ayrı kavram olarak korunur. Aziz Doğanay'ın çalışması pelengî, şâhî benek ve Çintemani adlandırmalarını tarihsel kaynaklar...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvan ve Mitik Varlık Motifleri
Repertuvar: Çintemani–Pelengî–Pars Beneği Repertuvarı
Kavram rolü: Örüntü
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Dalgalı, paralel veya birbirine yaklaşan şeritler temel görsel öğedir; şeritlerin ritmi ve kalınlığı değişebilir.

Tanım

Pelengî, Osmanlı bezeme terminolojisinde kaplan/peleng postunu çağrıştıran dalgalı şeritli desen için kullanılan tarihsel addır. Çintemani ve benek desenleriyle aynı repertuvarda görülebilse de ayrı kavram olarak korunur.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Aziz Doğanay'ın çalışması pelengî, şâhî benek ve Çintemani adlandırmalarını tarihsel kaynaklar üzerinden ayırır ve Osmanlı sanatındaki kullanım bağlamını tartışır.

Anlam ve Bağlam

Hayvan postu çağrışımı tarihsel terminolojiyle desteklenmekle birlikte, her dalgalı şerit pelengî sayılmaz; tanı için kaynak bağlamı gerekir.

Terminoloji

Türkçe: Pelengî
İngilizce: pelengi; tiger-stripe ornament

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Osmanlı sanatında pelengî nakışları korpusu

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Pelengî motif çizimi. • 2. Doğanay, A. (2004). Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı. • 3. Allak, F. (2026). Geleneksel Türk El Sanatlarında Çintemani Motifi: Osmanlı Dönemi Örnekleri Üzerine Bir İnceleme.

Pars Beneği

AES-MOT-169

Pars beneği, pars/leopar postundaki benekleri stilize eden dairesel ya da rozetimsi benek düzeni için kullanılan motif adıdır. Pelengî dalga şeritlerinden ve Çintemani bileşiğinden ayrı tutulur. Osmanlı nakış terminolojisini inceleyen çalışma benek, pelengî ve Çintemani ilişkisini ayrıştırarak bu hayvansal…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvan ve Mitik Varlık Motifleri
Repertuvar: Çintemani–Pelengî–Pars Beneği Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Tekil veya kümelenmiş yuvarlak/benek birimleri temel formdur; benekler düzenli tekrar veya grup halinde yerleşebilir.

Tanım

Pars beneği, pars/leopar postundaki benekleri stilize eden dairesel ya da rozetimsi benek düzeni için kullanılan motif adıdır. Pelengî dalga şeritlerinden ve Çintemani bileşiğinden ayrı tutulur.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Osmanlı nakış terminolojisini inceleyen çalışma benek, pelengî ve Çintemani ilişkisini ayrıştırarak bu hayvansal referanslı bezeme ailesinin tarihsel kullanımını belgelemektedir.

Anlam ve Bağlam

Hayvansal referent terminolojik ve tarihsel bağlamla desteklenir; benzer yuvarlak geometrik birimler otomatik olarak pars beneği sayılmaz.

Terminoloji

Türkçe: Pars Beneği
İngilizce: leopard spot; panther spot

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

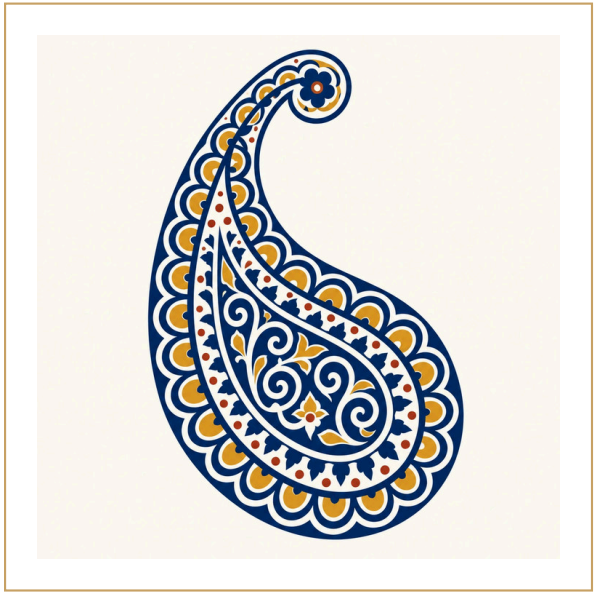
1. Osmanlı sanatında benek/pelengî nakışları korpusu

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Pars Beneği motif çizimi. • 2. Doğanay, A. (2004). Türk Sanatında Pelengî ve Şâhî Benek Nakışları ya da Çintamani Yanılgısı. • 3. Allak, F. (2026). Geleneksel Türk El Sanatlarında Çintemani Motifi: Osmanlı Dönemi Örnekleri Üzerine Bir İnceleme.

Buta

AES-MOT-170

Buta/boteh, bir ucu kıvrılarak incelen damla, yaprak ya da kozalaksı konturla tanınan geleneksel bezeme motifidir. İran, Hindistan, Kafkasya ve Anadolu tekstil geleneklerinde farklı biçimlerde görülür. Kırşehir seccade halıları çalışması buta motifinin Anadolu halılarındaki örneklerini belgeler; Met kayıtları da…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel ve Doğa Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Buta / Boteh Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Belirsiz / bağlama bağlı

Motif Özellikleri

Geniş yuvarlak alt bölümden daralan ve yana doğru kıvrılan üst uç temel morfolojidir; iç dolgu ve dış kontur bölgesel olarak çeşitlenir.

Tanım

Buta/boteh, bir ucu kıvrılarak incelen damla, yaprak ya da kozalaksı konturla tanınan geleneksel bezeme motifidir. İran, Hindistan, Kafkasya ve Anadolu tekstil geleneklerinde farklı biçimlerde görülür.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Kırşehir seccade halıları çalışması buta motifinin Anadolu halılarındaki örneklerini belgeler; Met kayıtları da İngilizce “boteh” teriminin İran/Hint tekstil geleneğindeki kullanımını gösterir.

Anlam ve Bağlam

Buta’nın kesin bitkisel kökeni konusunda literatürde farklı açıklamalar vardır. Profil, biçimsel kimliği korur ve yaprak/servi/kozalak gibi tek bir referenti zorunlu kabul etmez.

Terminoloji

Türkçe: Buta
İngilizce: boteh; buta
Farsça: □□□

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Ankara Etnografya Müzesi Kırşehir seccade halılarındaki buta örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Buta motif çizimi. • 2. Ankara Etnografya Müzesi Koleksiyonundaki Kırşehir Seccade Halıları: Motif ve Kompozisyon Özellikleri. (2023). Arış, 23. • 3. The Metropolitan Museum of Art. Shawl.

Çarkıfelek

AES-MOT-172

Çarkıfelek, merkez çevresinde aynı yönde dönen kolların veya kıvrımların oluşturduğu radyal geometrik bezeme motifidir. Dönüş etkisi, motifin en belirgin biçimsel özelliğidir. Ahlat Selçuklu Mezarlığı mezar taşları üzerine 2026 tarihli çalışma çarkıfelek motifini geometrik süsleme unsuru olarak doğrudan inceler.…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Yıldız, Rozet ve Radyal Biçimler
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Merkezden çıkan çoklu kolların dönel simetri oluşturmasıyla kurulur; kol sayısı, uç biçimi ve dönme yönü değişebilir.

Tanım

Çarkıfelek, merkez çevresinde aynı yönde dönen kolların veya kıvrımların oluşturduğu radyal geometrik bezeme motifidir. Dönüş etkisi, motifin en belirgin biçimsel özelliğidir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Ahlat Selçuklu Mezarlığı mezar taşları üzerine 2026 tarihli çalışma çarkıfelek motifini geometrik süsleme unsuru olarak doğrudan inceler. Azerbaycan cecimlerinde de çarkıfelek adıyla geometrik motif örnekleri belgelenmiştir.

Anlam ve Bağlam

Çark, güneş, kader veya döngü gibi yorumlar farklı bağlamlarda görülebilir; bunlar biçimin evrensel ve zorunlu anlamı olarak alınmaz.

Terminoloji

Türkçe: Çarkıfelek
İngilizce: pinwheel motif; rotating-wheel motif

Kullanıldığı El Sanatları

Mezar Taşı ve Epigrafik Taş Ustalıkları; Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

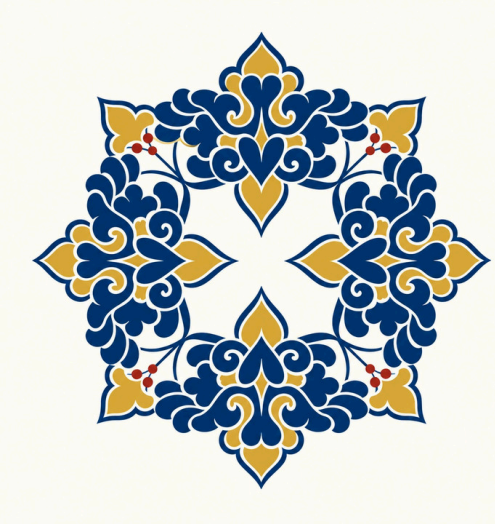
1. Ahlat Selçuklu Mezarlığı mezar taşlarında çarkıfelek örnekleri
2. Azerbaycan cecimlerinde çarkıfelek motif örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Çarkıfelek motif çizimi. • 2. Marufoğlu, D. D. (2026). Ahlat Selçuklu Mezarlığı Mezar Taşlarında Geometrik Süsleme Unsuru Olarak Çarkıfelek Motifi. • 3. Paşayeva, V. (2012). Azerbaycan Cecimlerinin Sanatsal ve Teknik Özellikleri ile Günümüzdeki Durumu.

Münhanî

AES-MOT-173

Münhanî, özellikle Selçuklu ve erken Osmanlı tezyinatında görülen, kıvrımlı ve kademeli renk/hat düzenleriyle kurulan tarihsel bezeme repertuvarıdır. Kaynaklarda motif, üslup veya bezeme tekniği gibi farklı rollerle tanımlanabildiği için kavramsal rolü tartışmalı olarak korunur. Tezhip literatürü münhanîyi…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Münhanî Repertuvarı
Kavram rolü: DISPUTED_ROLE
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Art arda kıvrılan, çoğu kez birbirine paralel renk/hat şeritleri ve ritmik tekrarlanan eğrisel birimler karakteristiktir.

Tanım

Münhanî, özellikle Selçuklu ve erken Osmanlı tezyinatında görülen, kıvrımlı ve kademeli renk/hat düzenleriyle kurulan tarihsel bezeme repertuvarıdır. Kaynaklarda motif, üslup veya bezeme tekniği gibi farklı rollerle tanımlanabildiği için kavramsal rolü tartışmalı olarak korunur.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Tezhip literatürü münhanîyi geleneksel bezeme repertuvarı içinde ele alır; Mehmet Topal'ın çalışması motifin dokuma tasarımına uygulanmasını deneysel ve belgeli biçimde incelemiştir.

Anlam ve Bağlam

Adın kökeni ve motifin tek bir doğal referentten türediği yönündeki açıklamalar yeterince sabit değildir; biçimsel ve tarihsel kullanım esas alınır.

Terminoloji

Türkçe: Münhanî
İngilizce: munhani; curvilinear munhani ornament

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları; Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

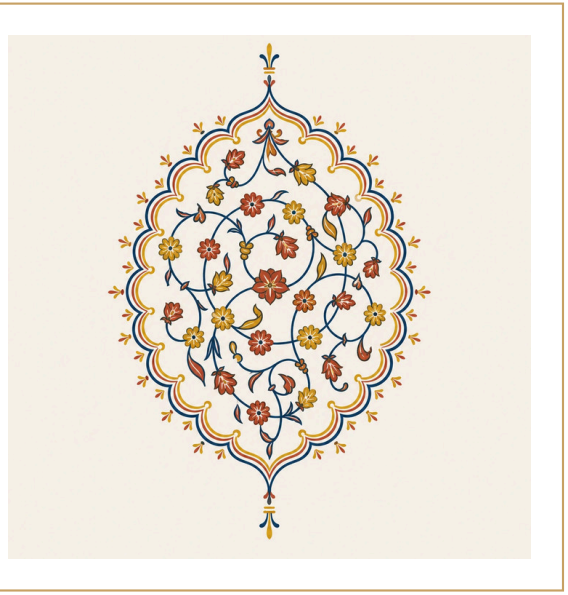
1. Tezhip literatüründe Münhanî örnekleri
2. Münhanî motifinin dokuma tasarımında deneysel uygulamaları

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Münhanî motif çizimi. • 2. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip. • 3. Topal, M. (2020). Münhani Motifi ve Dokuma Tasarımında Kullanılması Üzerine Deneysel Bir Çalışma.

Şemse

AES-MOT-174

Şemse, özellikle kitap sanatlarında ve başka bezeme alanlarında merkezî yuvarlak ya da beyzî madalyon biçiminde kurulan kompozisyon formudur. Işınlı veya ışınsız olabilir; içi rûmî, hatâyî, geometrik veya başka motiflerle doldurulabilir. TDV maddesi şemsenin cilt, tezhip, minyatür, çini, porselen, cam, halı, kumaş,…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Şemse Kompozisyon Formu
Kavram rolü: COMPOSITION_FORM
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Yuvarlak/elips merkezî gövde, kimi örneklerde çevresindeki tığlar ve salbeklerle birlikte tanınır. İç dolgu motifleri şemsenin kimliğini değiştirmez.

Tanım

Şemse, özellikle kitap sanatlarında ve başka bezeme alanlarında merkezî yuvarlak ya da beyzî madalyon biçiminde kurulan kompozisyon formudur. Işınlı veya ışınsız olabilir; içi rûmî, hatâyî, geometrik veya başka motiflerle doldurulabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

TDV maddesi şemsenin cilt, tezhip, minyatür, çini, porselen, cam, halı, kumaş, oymacılık ve mimaride kullanıldığını açıkça kaydeder.

Anlam ve Bağlam

Kelime “güneş” köküyle ilişkili olsa da tarihsel şemseyi otomatik olarak eski güneş kurslarının devamı saymak doğru değildir; kaynak bu ayrımı özellikle vurgular.

Terminoloji

Türkçe: Şemse
İngilizce: shamsa
Arapça: □□□□

Kullanıldığı El Sanatları

Kitap Yapım ve Cilt Sanatları; Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları; Çini ve Mimari Seramik Ustalıkları; Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

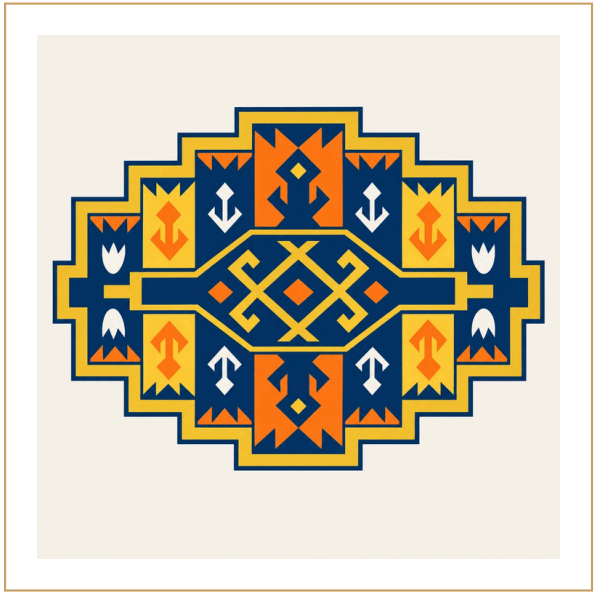
1. Yazma eser cilt ve zahriyelerinde şemse örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Şemse motif çizimi. • 2. Bozkurt, N. (2010). Şemse.

Türkmen Göl / Gul

AES-MOT-175

Türkmen göl/gul, Türkmen halılarında belirli topluluk ve dokuma gruplarıyla ilişkili, tekrarlanan merkezî madalyon ailesidir. “Gul” sözcüğü benzerliğine rağmen burada doğrudan “çiçek” referenti olarak kabul edilmez. Met koleksiyonundaki Tekke ve Yomut ana halıları, gul birimlerinin farklı Türkmen topluluklarındaki...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Türkmen Göl / Göl Ailesi
Kavram rolü: MOTIF_FAMILY
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Çoğu örnekte sekizgen, çokgen veya loblu merkezî madalyonlar yatay/düşey tekrar sistemi içinde düzenlenir; iç bölünme ve renk şeması topluluklara göre değişir.

Tanım

Türkmen göl/gul, Türkmen halılarında belirli topluluk ve dokuma gruplarıyla ilişkili, tekrarlanan merkezî madalyon ailesidir. “Gul” sözcüğü benzerliğine rağmen burada doğrudan “çiçek” referenti olarak kabul edilmez.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Met koleksiyonundaki Tekke ve Yomut ana halıları, gul birimlerinin farklı Türkmen topluluklarındaki belgelenmiş kullanımına nesne düzeyinde örnekler sunar.

Anlam ve Bağlam

Gul biçimleri kimi bağlamlarda topluluk/soy aidiyetiyle ilişkilendirilir; bu işlev belirli halı ve kaynak bağlamı dışında genellenmez.

Terminoloji

Türkçe: Türkmen Göl; Türkmen Gul
İngilizce: Turkmen gul; Turkmen göl

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Tekke Main Carpet
2. Yomut Main Carpet

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Türkmen Göl / Gul motif çizimi. • 2. The Metropolitan Museum of Art. Tekke Main Carpet. • 3. The Metropolitan Museum of Art. Yomut Main Carpet.

Simurg / Anka

AES-MOT-176

Simurg/Anka, İran ve İslam kültür çevrelerinde farklı anlatı katmanlarına sahip mitik kuş figürüdür. Sanat eserlerinde özellikle resimli yazmalarda büyük, bileşik ve fantastik kuş biçimleriyle temsil edilir. Türkçe akademik çalışmalar Simurg/Anka anlatılarını ve minyatürlerdeki örneklerini inceler. Encyclopaedia...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Hayvan ve Mitik Varlık Motifleri
Repertuvar: Mitik Kuş Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Mitolojik

Motif Özellikleri

Uzun ve gösterişli kuyruk/tüyler, büyük kanatlar ve gerçek kuş anatomisini aşan fantastik ayrıntılar sık görülür; görünüm dönem ve atölyeye göre değişir.

Tanım

Simurg/Anka, İran ve İslam kültür çevrelerinde farklı anlatı katmanlarına sahip mitik kuş figürüdür. Sanat eserlerinde özellikle resimli yazmalarda büyük, bileşik ve fantastik kuş biçimleriyle temsil edilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Türkçe akademik çalışmalar Simurg/Anka anlatılarını ve minyatürlerdeki örneklerini inceler. Encyclopaedia Iranica ise Simorḡ kavramının İran kültüründeki tarihsel katmanları için İngilizce bilimsel başvuru kaynağıdır.

Anlam ve Bağlam

Simurg'un sembolik işlevleri anlatıya göre değişir; tasavvufî birlik, hükümdarlık veya kozmik çağrışımlar bütün örneklere otomatik olarak uygulanmaz.

Terminoloji

Türkçe: Simurg; Anka
İngilizce: Simurgh; Anqa
Farsça: □□□□□
Arapça: □□□□□

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi minyatürlerinde Simurg örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Simurg / Anka motif çizimi. • 2. Daşdemir, Ö. (2021). Simurg ile İlgili Açıklayıcı Bir Metin: Der Beyân-ı Ahvâl-i Sîmurg-ı 'Ankâ. • 3. Mitolojik kuşlardan Simurg'un minyatürler üzerinden sembolik anlam kodları. (2021). Folklor Akademi Dergisi. • 4. Iranica, E.. SIMORḠ.

Zencerek / Geçme

AES-MOT-177

Zencerek/zencirek, birbirine geçen halka, şerit veya zincir benzeri birimlerin kesintisiz bordür oluşturduğu bezeme sistemidir. Özellikle yazma kitapların sayfa kenarları ve levhalarda kullanılan geçmeli kenar süslemesi olarak tanımlanır. TDV İslâm Ansiklopedisi zencireği yazma kitap ve levha kenarlarında iç içe...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Geçme / Zencerek Örüntü Sistemi
Kavram rolü: PATTERN_SYSTEM
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Birbirine kilitlenen halkalar veya şeritlerin ardışık tekrarı temel teşhis özelliğidir; sistem çoğunlukla dar bordür halinde ilerler.

Tanım

Zencerek/zencirek, birbirine geçen halka, şerit veya zincir benzeri birimlerin kesintisiz bordür oluşturduğu bezeme sistemidir. Özellikle yazma kitapların sayfa kenarları ve levhalarda kullanılan geçmeli kenar süslemesi olarak tanımlanır.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

TDV İslâm Ansiklopedisi zencireği yazma kitap ve levha kenarlarında iç içe geçmiş halkalar şeklinde uygulanan bir tezhip süslemesi olarak tanımlar.

Anlam ve Bağlam

Zincir benzetmesi formaldir; her geçme veya örgü otomatik olarak zencerek sayılmaz. Terim, tarihsel tezyinat bağlamında kaynakla doğrulanmalıdır.

Terminoloji

Türkçe: Zencerek; Zencirek; Geçme
İngilizce: interlaced chain border
Farsça: □□□□□□

Kullanıldığı El Sanatları

Kâğıt ve Yazma Eser Bezeme/Resim Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

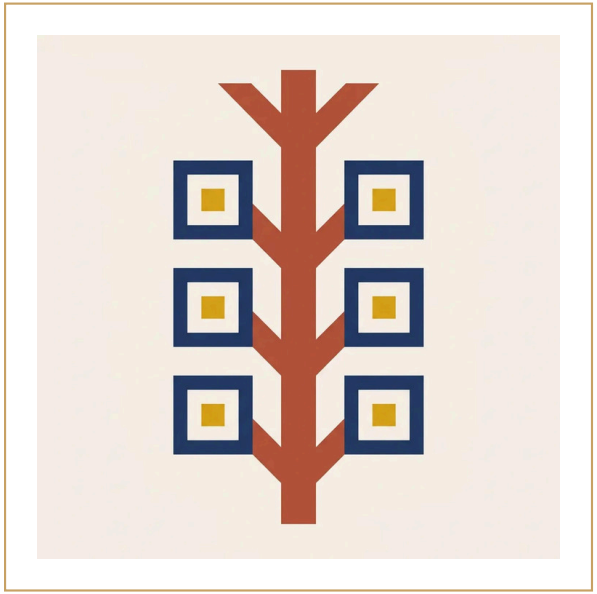
1. Yazma eser ve levhalarda zencirek bordürleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Zencerek / Geçme motif çizimi. • 2. TDV İslâm Ansiklopedisi. Zencirek. • 3. Duran, G.; Derman, F. Ç. (2012). Tezhip.

Hayat Ağacı

AES-MOT-254

Hayat ağacı, ağaç formunu yaşam, kozmik düzen veya süreklilik gibi bağlamlarla ilişkilendiren tarihsel motif adıdır. Genel “Ağaç” motifinden ayrı bir kavramdır; yalnız ağaç biçiminde görünmek, bir örneği hayat ağacı olarak tanımlamaya yetmez. Anadolu Selçuklu sanatı üzerine klasik çalışma, hayat ağacını ayrı…

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Bitkisel ve Doğa Kaynaklı Motifler
Repertuvar: Ağaç ve Hayat Ağacı Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Olağan / gerçek referent

Motif Özellikleri

Gövde ve dallanma temel ağaç morfolojisini korur; simetrik veya asimetrik, natüralist ya da ileri derecede stilize örnekleri bulunabilir. Tanı için biçim yanında kaynak/bağlam gerekir.

Tanım

Hayat ağacı, ağaç formunu yaşam, kozmik düzen veya süreklilik gibi bağlamlarla ilişkilendiren tarihsel motif adıdır. Genel “Ağaç” motifinden ayrı bir kavramdır; yalnız ağaç biçiminde görünmek, bir örneği hayat ağacı olarak tanımlamaya yetmez.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Anadolu Selçuklu sanatı üzerine klasik çalışma, hayat ağacını ayrı ikonografik tip olarak inceler. Türk işleme sanatına ilişkin 2022 çalışması ise motifin işlemelerdeki uygulamalarını doğrudan belgeler.

Anlam ve Bağlam

Hayat ağacına atfedilen yaşam, bereket ve kozmoloji anlamları tarihsel bağlama göre çeşitlenir. Bu anlamlar “ağaç” formunun bütün kullanımlarına genellenmez.

Terminoloji

Türkçe: Hayat Ağacı
İngilizce: Tree of Life
Almanca: Lebensbaum

Kullanıldığı El Sanatları

İşleme, Oya ve Örgü Sanatları; Taş, Mermer ve Mineral Ustalıkları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

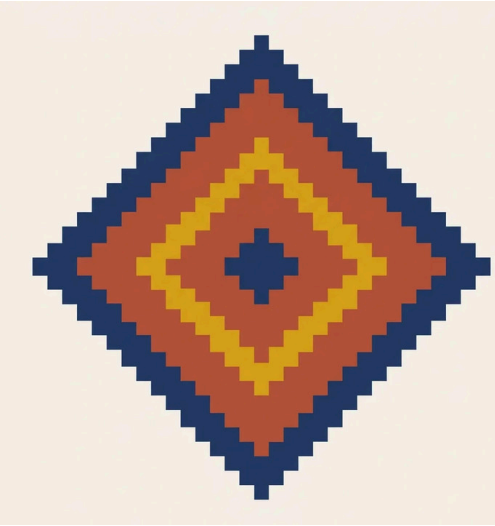
1. Türk işleme sanatında hayat ağacı uygulamaları
2. Anadolu Selçuklu sanatında hayat ağacı örnekleri

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Hayat Ağacı motif çizimi. • 2. Öney, G. (1968). Anadolu Selçuklu Sanatında Hayat Ağacı Motifi. • 3. Cebeci, D. T. (2022). Türk İşleme Sanatında Hayat Ağacı Motifi ve Uygulamaları.

Baklava

AES-MOT-255

Baklava, geleneksel bezeme terminolojisinde köşegenleri üzerinde duran dörtgen/lozenge birimin motif adı olarak kullanılmasıdır. Salt geometrik “eşkenar dörtgen” formuyla özdeş değildir; aynı biçim başka motif adları ve bağlamlar içinde de kullanılabilir. Sarıkamış kilimleri çalışması baklava/muska adlandırmalarını...

Kategori Bilgileri

Ana kategori: Geometrik, Soyut ve Biçimsel Motifler
Repertuvar: Baklava ve Dama Repertuvarı
Kavram rolü: Motif
Referent durumu: Uygulanamaz / referent dışı

Motif Özellikleri

Dört köşeli elmas/lozenge kontur temel görsel çekirdektir; tekil, iç içe, zincirleme veya tekrarlı düzenlerde uygulanabilir.

Tanım

Baklava, geleneksel bezeme terminolojisinde köşegenleri üzerinde duran dörtgen/lozenge birimin motif adı olarak kullanılmasıdır. Salt geometrik “eşkenar dörtgen” formuyla özdeş değildir; aynı biçim başka motif adları ve bağlamlar içinde de kullanılabilir.

Tarihsel ve Kullanımsal Bağlam

Sarıkamış kilimleri çalışması baklava/muska adlandırmalarını yöresel dokuma bağlamında belgeler. Bitlis Etnografya Müzesi çalışması da kilim bordürlerinde iç içe baklava biçimlerini nesne düzeyinde kaydeder.

Anlam ve Bağlam

Baklava biçimine koruma, bereket vb. anlamlar yerel adlandırmaya göre eklenebilir; biçim ve semantik adlandırma birbirinden ayrılır.

Terminoloji

Türkçe: Baklava
İngilizce: diamond motif; lozenge motif

Kullanıldığı El Sanatları

Dokuma ve Yaygı Sanatları

Belgelenmiş Örnekler (AES Korpusu)

1. Bitlis Etnografya Müzesi Örnek 1 kilim yaygı
2. Sarıkamış kilimlerinde baklava/muska motifi

Kaynakça

1. görsel, K. T. S. (2026). Baklava motif çizimi. • 2. Eroğlu, A. A. (2022). Sarıkamış Kilimleri. • 3. Sökmen, S. (2015). Bitlis Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar.